

ÚJ KÖZNEVELÉS

ÉRTÉKTEREMTŐ OKTATÁSI TÁJÉKOZTATÓ HAVILAP
69. ÉVFOLYAM 8. SZÁM

**Szakmai ellenőrzés
Közösségi szolgálat
Jogom van tudni**

Matematika

Gondolkodásmód,
tudomány, kedvcsinálás

Pályaalkalmasság

Kiből lesz jó pedagógus?

**Egészségfejlesztés
az iskolában**

**Lovász Lászlóval
beszélgettünk**



Örömmel meghívjuk Önt
2013. október 13-án, vasárnap
10.00-17.00 óra között az

EURÓPAI KÖZÉP EMBERI KÖZÉP

A XXI. SZÁZAD SZELLEMI FEJLŐDÉSE

UTAK – AKADÁLYOK – LEHETŐSÉGEK
AZ IFJÚSÁG KÖZÖSSÉGI ÉS EGYÉNI SORSÁBAN

című konferenciára és bemutatóra.

PEREGRINUS ÉLETGYAKORLAT

- hogy a világból áradó szükség
találkozhassék az ifjú tetterővel

■ Részletes program

9.30-10.00 Érkezés, fogadás

10.00-12.30 PEREGRINUS ÉLETGYAKORLAT

- Új szellemi-morális képességek megjelenése, és egészséges tudati változások lehetősége a jelenkorban
Bistey Zsuzsa, Arkánium Szellemi Iskola Alapítvány
- Európa árvasága. Sötét világszükség és az ifjú tetterő gyógyító találkozásának lehetőségei
Gyórfy Gábor, Arkánium Szellemi Iskola Alapítvány
- Kerekasztalbeszélgetés - kérdések, hozzászólások

12.30-14.00 Ebédszünet

14.00-17.00 A SZELLEM ÁTÉLT TÜZES IGAZSÁGA

- Az emberi lény elpusztíthatatlan szellemi magva
Barbro Karlén (Egyesült Államok), a Farkasordítás. Karmabiográfia című könyv szerzője
- „Magunkban érezzük a szabadság szellemi csíráját”
Thomas Meyer, a Perseus Kiadó vezetője
Kaspar Hauserről és Karl Heyer: Kaspar Hauser és Közép-Európa sorsa a XIX. században című művéről
- Kerekasztal-beszélgetés - az előadók és a magyar kiadás gondozói részvételével

17.00 A Konferencia közös zárása

A bemutatott könyvek a konferencia idején megkaphatóak.

■ Felkért előadók

- Barbro Karlén, Egyesült Államok
- Thomas Meyer, Svájc
- Bistey Zsuzsa, Ispánk
- Gyórfy Gábor, Ispánk
- és a Peregrinus Vándoriskola résztvevői.

■ Az előadások mellett bemutatásra kerül

- Barbro Karlén: Farkasordítás című karmabiográfiája,
- Karl Heyer: Kaspar Hauser című könyve, valamint a
- Peregrinus Életgyakorlat kezdeményezés

■ Helyszín

MOM Kulturális Központ
1124 Budapest, Csörsz u. 18.

Konferencia résztvevők: várhatóan 600 fő
A Konferencia részvételhez kérjük előzetes jelentkezését:
email: info@arkanum-alapitvany.hu
telefon: +36-70-344-5584 +36-30-2277-555
www.arkanum-alapitvany.hu

A konferencia a Svájci Hozzájárulás Program támogatásával jön létre,
ezért a részvétel ingyenes.

PEREGRINUS ÉLETGYAKORLAT
ARKÁNIMUM SZELLEMI ISKOLA ALAPÍTVÁNY
ISPÁNK

ÚJ KÖZNEVELÉS

Értékmentő oktatási tájékoztató havilap

Az Emberi Erőforrások Minisztériuma
és az Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet
havilapja,
elődje a Néptanítók Lapja (1868–1945)
Alapította: **Eötvös József**



Felelős kiadó:

Dr. Kaposi József

Szerkesztőbizottsági tagok:

Dr. Aczél Petra, Gloviczki Zoltán,
Horváth Vanda, Indri Gyula, Ötvös Zoltán

Tanácsadó testület:

Bagdy Emőke, Gáspár Mihály,
Lányi András, Lévai Balázs

Felelős szerkesztő:

Pálfi Erika

Főszerkesztő:

Balatoni Kinga

Tervezőszerkesztő:

Pattantyus Gergely

Olvasószerkesztő:

Gyimesné Szekeres Ágnes

Szerkesztőség:

Köznevelés Szerkesztősége

1055 Budapest, Szalay utca 10–14.

Telefon: 235-7276

Email: kozneveles@ofi.hu

Hirdetésfelvétel:

a szerkesztőség címén

Kiadja:

Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

Nyomda:

Geopress Magazin- és Szaklap Kiadó Zrt.

Terjesztés:

Magyar Posta Zrt.

Előfizetés:

Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

Az Új Köznevelés lapszámait
minden iskola egy példányban
ingyenesen megkapja.

További példányszámok rendelése,
illetve egyéb megrendelések esetén
egy lapszám ára **600 Ft.**

Címoldalon: Lovász László

(fotó: Szabó Ivett)

Fotók: Europress Fotóügynökség

*Kéziratokat nem örzünk meg és nem küldünk
vissza. Meg nem rendelt cikkekért nem áll
módunkban honoráriumot fizetni.*

ISSN 2064-0625



Ünnep?

Lapszámunk egyik súlypontja október 23. ünnepe. Legidősebb aktív kollégáink kisgyermekkorai valóságának, a középgeneráció ifjúkori csöndjének vagy letartóztatásainak és vízágyúinak, a legfiatalabbak minden ízében történelmi múltjának emléknapja. Az ünnepelhetőség különös varázsából, az 1990-es évektől a hagyományos iskolai ünnepek szürkesége felé tartó esemény. De talán állnak, biztosan állnak közöttünk a zászlóvivők, akik számára az ünnep ünnep marad – legyen az március, október, augusztus, legyen húsvét, karácsony, emléknap vagy déli harangszó Nándorfehérvárért. Nekik szól a harang, nekik jut a feladat, mint a márciusi ifjaknak, a pesti srácoknak, hogy a világba kiáltásuk, megtöltsék az iskola falait a híradással: vannak ünnepeink, tehát igen, ma is van mit ünnepelni, legalább ünnepnapjainkon, megállni, s nem csupán emlékezni, hanem csendben erőt gyűjteni. Jóban hálát adni, megköszönni az egykori hősöknek és vértanúknak a hozzájárulást mai javainkhoz – bajban példát és erőt venni az egykori, s ma sem haszontalan hitből, reményből – s adott esetben irgalmas szeretetből.

1957 októberében már minden összeomlott. Mégis gyertyák jelentek meg az ablakokban, remény a teljes reménytelenségben. Látszólag minden „helyreállt”, s a Térren százezrek éljeneztek az új rend kovácsát. De este, s az azutáni évben, aztán a megalakulásba süppedő és önmagát feladó többiekben újra meg újra kigyúltak a gyertyák, s a hosszú csend után az első átütő moraj a pesti utcán ezt zúgta: „azért a víz az úr”.

A köznevelés világa hatalmas, lassan mozduló víztömeg. Vízminőségét lehet ellenőrizni, némileg javítani is. Ellenőrzendő és javítandó is. Mozgása szabályozható. Szabályozandó is. Vízébe újabb és újabb fajok telepíthetők. S telepítendő is. Medrébe újabb és újabb források vezethetők. S vezetni őket érdemes. Fertős részei lecsapolhatók, s le is kell csapolni őket. Ha mindez egyszerre történik, a víz talán hirtelen zavarossá válik, de mindenki tudja – érdemes. A köznevelés vize, különben is, nem forradalmi ár, nem uralkodó típus. Nyugodt, akkor is, amikor csillogó vitorlások alkotnak mosoly-formát a felszínén, akkor is, amikor inkább a Kékszakállú könnyeinek tengerét idézi. Nyugodt, mert tudja, hogy ellenőrizve, javítva, szabályozva, betelepítve, frissítve és gyógyítva is megmarad a hatalmas víztömegnek. Amely táplál, tisztít, életet ad. Nyugodt, mert lassan belátja: hirtelen mozdulattal arrébb tolni csak a térképen, papíron lehet. Bármekkora erővel taszítjuk meg, csak fájdalommal jár, bokaficam itt, beszakadó parti gátak ott. Lehet, persze, hogy másik völgyben látszik számára megfelelőbb hely. De az ekkora víz már csak olyan: magától vagy sehogy. Szürreális kép: a költöző víztömeg látomása. Példa nélküli hordalékkal, sebekkel, újra elhagyott fajokkal, a part megszokott, kényelmessé vájt görbületeitől távolodva. Vajon érdemes-e? Vajon ünnep lesz-e a nehéz út után a megérkezés?

Vajon megérte-e bármelyik márciusi, vagy októberi ifjú halála?

Ünnepeljük nyugodt méltósággal őket.

Gloviczki Zoltán

a szerkesztőbizottság tagja

TARTALOM

Gloviczki Zoltán: Ünnepe?..... 1

AKTUÁLIS

SZAKMAI ELLENŐRZÉS

Maus Pál: A pedagógiai-szakmai ellenőrzési rendszer kísérleti projektje..... 3

Közoktatási szakértők a szakmai ellenőrzés eddigi tapasztalatairól..... 5

Vezetői és pedagógusi vélemények az ellenőrzésről..... 7

KÖZÖSSÉGI SZOLGÁLAT

Bodó Márton: Közösségi szolgálat a társadalmi aktivitásért 8

Pölszkei Gáborné: Az önkormányzatok szerepe
a közösségi szolgálat megszervezésében..... 10

Tanár- és diákvélemények a közösségi szolgálatról..... 11

Önkéntességre nevelünk – Egy fogadó intézmény tapasztalatai 12

JOGOM VAN TUDNI

A „Jogom van tudni” osztályfőnöki óra-programról..... 13

Bírósági tárgyalás a rajzteremben 15

OKTÓBER 23.

Ünnepi forgatókönyv: Októberi bőröndmese 16

VAN ÚJ A NAT ALATT

MATEMATIKA

Vásárhelyi Éva: Kimagasló a hazai matematikaoktatás 20

Erdős Pál Matematikai Tehetséggondozó Iskola 22

Számolni kell velük – Híres matematikusok..... 24

Diáksiker: Világító baktériumok – Aranyérem a DNS-laborban 25

Szalay István: A tanár szakos hallgató kapjon számtanpéldákat!..... 26

LÉLEKBÚVÁR

PÁLYAALKALMASSÁG

Bagdy Emőke: Annak tanul a gyerek, akit szeret és elfogad 28

Kiből lesz jó pedagógus? 30

Tanári alkalmassági vizsgálat: jövőbe tekintő felmérés..... 33

SZEMÉLYESEN

Lovász Lászlóval beszélgettünk: Matematika – a világ új nyelve..... 34

SZÍNES

Aczél Petra: Könnyű és nehéz..... 38

Balázs Géza: Októberi képzettsítésok..... 39

Somhegyi Annamária: Az egészségtudatos nemzedék felnövekedése fejlődést
eredményezne..... 40

AJÁNLÓ

Programajánló..... 44

Október 46

Világnapok, ünnepnapok 48



Fotó: Nagy Gábor

Emelkedő színvonal és reális önismeret

*A pedagógusszakma várja, hogy egy egységes külső szakmai szempontrendszer szerint, rendszeres visszajelzést kapjon a munkájáról – mondta el az idén áprilisban induló pedagógiai-szakmai ellenőrzési rendszer pilot projektjének tapasztalatairól **Maus Pál**. Az Oktatási Hivatal Projektigazgatóságának munkatársától megtudtuk, a tanfelügyeleti próbaellenőrzések minden szereplője egyetértett abban, hogy a tanfelügyelet elősegíti az oktató-nevelő munka színvonalának fejlesztését, és hozzájárul a reális önismeret, egy önellenőrzési kultúra kialakításához.*

Mizsei Bernadett

– Milyen tapasztalatokkal zárult az egységes pedagógiai ellenőrzési rendszer pilot projektje?

– Az *Átfogó minőségfejlesztés a közoktatásban* című projekt feladata – többek között – az intézményi külső értékelés rendszerének fejlesztése a köznevelésben. Mivel a magyar köznevelési rendszerben az oktatási, nevelési intézményekben dolgozó vezetők és pedagógusok munkájának értékelése nem egységes és rendszeres, a külső intézményértékelés standardizált szempontjai, területei és eszközrendszere eddig nem álltak rendelkezésre, így az első lépés a standardok kifejlesztése volt. A pilot projekt ezek működését tesztelte, és kijelenthető, hogy hasznos, és a rendszer élesben való működtetéséhez nélkülözhetetlen tapasztalatokat szereztünk, nemcsak az eszközökre vonatkozóan, hanem szervezési és operatív kérdések területén is.

– Mely szervek végezték a projekt lebonyolítását?

– A pedagógiai-szakmai ellenőrzés standardjainak intézményi kipróbálására kiírt pályázatot a Qualitas T&G Tanácsadó és Szolgáltató Kft. és a Kodolányi János Főiskola alkotta konzorcium nyerte el. Az ő feladatuk volt az ellenőrzések lebonyolítására alkalmas, a megadott szempontoknak megfelelő szakértők kiválasztása, a kifejlesztett szakértői képzés megszervezése, az intézmények felkészítése a próbaellenőrzésekre. A felkészítést követően a pedagógiai-szakmai ellenőrzés kidolgozott standardjainak intézményi kipróbálása 2013. április 10. és 2013. május 31. között zajlott, a kutatásból származó eredmények feldolgozása nyár közepén ért véget. A kutatás egyik legfontosabb szakmai következménye az értékelési területek módosítása volt, de történtek – mind mennyiségi, mind tartalmi – változtatások a felhasznált eszközök terén is.

– Hány ellenőrzést végeztek?

– A kipróbálásban részt vevő intézményeket az Oktatási Hivatal választotta ki az intézménytípusok és a területi megoszlás figyelembevételével, de szempontként merült fel az önkéntesség, a hajlandóság a tesztelésben való részvételre is. Az ellenőrzé-

seken 29 intézmény 52 intézményegysége, tagintézménye vett részt. A próbaellenőrzéseket 98 tanfelügyelő, 44 intézményvezető és 744 pedagógus részvételével bonyolították le.

– Hogyan fogadták az ellenőrzéseket a pedagógusok és az intézményvezetők?

– Mind a pedagógusok, mind az intézményvezetők részéről pozitív volt a fogadtatás. Általánosságban elmondható: a pedagógusszakma várja, hogy egy egységes külső szakmai szempontrendszer szerint, rendszeres visszajelzést kapjon a munkájáról. A tanfelügyeleti próbaellenőrzések minden szereplője egyetértett abban, hogy a tanfelügyelet elősegíti az oktató-nevelő munka színvonalának fejlesztését, hozzájárul a reális önismeret, egy önellenőrzési kultúra kialakításához. A szakmai ellenőrzés melletti érvek között az is helyet kapott, hogy az objektív külső értékelés megvédheti a pedagógusokat és intézményvezetőket a laikus véleményekkel szemben.

– Negatív visszajelzést nem is kaptak?

– Természetesen, mint minden rendszernél, újításnál, itt is előfordultak negatív vélemények, melyekről azonban elmondható, hogy – néhány esettől eltekintve – nem a rendszer szükségességét kérdőjelezi meg. A nem támogató vélemények előítéletes-ségből, politikai másként gondolkodásból, a nem megfelelő kidolgozottság, a túlzott adminisztráció, az esetleges szankciók és a nem megfelelő szakértők miatti előzetes félelemből fakadnak.

– Volt-e bármilyen olyan tapasztalat, amelyre nem számítottak, esetleg meglepetést okozott?

– Az eredeti tervek szerint 2013. januártól körülbelül négy hónapra keresztül tartott volna a tesztelés, de a projekt megvalósítása során olyan külső körülmények merültek fel, amelyek a tervezett időszak helyett jóval későbbi és rövidebb kipróbálási szakaszt tettek csak lehetővé. Kellemes meglepetés volt számunkra a felkért intézmények pozitív hozzáállása a megváltozott helyzethez. Annak ellenére, hogy az intézményeket a

Szakmai ellenőrzés

tervezetnél jóval intenzívebb hatásként érte a „próba-tanfolyamot”, a pedagógusok és a vezetők egyaránt rugalmasan és konstruktívan álltak az ellenőrzésekhez.

– A pedagógusok ellenőrzése milyen területeket érint?

– A pedagógusok esetében egyebek mellett vizsgáljuk a módszertani felkészültséget, a pedagógiai folyamatok, tevékenységek tervezését és a megvalósításukhoz kapcsolódó önreflexiókat, a tanulás támogatását. Fontos szempont, hogy a tanulóval szemben érvényesül-e az egyéni bánásmód, vagy hogy a hátrányos helyzetű, sajátos nevelési igényű, esetleg beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermekek esetében megfelelő módszertani felkészültséggel rendelkeznek-e. Egy tanárnak segítenie kell a tanulói csoportok, közösségek alakulását, meg kell teremtenie a gyermekekben a nyitottságot a különböző társadalmi-kulturális sokféleségre. A pedagógiai folyamatokat és a tanulók személyiségfejlődését folyamatosan értékelni, elemezni kell. Természetesen arra is figyelünk, jól működik-e a kommunikáció, a problémamegoldás, és eléggé elkötelezettek-e a szakmai fejlődés iránt.

– És mi a helyzet az intézményvezetők esetében?

– Náluk a tanulás és tanítás stratégiai vezetését és operatív irányítását vizsgáljuk. Fontos, hogy egy intézményvezető egyszerre tegyen eleget önmaga, kollégái és az intézmény stratégiai vezetésének és operatív irányításának.

– Az intézményekkel kapcsolatban mit vizsgáltak?

– A pedagógiai folyamatok tervezését, irányítását és értékelését, a személyiség- és közösségfejlesztést, az eredményeket, a belső kapcsolatokat, az együttműködést, a kommunikációt, valamint az intézmény külső kapcsolatait. Vizsgáltuk azt is, hogy megvannak-e a pedagógiai működés feltételei, illetve, hogy a Nemzeti alaptantervben megfogalmazott elvárásoknak és a pedagógiai programban megfogalmazott intézményi céloknak megfelel-e az adott iskola.

– Milyen eszközöket, módszereket alkalmaztak az ellenőrzés során?

– Több módszert is alkalmaztunk: a dokumentumelemzést, az óralátogatást, az interjúkészítést, a kérdőíves felmérést és a pedagógiai munka infrastruktúrájának megismerését. A dokumentumelemzés annyit jelent, hogy mindhárom szinten vizsgálták a korábbi külső és önértékeléseket, valamint a tervezés és megvalósítás dokumentumait. Utóbbihoz tartozik például a pedagógiai program, a tanmenet, a vezetői pályázat, a munkaterv és a beszámoló vizsgálat. Az intézmény és a vezető értékelése esetében további alapidokumentumokat is vizsgáltak a szakértők. A pedagógusok és a vezetők is a minősítéshez előkészített és később is folyamatosan fejlesztett portfóliójukban – vezetők esetén speciális vezetői tartalmakkal kiegészítve – irányíthatják a szakértők figyelmét az általuk fontosnak tar-

tott területekre. A tanfelügyeleti ellenőrzések során a portfólió értékelésére nem kerül sor, kizárólag információforrásként szolgál. Az óralátogatások során a pedagógusokat két óra, vagy egyéb foglalkozás látogatása alapján értékelték. Interjúkat a pedagógus értékelésében a pedagógussal és az intézményvezetővel, vezető esetén a vezetővel és a vezetőtársakkal, intézményellenőrzés esetén pedig a fenntartóval és a vezetővel, a pedagógusok képviselőivel és a szülők képviselőivel készítettek. A vezető ellenőrzésében a kötelező kérdőíves partneri elégedettségmérés – szülők és pedagógusok körében végzett felmérés – eredményeit vizsgálták a szakértők. A pedagógiai-szakmai munka értékelésekor a szakértők folyamatos megfigyeléssel vizsgálták, és az értékelésnél figyelembe vették az intézmény infrastrukturális adottságait.

– A valódi, vagyis a pilot projekten kívüli ellenőrzések mikor indulnak?

– Az idei tanév második félévében már tervezzük az éles működés megfigyelését, a tapasztalatgyűjtést a későbbi korrekcióhoz. A pedagógusok előmeneteli rendszerét szabályozó, nyár végén megjelent kormányrendelet lehetővé teszi, hogy átmenetileg Pedagógus I. besorolással rendelkező szakértők is végezhessek a tanfelügyeleti ellenőrzéseket, így abban bízunk, hogy ha nem is teljes kapacitással, de 2014. elején már elindulnak az első ellenőrzések.

– Milyen ütemben zajlanak majd az ellenőrzések?

– A pedagógusok minősítését megelőzően minden esetben sor kerül a tanfelügyeleti ellenőrzésre, ami az első években nagyban befolyásolja a tanfelügyeleti rendszer működését.

Hosszú távon, éves szinten körülbelül 30 ezer pedagógus, ezer vezető és ezer intézmény ellenőrzését tervezzük.

– Értesítik az iskolákat, tanárokat az ellenőrzésről?

– Igen, sőt az intézményeknek jóvá kell hagyniuk a megyei ellenőrzési tervek rájuk vonatkozó részét, amire az ellenőrzéseket megelőző tanév végén kerül sor. Minden év szeptember elején az intézményvezetők megkapják az adott tanévre vonatkozó, intézményüket érintő végleges ellenőrzési tervet, melyből látható, hogy mely pedagógusok és mikor kerülnek sorra az év folyamán. Az ellenőrzések tervezett időpontja előtt 15 nappal az intézményvezető elküldi az érintett pedagógusok óraarendjét a kormányhivatalnak, ahol az ellenőrzések végleges és pontos menetét megtervezik, majd ezekről az ellenőrzéseket végző szakértőket – tanfelügyelőket – értesítik. A tényleges ellenőrzések előtt legalább 2 nappal – intézményellenőrzés esetén 2 héttel – a tanfelügyelőket veszik fel a kapcsolatot az intézmény vezetőjével. Természetesen – mint ahogy a kipróbálás során is többször előfordult – váratlan, előre nem látható események miatt a tervezések átütemezése szükséges és megoldható.

A pedagógusok esetében egyebek mellett vizsgáljuk a módszertani felkészültséget, a pedagógiai folyamatok, tevékenységek tervezését és a megvalósításukhoz kapcsolódó önreflexiókat, a tanulás támogatását.



Szakmai megújulást eredményez az ellenőrzés

*Biztos vagyok benne, hogy az ellenőrzési rendszer hosszú távon is támogatja a nevelési, oktatási intézmények fejlődését, a pedagógusokat pedig szakmai megújulásra készíti – nyilatkozta lapunknak **Bárányos József** közoktatási szakértő. A bicskei Csokonai Vitéz Mihály Általános Iskola igazgatója szerint azonban néhány pontban változtatni kellene az ellenőrzések rendszerén.*

Mizsei Bernadett

– Ön mindhárom területen végzett ellenőrzést. Melyiket érezte a legnehezebb feladatnak?

– A pedagógusok ellenőrzését. Nehéz volt megtalálni azt a hátrált, amely még nem jelentette a pedagógus minősítését, hanem csupán az objektív szakmai értékelését. Nehézséget okozott továbbá, hogy külön kellett elvégezni az intézmény és az intézményvezető ellenőrzését. Ez időben és adminisztrációban is megterhelő volt. Egymás nélkül nem értelmezhetőek, így talán célszerűbb lenne a jövőben ezt a két ellenőrzést nem szétválasztani egymástól.

– Milyen intézményekben járt?

– Ellenőrzést végeztem Tárkányban egy nyolcosztályos általános iskolában, ahol a hátrányos és a halmozottan hátrányos helyzetű gyerekek aránya nagyon magas. A pedagógusok speciális egyéni bánásmóddal és az integrált pedagógiai rendszer alkalmazásával valósítják meg a felzárkóztatást és az eredményes továbbtanulás biztosítását. Pilisborosjenőn egy nemzetiségi általános iskolában végeztünk ellenőrzést. Itt az érdekességet az agglomeráció által gerjesztett új kihívások jelentették. A harmadik intézmény belvárosi, két tanítási nyelvű általános iskola volt, 24 tanulócsoporttal, ahol sokszoros túljelentkezés mellett veszik fel az elsős diákokat. Ebbe az intézménybe kifejezetten középosztálybeli gyerekek járnak.

– Hogyan zajlott az ellenőrzés folyamata?

– Az ellenőrzések mindhárom területen egy előre meghatározott és pontosan betartandó protokoll alapján történtek. A vezető tanfelügyelő felvette a kapcsolatot az intézmény vezetőjével, a munkacsoportjával együtt elkészítette a rendkívül szoros időbeosztást, a vizsgálat keretén belül az óralátogatáson túl megtörténtek a tanórák értékelő megbeszélései, interjúk az iskolahasználókkal, illetve a szükséges adminisztráció elvégzése. Majd következett a záró értékelés megtartása.

– Hogyan fogadták az értékelést az érintettek?

– Érdeklődéssel és némi szorongással vegyített kíváncsisággal. Az elmúlt évtizedekben, a rendszerváltáskor megszűnt szakfelügyelet óta legfeljebb intézményi belső ellenőrzésen, illetve kincstári, vagy számvevőszéki vizsgálatokon estek túl. Szakmai, pedagógiai értékelésre ritkán kerülhetett sor. A pedagógusok összességében pozitívan élték meg az értékelést. Kértük őket,

hogy ne bemutató órát tartsanak, hanem a tanulási, tanítási folyamat aktuális feladatát végezzék. Így reális képet kaphattunk a pedagógiai munka időbeliségéről és minőségéről is.

– Milyen tapasztalatokat gyűjtött?

– A pedagógusok és az intézményvezetők értékelése meglepően jó eredményeket hozott. A legtöbb pedagógus kiválóan végezte a munkáját. Gondot az okozott, hogy az esetlegesen jó minősítést kapó kollégák ezt kifejezetten kudarcnak élték meg. Számukra igazi elismerést kizárólag a kiváló minősítés adott volna.

– Hosszú távon valóban támogatja az ellenőrzési rendszer a nevelési-oktatási intézmények fejlődését? Kialakulhat egy egységes, magas színvonalú támogatási rendszer?

– Biztos vagyok benne, hogy az ellenőrzési rendszer hosszú távon is támogatja a nevelési, oktatási intézmények fejlődését. Véleményem szerint az intézmény és az intézményvezető esetében megköveteli, hogy az intézményi stratégia és az ezt alátámasztó dokumentumok, a mindennapi munkavégzés összhangban legyen, ezek éves értékelése megtörténjen és az ebből levont tapasztalatok visszacsatolásként beépüljenek a következő tanév tervezett feladatai közé. A pedagógusok tekintetében hatása lehet a folyamatos magas színvonalú, nem rutinszerű munkavégzés, hiszen az ellenőrzések jegyzőkönyvei részét képezik majd az egyéni portfólióknak, illetve a pedagógusminősítő eljárásban is fontos szerepet játszanak majd.

– Miben más az új ellenőrző rendszer a korábbihoz képest?

– Annyiban új, hogy kifejezetten a pedagóguspraxis szakmaiságát vizsgálja, nem törvényességi és nem tanügy-igazgatási ellenőrzés. Jellemzően fogva innovatív, így közép- és hosszú távon szakmai megújulásra készíti a pedagógusokat.

– Változtatna-e valamit az ellenőrzések folyamatán, rendszerén?

– A pedagógusok ellenőrzésével kapcsolatban én két változtatást javasolnék. Az egyik, hogy a tanfelügyelők közül egy legalább szakos legyen, hiszen az általános pedagógiai, és a tantárgy-pedagógiai elvárások nehezen szétválaszthatóak. Segítséget jelentene a szakértői csoport számára, ha a csoport egyik tagja szakmódszertanilag is tudna segítséget nyújtani. Illetve kevésnek tartom a pedagógusonkénti két tanóra látogatását. ▶

Megfontolandó ennek a számnak a növelése. Már említettem, hogy az intézményvezető és az intézmény vizsgálata nem szétválasztható, hiszen egymás nélkül értelmezhetetlenek. Egy ésszerű összevonas, egyszerűsítés, az átfedések csökkentése mind időben, mind az adminisztratív feladatok tekintetében csökkentenék a terhelést. Szerencsésnek tartom magam, hogy három, méreté-

ben, adottságaiban, az iskolahasználók igényeiben teljesen eltérő intézményben végezhettem el a tanfelügyeleti rendszer kipróbálását. Világossá vált számomra, hogy az intézmények egymással való összehasonlítása felesleges és értelmezhetetlen. Olyannyira nagy a magyarországi intézmények közötti különbség, hogy az iskolák csak és kizárólag önmagukhoz képest értékelhetők.

Pánik helyett felkészültség

A tanfelügyelői ellenőrzések okozta kezdeti feszültségeket Molnárné Varga Katalin közoktatási-köznevelési szakértő szerint úgy lehet elkerülni, ha a pedagógusok és az intézményvezetők a pánikhangulatot félretéve felkészülnek, vagyis előzetesen megismerik az ellenőrzési standardokat, s időben hozzálátnak portfóliójuk elkészítéséhez.

Mizsei Bernadett

– **Milyen kihívásokkal kellett szembenéznie a szakmai ellenőrzések során?**

– Mindhárom ellenőrzési terület felelősségteljes, empátikus, tárgyilagos hozzáállást, kiváló kommunikációs készségeket kívánt a próbafolyamatban. Munkámhoz elengedhetetlen volt a szakértői gyakorlat, valamint a törvényi háttérnek, a tanfelügyeleti rendszernek és annak a szakmai fejlesztő struktúrának az ismerete, amelynek ez a vizsgálat a része. Nevezhető mindhárom terület nehéznek, hiszen új helyzet volt a pedagógus, az intézményvezető és az ellenőrzést végző szakértő számára egyaránt. A tanfelügyelőket támogató konzultációs felületen a kérdéseinket, felvetéseinket szinte azonnal megválaszolták. Az Oktatási Hivatal projektigazgatóságának munkatársai szintén készségesek voltak.

– **Hogyan fogadták Önöket?**

– Az önkéntesség ellenére változó volt a kezdeti fogadtatás, hiszen az ellenőrzés új típusú és nem tét nélküli. Előfeltétele a minősítésnek, és egyfajta tükör a pedagógus munkájáról szakmai standardok és nem szubjektív benyomások alapján, több aspektusból. A tanfelügyelő szakértőnek ki kellett alakítani egy korrekt bizalmi légkört, diszkrétan megmutatni a saját kompetenciáit, alkalmasságát. Nem volt elég a ráruházott státusztekintély.

– **Találkozott tipikus hibákkal, vagy az esetlegesen felmerülő problémák, gyengeségek egyediek voltak?**

– Az alapos előzetes tájékoztatások ellenére folyamatosan kellett ismertetni a munkamenetet, naponta, ellenőrzésekként, oldani a feszültséget. Ahol „vezetőként” dolgoztam, kialakítottam az ellenőrzést végző kollégáimmal és az intézmény munkatársaival egyeztetve a napi munkarendet, munkamenetet, ami egyfajta biztonságot adó, kiszámítható, rugalmas működési keretrendszert jelentett időben és feladatokban. A kezdeti feszültségek elkerülése végett javasolom, hogy a pánikhangulatot félretéve készüljenek fel az ellenőrzésre: ismerjék meg előzetesen az akkor már nyilvános dokumentumokat, ellenőrzési standardokat, s kezdjék el összeállítani a portfóliójukat. A portfólió elkészítése időigényes, hiszen a pedagógus pályájának

megjelenítése, munkáinak, innovációinak, eredményeinek, képzéseinek összegzése. Ennek alapja, elsődleges eleme az aktualizált europass-önéletrajz. Előfordult, hogy problémát jelentett az önéletrajz megfelelő színvonalú elkészítése is.

– **Milyen pozitív változásokat remélhetünk az új tanfelügyelői rendszertől?**

– A tanfelügyelet funkciója az ellenőrzés, területenként hitelesített, pontos mérőeszközökkel, standardokkal, ami felvázolhatja a nevelési-oktatási intézmények fejlesztésének alapját. Ha a standardok intézmény-specifikusak, jól mérnek, pontos az ellenőrzés során felállított diagnózis, összevethetők az eredmények, és kialakul egy finanszírozott, tudatosan tervezett szaktanácsadói rendszer, valamint az intézményvezetők képzése ezzel párhuzamos, akkor kialakulhat egy magas színvonalú támogatási rendszer. A fejlesztéshez a vezetőket fel kellene készíteni a szakmai menedzselési folyamatokra.

– **Tett bármiféle javaslatot a döntéshozóknak az ellenőrzések során szerzett tapasztalatai alapján?**

– Próbaellenőrzés volt a feladatunk, a rendszer tesztelése. Természetesen tettem, tettünk javaslatokat. Például a pedagógusok ellenőrzése két tanóra vagy foglalkozás látogatásával zajlott, ezt kevésnek találtam. A pilot programban magas presztízt, felkészültséget kértek tőlünk, az ellenőrzésben részt vevő tanfelügyelőktől. Professzionizálnám a tanfelügyeleti és a támogató tevékenységet, nem popularizálnám. Tapasztalatom szerint szükség van „vezető” tanfelügyelőre, aki az intézményi munkafolyamatot irányítja, koordinálja, problémákat kezel.

– **Ön szerint milyen egy jó tanfelügyelő?**

– Az ellenőrzések során alapelvünk volt a korrekt szakmai együttműködés a megállapodások, előzetes közlések alapján. Ezt minden tanfelügyelőnek szem előtt kell tartania. Fontos még a szakmai hitelesség és a partnerség az ellenőrzésben, a tiszta, világos kommunikáció, a korrekt és időben való tájékoztatás, valamint a tisztelet az adott személy és az eredményei iránt. De elengedhetetlen az őszinteség és a következetesség is a visszajelzésekben.

Megerősítést ad a szakmai ellenőrzés

A Városligeti Magyar-Angol Két Tanítási Nyelvű Általános Iskola már túl van az ellenőrzésen. **Vizi Andrea** igazgató szerint a tanfelügyeleti rendszer nemcsak az önértékelést szolgálja, hanem általa minden intézmény megmutathatja: a jó hírnév nemcsak üres szólam. Azt tapasztalta, a jelenlegi ellenőrzési rendszer alaposabb, átfogóbb, és egyben emberközelibb is. **Soós Tünde** magyartanár pedig fontosnak tartja, hogy szakmailag jól felkészült, hiteles és gyakorlott szakemberek értékeljék a pedagógusokat.

Mizsei Bernadett



Vizi Andrea

– Hogyan élte meg az ellenőrzést intézményvezetőként?

– Bár az ellenőrzés előtt már sok évet dolgoztam az iskolában tanárként és munkaközösség-vezetőként, igazgatóként még csak második évemet töltöttem a minősítési eljárás idején. Ezért számomra különösen fontos volt, hogy külső visszajelzést kapjak intézményvezetői munkámról és a vezetésem alatt működő intézményről. Természetesen izgalommal telve és kicsit félve készültem rá, de az eljárás végére nagyon pozitív, kellemes és hasznos tapasztalatokkal lettem gazdagabb.

– Miért vettek részt az egységes pedagógiai ellenőrzési rendszer pilot projektjében?

– Iskolánk igen jó hírű, nagyon népszerű és a maga nemében különleges intézmény. Szerettük volna megmutatni, hogy mindezek nemcsak üres szólamok, hanem a kialakult vélemény mögött egy jól felkészült, valódi hivatástudattal rendelkező pedagógusgárda magas színvonalú szakmai és pedagógiai munkája áll.

– Mennyiben fogja segíteni a munkájukat a szakmai ellenőrzés?

– Az objektív külső értékelést fontosnak tartom mind a pedagógusok, mind az intézmény számára. A szakmailag hozzáértő testület ítélete megfelelő megerősítést és pontos visszajelzést adott arról, hogy jó úton járunk, és nagyon jól végezzük a dolgunkat.

– Volt az ellenőrzésnek kellemetlen része?

– Szakmailag semmiképpen nem, talán csak az ezzel járó szervezés jelentett egy kis gondot. Mivel a projekt megkezdése több hetet csúszott, így kis nehézséget okozott az ellenőrzés beillesztése a május eleji sűrű iskolai programjaink közé, hiszen a pedagógusok 60 százalékát ellenőrizték, ami a mi esetünkben, nagy tantestület lévén, 36 kollégát jelentett, de a tanfelügyelők nagyon rugalmasan figyelembe vették a kéréseinket.

– Mi volt a legpozitívabb tapasztalatuk?

– Egyértelműen az eredmény, amire nagyon büszke vagyok. A kollégákat négy szempont szerint értékelték, és az ellenőrzött területek legtöbbször kiváló minősítést szereztek, igen kevés fejlesztendő részterületet találtak a szakértők. Engem, mint vezetőt, nyolc területen értékelték, mindegyikre kiváló minősítést kaptam, fejlesztendő részterület nem volt. Az intézményt

szintén nyolc területen értékelték, mindegyik területen rávilágítottak a szakértők a kiemelt eredményekre, erősségekre. Egyik területen sem javasoltak fejlesztést vagy azonnali beavatkozást.

– Jobbnak véli az új ellenőrzési rendszert a korábbinál?

– A jelenlegi alaposabb, átfogóbb, de egyben emberközelibb is. Nem csupán az iskolai dokumentumok elemzésére épül, hanem az intézményben dolgozók munkáján, a tanulók és az intézmény-nyel közvetlen kapcsolatban álló szülők véleményén alapul.

– Pedagógusként tartott az ellenőrzéstől?

– Az „ellenőrzés” szó óhatatlanul is szorongást vált ki az emberből. Végiggondolja magában, jól teszi-e a dolgát, megfelel-e az elvárásoknak. Iskolánkban az óralátogatások, nyílt napok szerves részét képezik a mindennapoknak, ezért felkészültnek mondhatjuk magunkat a hasonló helyzetekre. Előzetesen megkaptuk a minősítés során figyelt szempontokat, így egészséges izgalommal készültem a látogatásra.

– Mi volt az ellenőrzés menete?

– A tanfelügyelők két órát tekintettek meg, amelyeket az órarendből választottak ki. Nálam bontott csoportban ugyanazt az órát nézték, de ez izgalmas kihívást jelentett, és jó lehetőséget adott arra, hogy megmutathassam, hogyan lehet azonos tananyagot különböző összetételű csoportokkal elsajátítani.

– Minden ugyanolyan természetességgel zajlott, mint tanfelügyelők nélkül?

– Igen, de törekedtem is erre. Azt gondolom, bárki is látogatja az órát, a lényeg az, hogy a gyerekeket ne feszélyezze a helyzet, s a megszokott menetben, jó hangulatban, aktív részvétellel tudják elsajátítani az anyagot.

– Hasznosnak tartja pedagógusként az igazgatókat és iskolákat érintő szakmai ellenőrzést?

– A szakmai ellenőrzés egyfajta „feed back”, vagyis megerősítése annak, hogy jól végezzük-e a munkánkat. Fontos, hogy szakmailag jól felkészült, hiteles, gyakorlott szakemberek értékeljenek, elismerjék a teljesítményünket, de ha szükséges, segítsenek is tanácsaikkal.



Soós Tünde



Fotó: Nagy Gábor

Közösségi szolgálat a társadalmi aktivitásért

*A magyarországi környezetben sok minden mutat arra, hogy a fiatalok társadalmi aktivitása és érzékenysége alacsony. Ezen változtatna az iskolai közösségi szolgálat. **Bodó Mártonnal**, az Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet tudományos munkatársával beszélgettünk.*

Stöckert-Kozák Annamária

– Az iskola mindenféle ismeretet átad a diákoknak, de azokkal a valós problémákkal, amikkel otthon vagy tágabb környezetükben szembesülhetnek, nem igazán tud foglalkozni. A közösségi szolgálat célja, hogy olyan generáció nőjön föl, amelynek konkrét tapasztalata van az idős emberekkel, gyerekekkel, fogyatékosokkal, hajléktalanokkal, rászorulókkal való együttlétről. Hogy ezeken a találkozásokon keresztül formálódjon a személyiségük, fejlődjön az önismeretük, életstratégiájuk. Kimutatható, hogy ahol ilyen típusú program működik, ott csökken az agresszió, javul a diákok tanuláshoz való viszonya. Az iskolai közösségi szolgálatban egyszerre valósul meg a pedagógiai és a szolgálati cél.

– **Ha kötelező a közösségi szolgálat, hol marad az önkéntesség szelleme, élménye?**

– Az már most is látszik, hogy a diákok abban a pillanatban motiválhatók egy ilyen feladatra, ha többféle tevékenység közül

választhatnak. Az iskolai közösségi szolgálatnál pedig hét különböző tevékenységi körből lehet válogatni. Több nemzetközi kutatás is alátámasztja, hogy a programok hatékonyságát nem befolyásolja a kötelező voltuk, ha a diák választhatja ki a tevékenységet. De természetesen ezzel az 50 órával is az önkéntességre szeretnénk nevelni a fiatalokat.

– **Fontos, hogy a diákok mellett a fogadó szervezetek is megtalálják a közösségi szolgálat értelmét. Nekik miért lehet ez jó?**

– A közösségi szolgálat akkor működik jól, ha mind a küldő-, mind a fogadóintézmény beépíti az arculatába. A tapasztalattal rendelkező fogadóintézmények örülnek, mert látnak benne fantáziát, hisz bővíthetik saját palettájukat. Ahol nincs még ilyen tapasztalat, ott plusz feladatként élhetik meg, sőt egy csomó ellenérzést is kiválthat. Egyelőre ismerethiány van a fogadószervezetek oldalán. Azokat a paramétereket, amiket érdemes

Főbb elvek a közösségi szolgálathoz

- ▶ **SZABAD VÁLASZTÁS ELVE:** A diákok választják ki az általuk végzendő tevékenységeket a szülőikkel, tanárokkal való egyeztetés alapján, az iskola által megszervezett vagy maguk által javasolt, és az iskola által elfogadott tevékenységek közül. Ugyanakkor csak a kijelölt területek közül választhat a diák tevékenységet.
- ▶ **EGYÜTTMŰKÖDÉS ELVE:** A fogadó szervezetnél, illetve az iskolában a közösségi szolgálat kapcsán partneri viszony szükséges, nem lehet alá-fölé rendeltség sem a pedagógus-diák, sem a fogadó szervezet-diák, sem az ellátott-diák viszonyában.
- ▶ **KÖLCSÖNÖSSÉG ELVE:** Nyitott és elfogadó a diák azzal a személlyel szemben, akivel kapcsolatba lép, egyenrangúként kezeli, és nem leereszkedően – erre a felkészítés során kell érzékenyvé tenni a diákokat. Az adok és kapok kölcsönössége így tud megvalósulni.
- ▶ **KÖZVETLENSÉG ELVE:** Nem a fogadó szervezetet kell segíteni, hanem a szervezet célcsoportját szolgáló tevékenységet kell végezni. Hangsúlyosan a személyek közti kapcsolat alkalmas a személyiség formálására, önismeret fejlesztésére.
- ▶ **VÁLTOZATOSSÁG ELVE:** lehetőség szerint több (minimum 3) tevékenységből tevődjön össze az 50 óra, ugyanakkor rendszeresen ismétlődő tevékenységekre épüljön az 50 óra nagyobb része.
- ▶ **KETTŐS CÉL ELVE:** Egyszerre kell megvalósulnia a szolgálatjellegnek és az élménypedagógia alapú tanulásnak. Pl. a szemétszedés önmagában csak önkéntességként, azaz szolgálatként értelmezhető. A közösségi szolgálatjelleghez szükséges egyfajta tanulási folyamat jelenléte is, pl. a szelektív hulladékgyűjtés tanulmányozása, kapcsolatfelvétel a szemetet elszállító szervezetekkel, stratégia kidolgozása a környezetvédelmileg fenntartható megoldásokra.

és szükséges betartani, nem ismerik jól. Ami a szépsége, de a nehézsége is az élménypedagógia ezen eszközének, hogy pedagógiailag megfogható célokat kell találni, ami mind a diák, mind a fogadó szervezet számára értékes.

– Eddig milyen tapasztalatokról lehet beszámolni?

– Visszajelzéseket a tájékoztató napokon kaptunk, illetve az általunk fenntartott közösségi szolgálat portálon (www.kozossegi.ofi.hu) keresztül kerestek meg bennünket, de van facebook-oldalunk is. A tapasztalatok gyűjtése és az információnyújtás folyamatos. Ezek alapján látjuk, hogy tudatosítanunk kell a diákokban, hogy egy-egy tevékenységre való jelentkezéssel felelősséget vállaltak, és ha nem tudnak megjelenni a megbeszélte időpontban, jelezniük kell, nem szabad visszaélniük a feljükk áradó bizalommal. Ez kiemelten fontos a szociális intézményeknél a kapcsolatok személyes volta miatt. Az is érdekes tapasztalat, hogy az ötven órát nem kell feltétlenül egy helyen, egy tevékenységgel töltenie a diáknak. Arra számítani kell, hogy néhány év szükséges ahhoz, hogy kiderüljön: miként lehet a különböző területeken leghasznosabban bevezetni a közösségi szolgálatot.

– A közösségi szolgálat szervezésében milyen szerepe van az OFI-nak?

– Elsősorban, felhasználva a tapasztalatokat, módszertani segítséget tudunk nyújtani a pedagógusoknak, fel tudjuk őket készíteni a feladatra. Nemsokára elindulhat a 60 órás közösségi szolgálat ingyenes képzésünk. Ez a képzés azt célozza, hogy a tanárok megfelelőképpen tudják majd érzékenyíteni a diákokat a közösségi szolgálatra. De feladatunk a tájékoztatás is, hogy a diákok, tanárok, szülők minél több, pontos információt szerezzenek a közösségi szolgálatról.

– Milyen törvényi feltételei vannak az iskolai közösségi szolgálatnak?

– Bármily furcsa is, a közérdekű önkéntes tevékenységről szóló törvény nem vonatkozik rá. Ez egy tanórán kívüli tevékenység, amit a nemzeti köznevelési törvény és annak végrehajtási rendelete szabályoz. Illetve a részletekről, hogy mit, hogyan érdemes megszervezni, a honlapunk gyakran ismétlődő kérdéseiben (GYIK) igyekszünk útmutatást nyújtani.

Ami a keret: 50 órát kell teljesíteni 9–11. évfolyamon, lehetőség szerint elosztottan. De egy-egy iskola dönthet úgy, hogy egy évre sűríti ezt. Maga a tevékenység valójában 40 óra, mert 5 óra a felkészítés, 5 óra pedig a zárás, reflexió. Ha kevesebb idő elegendő a felkészítésre, akkor nő a tevékenység ideje. Egy órán 60 perc értendő. A diákok semmiféle szakfeladatot nem láthatnak el, csak kifejezetten segítő tevékenységet.

– Az iskolarendszer életét miként befolyásolhatja az iskolai közösségi szolgálat?

– Bízom abban, hogy a szociális érzékenyítést célzó közösségi szolgálat, mint új elem, reformokat is hozhat majd az iskolarendszer számára. Célunk, hogy azok a projektmódszerek, amelyek interaktív, demokratikus, partneri viszonyt feltételeznek tanár-diák között, meggyökerezzenek az iskolarendszerben. Tapasztalat, hogy új tartalommal ezek könnyebben vezethetők be, mint régi ismeretekhez társítva.

Milyen szervezetek lehetnek fogadó intézmények?

A köznevelési közösségi szolgálat keretei között folytatható tevékenységek területein tevékenykedő nonprofit szervezetek: a) egészségügyi, b) szociális és jótékonyági, c) oktatási, d) kulturális és közösségi, e) környezet- és természetvédelmi, f) polgári és katasztrófavédelmi, g) közös sport- és szabadidős tevékenység óvodáskorú, sajátos nevelési igényű gyermekekkel, idős emberekkel.

Pedagógusnak kell-e lennie a programot lebonyolítóknak, mennyire kell részt venni a szervezetnek a programokban?

A közösségi szolgálat megszervezésére az iskola igazgatója jelölheti ki koordináló a pedagógust, aki a felelőse lesz a program lebonyolításáért a felkészítéstől a zárásig. Munkáját segítik az osztályfőnökök, és szükség szerint bevonható további pedagógus is. A felkészítés és zárás megszervezése nem lehetséges pedagógus jelenléte nélkül, a tevékenységek során más is válhat a felügyeletet. Jó, ha a felelős pedagógus már az első alkalmon személyesen jelen tud lenni, majd időről időre megkérdezi a diákokat, hogy milyen tapasztalatai, nehézségei voltak. A koordináló pedagógusnak rendszeres kapcsolatra kell törekednie a fogadó intézményekkel. Tudjon a felmerülő nehézségekről, szükség esetén be tudjon lépni segítőleg a folyamatba. Számon kell tartania, hogy éppen melyik diák, hol, milyen tevékenységet végez.

Az iskolai közösségi szolgálat az iskola időn kívüli, így szombat és vasárnap vagy a tavaszi szünetben is teljesíthető?

Igen, a tanórán kívüli foglalkozások keretében teljesíthető a közösségi szolgálat, ami jelenthet iskola után időszávot és szünidőt is, azonban ajánlott úgy szervezni, hogy az a közérdekű önkéntes tevékenységről szóló 2005. évi LXXXVIII. törvényben foglaltakkal összhangban legyen.

Hogyan értelmezendő a „...diákok pedagógus vezetésével egyénileg vagy csoportosan...” kitétel?

Nem célszerű az egyes tevékenységek teljesen egyedüli végzése. Törekedni kell párok kialakítására. A két fő segíthet az élmények feldolgozásában egymásnak, a nehéz helyzetek kezelésében biztonságot jelentenek egymás számára.

Egy iskola egyidejűleg egy szervezettel együttműködve többféle tevékenységet is végezhet és ennek okán több civil szervezettel is lehet partner?

Egy nevelési-oktatási intézmény egy program keretében több tevékenységet is megszervezhet, sőt az a jó, ha minél gazdagabb kínálatot tud nyújtani diákjainak.

A diáknak is kell dokumentálnia a tevékenységeit?

Igen. A tanuló köteles „közösségi szolgálai napló”-t vezetni, amelyben rögzíti, hogy mikor, hol, milyen időkeretben és milyen tevékenységet folytatott, amit a felügyelettel megbízott személy aláír.

Jár-e valamilyen kedvezmény vagy juttatás az iskolai közösségi szolgálatot megszervező pedagógusnak?

A megbízott pedagógus munkaköri kötelezettsége a feladat ellátása. Ugyanakkor célszerű az iskola vezetőjének a feladat hatékony elvégzése érdekében minden más feladattól mentesítenie a pedagógust az óratartási vagy egyéb alapfeladatához számító kötelezettségeket nem számítva. Ez jelenthet órakedvezményt, a délutáni feladatokról való mentességet. Amennyiben sikerül az intézménynek szponzorokat szerezni a közösségi szolgálat végzéséhez, jelenthet közvetlen többletkifizetést is, de erre semmilyen jogszabály nem kötelezi az iskolát.

A közösségi szolgálat tevékenységi körébe tartozhat-e adománygyűjtés?

Minden tekintetben tiltott pénzadományok diákok által történő gyűjtése közösségi szolgálat címén. Természetbeni adomány csak akkor gyűjthető, ha a rászorulóknak adja át az adományt a diák közvetlenül.



Fotó: Nagy Gábor

Nevelés iskolakapun kívül

Az önkormányzatok szerepe a közösségi szolgálat megszervezésében

Az iskolák állami fenntartásba vétele után az önkormányzatok keresik a lehetőségeket, hogy miként tudnak kapcsolatban maradni korábbi oktatási intézményeikkel. Az iskolák mellett a lakosság támogatása is cél. Pölöskei Gábornét, a Fővárosi Önkormányzat Köznevelési és Ifjúsági Feladatokat Koordináló Főosztály vezetőjét arról kérdezzük, hogy milyen szerepet tölthetnek be az iskolai közösségi szolgálat megszervezésében az önkormányzatok.

Stöckert-Kozák Annamária

– Budapesten jó pár iskola van, amelyek közül 68-at továbbra is a Fővárosi Önkormányzat működtet. A budapesti középiskolákba járó fiatalok száma jelentős. A Főváros saját cégein kívül számos civil szervezettel is kapcsolatban áll. Mi ezt a két pólust, tehát az iskolákat és a cégeket igyekszünk összekötni. Szerepünk sokrétű. Támogatjuk a tanárokat, hogy ne plusz feladatként éljék meg a közösségi szolgálatot. A diákoknak is igyekszünk segíteni a tevékenységek kiválasztásában. Emellett a Fővárosi Önkormányzat az új szerepkörben is szeretné támogatni az iskolákat, oly módon, hogy egyben a lakosságot is szolgálja. Ezt úgy tudjuk megtenni, hogy a diákok iskolán kívüli tevékenységéhez járulunk hozzá, hiszen a nevelés nem csak az iskolakapun belül zajlik.

– Milyen lehetőségek állnak a Fővárosi Önkormányzat rendelkezésére?

– A Fővárosi Önkormányzatnak számos lehetősége van, hiszen vannak múzeumaink, színházaink, mozijaink, sportpályáink, és még sorolhatnám. Ennek a három ágazatnak, vagyis az oktatásnak, a kultúrának és a sportnak az összekötésével jött létre májusban az *Iskolakapun kívüli* programunk. Később ennek keretén belül is lehet majd közösségi szolgálatot végezni. Vagyis nemcsak közvetítők vagyunk, hanem magunkat is ajánljuk tevékenységi helyszínül. Folyamatos tárgyalásban vagyunk a különböző egységeinkkel. Kikérjük a véleményüket, hogy a diákok mely tevékenységükben tudnak segíteni. Egy idősek otthonából azt a visszajelzést kaptuk, hogy már az is nagyon jó, ha a fiatalok beszélgetnek a gondozottjaikkal.

– Az Önkormányzat miként tud segíteni a közösségi szolgálat megszervezésében?

– Nehézséget jelent, hogy sokak számára még mindig nem egyértelmű, hogy mit jelent a közösségi szolgálat. Az iskolák kicsit aggódnak, hogy mi az, amit elfogadnak majd annak, és mi az, amit nem. A problémára válaszul fejlesztettünk ki egy szoftvert, ami a tesztelés után október elején fog működésbe lépni. Célja, hogy segítse a közösségi szolgálatot vállaló diák és a fogadó intézet kapcsolatát.

– Hogyan működik ez az informatikai fejlesztés?

– Terveink szerint együttműködési megállapodásokat, szerződéseket fogunk kötni a befogadó cégekkel. Azt kérjük tőlük, hogy nevezzenek meg egy mentort, aki folyamatosan tartja majd a kapcsolatot a diákokkal, hogy minden tevékenységet biztonság-

ban végezhesse. A pontos megnevezés mellett azt is kérjük a befogadó szervezettől, hogy jelezze: van-e valamilyen speciális szükséglete a tevékenységnek. Ilyen lehet pl. a nyelvtudás. A legfontosabb, hogy rögzítve legyenek a különböző feltételek. Ha egy gyerek elmegy egy intézményhez, céghez, pontosan tudja, hogy mire jelentkezett. A szoftverben rögzítettünk egyrészt a céget, másrészt a tevékenységeket. A tevékenységlistát szeretnénk hitelesíteni a minisztériummal. A diákok a honlapon minden információt megkapnának az adott tevékenységről, és akár rögtön ki is nyomtathatnák a jelentkezési lapot. Az iskolai mentor pedig egy kód segítségével veheti fel a kapcsolatot a fogadó intézettel, amivel elindul a párbeszéd a cég és az iskola között.

– Mire lehet még használni a fejlesztést?

– Ez az informatikai fejlesztés a közösségi szolgálat adminisztrálásában is segít, hiszen alkalmas arra, hogy folyamatosan rögzítse a teljesített órákat. Így könnyen követhető, hogy az előírt 50 óra a három év alatt hogyan alakult, illetve hogyan tervezhető a tanuló ideje az érettségiig hátralévő időszakban. Kinyomtatható, naplózható az egész tevékenység. Érdekessége, hogy tartalmaz egy értékelő lapot is. Ezen a fogadó intézmények értékelhetik egyebek mellett a gyerekek kommunikációs készségét. Ezt sehol nem kell majd felhasználni, de jó visszajelzés lehet a diákoknak.

– Mi a tapasztalatuk: a diákok milyen tevékenységeket kedvelnek, milyen feladatot tudnak teljesíteni a fogadó szervezeteknél?

– Ez nagyon vegyes. Az iskolák egy részének van már valamilyen kapcsolata szociális intézményekkel. Ami gyakrabban előfordul, és az iskolák is támogatták, az a diákönkormányzathoz kötődő tevékenység. Korrepetálás eddig nem volt jellemző, de ez is szóba jöhet. Bár most azon folyik a dilemma, hogy saját iskolában is lehet-e közösségi szolgálatot végezni.

– Az Önkormányzat miben látja a közösségi szolgálat jelentőségét?

– Fontos hangsúlyozni, hogy bár az önkormányzatoknak a jelenlegi helyzetben nincs olyan szoros kapcsolatuk az iskolákkal és a diákokkal, a fiatalok ott vannak a településen. De az önkormányzatok a közösségi szolgálaton keresztül kapcsolatban tudnak lenni velük, aminek köszönhetően a fiatalok talán később sem szakadnak el a településtől. Ez az önkormányzatok működésének egy lényeges momentuma.

Belső igény a közösségi szolgálat

A dunaujvárosi Széchenyi István Gimnáziumban évek óta végeznek szociális önkéntes munkát a diákok. A kötelező közösségi szolgálat bevezetése ennek ellenére okozott némi gondot, mégis sikeresen vették az akadályokat. Csathóné Zágoni Nóra pedagógust kérdeztük.

Stöckert-Kozák Annamária

– Mi a közösségi szolgálat pedagógiai célja?

– A tevékenység során a gyermek felfedezhet magában olyan képességeket, amelyeket az iskolai tanórákon nem tudunk felszínre hozni. Nekünk, felnőtteknek is ad a közösségi szolgálat: megtapasztalhatjuk, hogy kicsi munkával hogyan változtathatunk közvetlen környezetünkön. Ez a tevékenység a szívügyem. Az, hogy a bevezetése előtt is megszervezhettük az iskolában, mutatja, hogy volt rá belső igény a gyerekekben és a felnőttekben egyaránt.

– Szívesen végeznek a fiatalok közösségi szolgálatot?

– A gyerekek nagyon leterheltek, és ezt az időhiányt nehéz leküzdöni. De érdekli őket ez a tevékenység, szerintem még élvezik is. Nagyon igénylik a visszajelzést is, főleg azok, akik a szociális szférában végzik a közösségi szolgálatot. Nagyon jó tapasztalataink van az intézményi mentorokkal is. Sokszor az elvártakon felül is segítenek, beszélgetnek a gyerekekkel.

– Milyen tapasztalatai vannak azóta, hogy kötelezővé vált az önkéntesség?

– A közösségi szolgálat kötelezővé tétele után megnőtt és más összetételű lett a segítő diákok csoportja. Vannak olyanok is, akik elsősorban az órákat szeretnék teljesíteni. A szociális terület nem mindenkire áll egyformán közel. Számukra ezért olyan

lehetőségeket igyekszünk teremteni, ahol nem feltétlenül az esetleges segítségéről van szó. A kötelezőség inkább abban okozott gondot, hogy az önkéntesség nagyon szép, igazi lélekrezdüléssel volt bizonyos gyerekeknél elvesztett. Talán jobb lett volna, ha a kötelezővé tétel helyett jutalmaznák a tevékenységet, esetleg plusz pontokkal. A kötelező szó mindig rosszul hangzik. Még akkor is, ha nagyon jó célt tűzött ki a program.

– A programok megszervezésénél akadtak-e problémák? Mi jelentett kihívást?

– A megváltozott létszám okoz nehézséget. Nehéz ennyi gyerekkel kommunikálni. Van egy faliújságunk is, de rájöttünk, hogy a facebook sokkal élőbb felület, a gyerekek szívesebben használják azt. A nagy létszám miatt azt is nehezebb kitalálni, hogy hol teljesítsék a gyerekek az 50 órát. Mi nagyon előnyös helyzetben vagyunk, mert korábbról megvoltak a kapcsolataink a szociális és egyéb intézményekkel.

– Mit tanácsol azoknak az intézményeknek, akik most kezdik el szervezni a közösségi szolgálatot?

– Feltétlenül bátorságra és nyitottságra buzdítanék mindenkit. Tulajdonképpen a világ legegyszerűbb dolga ez, ha az ember kicsit kinyitja a szemét és a szívét, és segít ebben a gyerekeknek is.

Szeretet, szolgálat

Seszták Veronika vagyok, 17 éves. A miskolci Fényi Gyula Jezsuita Gimnázium végzős diákja. Egyházi gimnáziumként nálunk különösen fontos a szociális munka, azaz a szeretetszolgálat. A kilencedik évfolyamosok számára ez kötelező, az idősebb diákok pedig folytathatják az eddigi szolgálatukat, vagy kipróbálhatnak egy új intézményt is, ha van kedvük.

Én kilencedik óta a vasgyári óvodába járok hetente egyszer, ahol a gyerekekkel játszunk, rajzolunk, mesélünk nekik, így kicsit megkönnyítjük az óvó nénik munkáját. Már az első évben nagyon megszerettem ezt a szolgálatot, ezért döntöttem úgy, hogy a következő években is folytatom.

Ebbe az óvodába nagyrészt hátrányos helyzetű, roma gyermekek járnak. Mindig nagyon várják azokat a napokat, amikor találkozhatnak velünk. Hetente egyszer másfél órát erre számok, ami igazán nem sok. Nekik viszont nagyon sokat jelent a közös játék, a törődés, amit otthon nem biztos, hogy megkapnak. Általuk érzem én, hogy fontos, hogy ott legyek. Szerintem ez az egyik legnagyobb dolog, amit a szeretetszolgálatról

kapunk; az ember érzi, hogy szükség van rá, számít, hogy ott van-e vagy sem.

Ezek a gyerekek nagyon hálásak tudnak lenni. És nekem is sikerélmény, ha meg tudom tanítani nekik, hogy a fű zöld, az ég pedig kék és nem fordítva, vagy, hogy a négy után nem a hét jön, hanem az öt. Azért érzem fontosnak a szeretetszolgálatot, mert megtapasztaljuk azt, hogy nálunk nehezebb sorsú emberek is vannak és segítségre szorulnak. Sok diák szerintem el sem tudja képzelni, hogy milyen lehet gyerekeknek, időseknek, esetleg sérülteknek segíteni. És az egészben a lényeg, hogy itt nem csak adunk, hanem kapunk is: elfogadást, megértést, szeretetet. Érdemes rászánni azt a heti egy órát.

Nagyon hálás vagyok az iskolámnak, hogy már évek óta lehetővé teszi számunkra a szeretetszolgálatot, és annak is nagyon örülök, hogy mindig van lehetőségünk megbeszélni egymással és esetleg felnőttekkel is a tapasztalatainkat, élményeinket.

Seszták Veronika 12. a



Fotó: Molnár Attila

Önkéntességre nevelünk

Az Ökumenikus Segélyszervezet tíz éve foglalkozik a fiatalok szociális érzékenyítésével. Ráczok Balázs szerint fontos, hogy mind a diákok, mind a fogadó intézmények megtalálják az iskolai közösségi szolgálat értelmét.

Stöckert-Kozák Annamária

– Fontos lenne, ha a szociális intézmények küldetésstudatból nevelnék a fiatalokat adakozásra, másokon való segítségére. E szellemiség nélkül az iskolai közösségi szolgálat nem éri el a célját. Lényeges, hogy az intézmények megértsék, hogy a diák miért náluk szeretné teljesíteni az iskolai közösségi szolgálatot. A fogadó szervezeteknek is hatalmas energiát kell befektetniük, hogy ez egy jól működő rendszer legyen. Az iskolai közösségi szolgálatnak akkor van értelme, ha az intézmények a maguk számára is megtalálják, hogy mi a jó ebben, de közben hasznos időtöltést tudnak nyújtani a diákoknak.

– Milyen feladatokat adjanak a fogadó intézmények a diákoknak? Mire kell itt figyelni?

– Az önkéntes tevékenységnél mindenki a személyiségével segít, így a diákoknak is olyan feladatokat kell adni, ami kedvükre való. Például, ha egy 16 éves még szeret bohóckodni, akkor játsszon a gyerekekkel. De az intézményeknek a fiatalok háritásain, félelmein is dolgozniuk kell. A diákoknak azzal is tisztában kell lenniük, hogy ha nem érzik jól magukat egy szituációban, akkor abból nyugodtan kiléphetnek. Mindent alaposan meg- és át kell beszélni velük, életkoruknak megfelelően.

– Ki határozza meg az elvégzendő feladatokat? A diákok beleszólhatnak ebbe?

– Én először mindig meghívom a diákokat a Miskolci Családok Átmeneti Otthonába. Megkérdezem, hogy ők mit gondolnak egy ilyen intézményről, miben tudnának itt segíteni. Ezzel szép lassan elkezdjük megtalálni a kapcsolódási pontokat. Sokan attól tartanak, hogy egy ilyen intézményben nem tudnak mit csinálni. Meg is lepődnek azon, ha azt mondom: a gyerekekkel való játék is segítség. Lényeges szempont, hogy csak akkor érdemes megkezdeni az iskolai közösségi szolgálatot, ha a diák megtalálta az egyéni célját a tevékenységben. Ez az érzékenyítési folyamat egyik feladata.

– A fogadó szervezeteknek milyen céljaik lehetnek az iskolai közösségi szolgálatl?

– Ez változó. Van, hogy azt mondják: csak tudjuk le. Cél lehet a tényleges kapacitáshiány enyhítése is. De ami a legfontosabb, hogy értékteremtés történjen. A diákok fogadásával ez valósul meg – ezt tudatosítani kell az intézményekben. A fogadó szervezetnek kettős szerepe van. Egyrészt a diákok nyilván segítenek a munkájukban. Másrészt az iskolai közösségi szolgálat küldetése, hogy azokat a diákokat is érzékennyé tegyék a rászorulókkal szemben, akik még soha nem találkoztak közelebbről szegényekkel, fogyatékosokkal, elesettekkel. Nekünk, szakemberek-

nek fontos célunk, hogy a fiatalok később adományozókká, önkéntesekké váljanak.

– Az említett értékteremtés miben valósulhat meg? Meg lehet fogalmazni a diákok közösségi szolgálatban való részvételének végcélját?

– Igen. Tapasztalom, hogy rohanó, anyagias világunkban a diákok tévesen látják, hogy kik a társadalom vesztesei. Ha az árokban fekvő ember láttán nem mondanak rögtön ítéletet, hogy alkoholiista, ő tehet a bajáról, eredményt értünk el a közösségi szolgálattal. Ezt úgy szemléltetném, hogy megy a kamasz egy egyenes úton, szilárd elképzelésekkel, amiket otthon, a médiában, a politikából hall. Aztán ez az út elkezd szétválni, választani kell az irányok közül. Ez az iskolai közösségi szolgálat egyik célja, hogy a diák elkezdjen gondolkodni. És azt is vegye észre, hogy vannak mellette gyengébbek, akiken segíteni kell.

– A Segélyszervezet mit tapasztal: milyen kézzelfogható hatása lehet a közösségi szolgálatnak a fiatalok fejlődésére?

– A legnagyobb siker, ha valaki a közösségi szolgálat elvégzése után jelentkezik, hogy jönne önkéntes munkára, segíteni. Itt már elindult valami. Aztán a nagy kérdés az, hogy felnőttként is szakít-e időt erre, vagy hogy a környezetére is hatással tud-e lenni. Azt is tapasztaljuk, hogy a család szerepe meghatározó. Ahol van minta az adakozásra, például mert karácsony előtt mindig csomagot készítettek a rászorulóknak, ott teljesen magától értetődően veszik az önkéntességet.

– A közösségi szolgálat kapcsán milyen tapasztalataik vannak a fiatalokról? Több felmérés azt mutatja, hogy társadalmilag passzívak.

– Elkerülhetetlennek érzem, hogy beszéljünk nekik az önkéntesség történelmi háttéréről. Ugyanis nem értik, hogy miért most vezetnek be az iskolákba a közösségi szolgálatot. Fontos lenne az önkéntességi mozgalmakról beszélni, és arról is, hogy volt egy rendszerváltás. Mert ezzel sokan nincsenek tisztában. Éppen ezért azt sem tudják, hogy a rendszerváltásnak vannak vesztes rétegei, és a társadalom segítsége nélkül nem fognak felemelkedni.

– Milyen jövője lehet az iskolai önkéntes szolgálatnak?

– Ez a rendszer még nagyon fiatal, fejleszteni kell, de minden nehézségével együtt ez egy jó kezdeményezés. Fájlalom, hogy olyan sokan illetik kritikával, és még az esélyét sem adják meg, hogy kiforrja magát. Előlegezzük meg a bizalmat, hogy ez egy társadalmilag hasznos tevékenység.

Bilincs hattan országszerte az iskolákban

A Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium (KIM) Társadalmi Kapcsolatokért Felelős Államtitkársága 2013-ban indította útjára a „Jogom van tudni” elnevezésű osztályfőnöki óra-programot. A foglalkozások kidolgozására és lebonyolítására a Drámapedagógiai Nevelést Segítő Alapítványt kérték fel. Az Alapítvány kuratóriumi elnökével, **Katona Zsuzsannával** beszélgettünk.

Indri Dániel

– **Honnan jött az ötlet? Készült esetleg egy előtanulmány a foglalkozások szükségességéről?**

– A program megbízója a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium, ők kértek fel bennünket. Az Eurobarometer egyik felmérése szerint három magyar gyermekből kettő nem tudja, milyen jogai vannak, sőt, a gyermekek 80 százaléka nem kért még segítséget senkitől azért, mert a jogait megsértették. Sajnos nincsenek tisztában azzal, hogy milyen jogok illetik meg őket, kihez tudnak fordulni, továbbá a megkérdezett 700 gyerek közül minden hetedik ismer olyan környezetben élő embert, akinek már volt dolga az igazságszolgáltatás intézményével. Azonban a célunk az volt, hogy a 14-16 éves korosztály már a középiskolában találkozzon a témával, legyen tisztában egy bírósági tárgyalás menetével, az alapvető jogi kifejezésekkel. Sokan hitték tévesen például, hogy az esküdtsték intézménye létezik Magyarországon, vagy, hogy a bíró használ kalapácsot a tárgyalásokon. Ez a dezinformáltság nagyban a televízióban látottaknak köszönhető.

– **A foglalkozáson egy kitalált történeten keresztül szimuláltak egy bírósági tárgyalást. Pontosan mi volt a bűntett, és miért pont ez?**

– Nagyon fontos volt drámapedagógiai szempontból is, hogy ne konkrét esetet dolgozzunk fel. Mi egy olyan cselekményt akartunk, ami az iskolán kívül történik és éjszaka, amikor az iskola sem felelős, és a szülő sincs jelen. A 17 éves fiatalok születésnapjából indulnak haza, alkoholt is fogyasztottak, hangoskodnak, valamint már az okirattal való visszaélés ténye is fennáll, hiszen egyikük a bátyja személyijével vásárol alkoholt. Ezután egy kisebb dulakodás alakul ki, majd hirtelen az egyik fiú ellöki a társát, aki beveri a fejét, majd meg is hal. Azért is szerettünk volna sokkolni, hogy éreztessük, hogy minden tettünkben ott van a következmény. Például teljesen megdöbbenünk, amikor Kazincbarcikán egy osztály nagyon nehezen nyílt csak meg. Később mondták el, hogy két héttel azelőtt az egyik osztálytársuk a részeg, bedrogozott bátyjával utazott éjszaka haza a kocsiban, aki fának hajtott, és a 16 éves osztálytárs azonnal szörnyethalt, a bátyja azonban túlélte.

– **Hogyan épül fel ez a háromórás foglalkozás?**

– Az elején egy feszültségoldó játékkal kezdünk, körbeadunk egy bilincset és arra kérjük őket, hogy mondják el egy szóban, ami először az eszükbe jut a hideg vas érintésekor. Volt olyan is, aki rávágta, hogy: apám. Innentől kezdve nagyon kellett rá figyelni, nehogy azt érezze, mintha az apja bűne az övé lenne. A 21. századi oktatásban már nem elég csak végighallgatni egy bűnmegelejtési tájékoztatót, be kell vonni a fiatalokat, interaktívvá

kell tenni az órát, hogy beleképzelhessék magukat a szituációba. Ezt követően megnézik a már említett bűnesetet egy pár perces kisfilmen, ami már önmagában sokkolja őket. A film utolsó képkockája, hogy a fiatal fiú kezén csattan a bilincs, és előzetes le-tartóztatásba kerül. Itt már rögtön meg is magyarázzuk, hogy ez mit is jelent, meddig tarthat. A legvégén levetítettünk egy másik filmet is a tököli börtönről, ami szintén nagy hatással volt rájuk.

– **Ezt követően elkezdődik a bírósági tárgyalás?**

– Igen, de ezt még megelőzi egy fontos drámapedagógiai játék, ahol a gyerekek élőfalat alkotnak, és elkezdődik a nyomozati szakasz. Ez egy érdekes helyzet, mivel itt már résztvevők, de mégis hallgató szerepben vannak. Az egyik iskolában például Óze Áron színművész alakította a kihallgató tisztet olyan élet-hűen, hogy még a levegő is megfagyott. Ezután megtörténik a vádemelés, a gyerekek pedig szerepkártyákat húznak. Az ügyész és az ügyvéd igazi talárt is kapnak, a bíró pedig minden esetben egy végzett jogász. Egy külső szakember bizonyos fogalmak említésénél – garázdaság, gondatlanságból elkövetett emberölés – felolvassa a pontos meghatározást, illetve azt, hogy ez a magyar jogrendben mivel sújtható. Ezeket papírokon rendre letesszük a földre, konkrét paragrafusokkal együtt.



Fotó: Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium

– **Hogyan viselkedtek a rájuk osztott szerepben a fiatalok?**

– Teljesen átéltek, talán csak egyszer-kétszer volt olyan eset, hogy szóról-szóra olvasták volna fel az ítéletet, legtöbbször önállóan mondták el. Történt olyan eset is Kaposvárott, hogy egy egyébként rossz tanulónak számító fiú olyan jó védőbeszédet mondott, hogy mindenkinek leesett az álla. Sokszor elmondtuk, hogy nem kötelező az órán való részvétel, de mivel mindenki részt vett azokon, kínos lett volna kimaradni. Szintén egy üdítő észrevétel volt, hogy szünetben egyikük se vette le talárt, büszkén mászkáltak az

Jogom van tudni

iskola folyosóin. Kecskeméten pedig még a hivatalos foglalkozás után, iskolaidőn túl is ottmaradtak és bombáztak minket a kérdéseikkel. Illetve az is nagyon aranyos volt, amikor az egyik iskolában egy tanárnő a foglalkozás után megkérdezte a vádlottól, hogy hogyan bírta a két hónap előzetes letartóztatást.

– Az ítélethirdetésnél a gyerekek mérlegelésére bízták a döntést? Tehát akár fel is menthették a vádlottat?

– Nem, ez nagyon fontos, hogy mi előre megírtuk az ítéletet. Ezzel is azt akartuk jelezni, hogy szigorúan kell venni a vonatkozó törvényeket, azokat nem lehet megkerülni. Magyarországon nagyon ritka, hogy egy fiatal gondatlanságból elkövetett emberölés esetén hosszú letöltendő büntetést kapjon, ezért nálunk három év felfüggesztett börtönbüntetést kapott a bűnös. Egyébként az idézés és minden egyes hivatalos bírósági papír teljesen hiteles dokumentumok.

– A foglalkozás elején és végén is kitöltettek egy kérdőívet a tanulókkal, amit aztán szociológusok elemeztek ki. Milyen eredmények születtek?

– Nagyon sok szempontból megvizsgálták a diákok attitűdjét, válaszait. Az egyik kérdés például arra irányult, hogy a foglalkozás felkeltette-e az érdeklődését a jogi képzés iránt, amire egy ötfokú skálán összességében 3,77-es pontszámot adtak. Arra a kérdésre, hogy többet tudnak-e az igazságszolgáltatásról, mint előtte, már egy 4 egészes átlag született, tehát a diákok 80%-a gondolta azt, hogy szélesítette a látókörét a bírósági eset szimulálása. Az egyik legfontosabb kérdésre, vagyis arra, hogy többet tudnak-e arról, hogy egy bírósági eljárás során milyen jogaik vannak, 3,93-as átlag született. Mégis az egyik legbeszédesebb adat, hogy átlagban 4,44-es pontszámmal ajánlanák másoknak is a foglalkozást a diákok egy ötfokú skálán. Nekünk ebből egyértelműen az derül ki, hogy pedagógiai szempontból is sikeres volt a program.

– A tanárokat is megkérdezték utána?

– Igen, de őket mélyinterjú keretében faggattuk, összességében pozitívan fogadtak minket.

Az Osztályfőnöki óra a 14–16 év közötti fiatalok megszólítását szolgálja. A Drámapedagógiai Nevelést Segítő Alapítvánnyal összefogva a Minisztérium célja, hogy drámapedagógiai módszerek alkalmazásával megismerhetővé tegye a gyerekek számára az igazságszolgáltatás mechanizmusát, minél több információt kaphassanak az őket közvetve vagy közvetlenül érintő vitás jogi kérdésekben született döntések körülményeiről, valamint jogaikról és kötelezettségeikről.

A programba országsszerte 30 iskola kapcsolódott be. Az iskolák kiválasztásánál fő szempont volt, hogy sokféle, egymástól különböző terepen figyeljék meg a program hatását. A cél az volt, hogy az ország szinte minden megyéjébe eljusson a program, és lehetőség szerint különböző profilú intézmények diákjaival találkozzunk. A jogtudatosító foglalkozást így 25 vidéki és 5 budapesti iskolában tartották meg. A fővárosban a IV., VII., IX., X., és a XIII. kerületben, továbbá az alábbi vidéki városokban: Balatonfüred, Debrecen, Érd, Gyöngyös, Győr, Hajdúszoboszló, Kaposvár, Kazincbarcika, Kecskemét, Mezőberény, Miskolc, Nyíregyháza, Pécs, Salgótarján, Szécsény, Székesfehérvár, Szekszárd, Szolnok, Tatabánya, Veszprém, Zalaegerszeg.

Iskolatípusok szerint a diákok több mint fele gimnazista, 31,1% szakközépiskolás, 14,8% szakképzőbe járt. A programban résztvevők 70,7%-a a 9., a negyedük a 10., míg szűk 4%-uk a 8. évfolyamra járt. Az ötlet 2012. április 11-én fogalmazódott meg, a nyáron Meleg Gábor drámapedagógus segítségével kitalálták a foglalkozások menetrendjét, majd február 8-án volt az első bemutatóóra.

– Milyen pedagógiai eszközöket lehet bevetni egy hagyományos tanóra keretében, hogy legalább annyira felkeltsék a diákok figyelmét, mint ezeken a foglalkozásokon?

– Nagyon fontos, hogy interaktívvá tegyük az órákat, ne kizárólag tankönyvlapozgatásból álljon egy tanóra. Éppen ma egy ötödikes drámaórán arra voltam kíváncsi, hogy hol a gyerek helye az osztályon belül. Ehhez semmi mást nem csináltam, mint felálltam az asztal tetejére, hogy lássam a mozgásukat. A játék elnevezése hőmérő, amit egyébként a bírósági tárgyalás szimulálása után is játszottam az iskolákban. Ennek a lényege, hogy felteszek egy kérdést, amire a diákoknak vagy a pozitív, tehát az igenlő, vagy a negatív, tehát az elutasító részébe kell állnia a teremnek. Köztes állapot ugye nem nagyon van, hiszen az életben is mindig meg kell hoznunk bizonyos döntéseket. Olyan kérdések kerülnek ilyenkor felszínre, mint például szeretsz-e iskolába járni, vannak-e barátaid, érezted-e már magadat megbántva, vagy bántottál-e meg már valakit. De egy kérdésből akár a szülői háttérrel is meg lehet állapítani, ehhez csupán annyit kérdeztem, hogy ha lesz gyerekem, ugyanúgy nevelem-e majd, mint a szüleim engem. Ebből azonnal megtudtam, hogy ki az, akivel foglalkoznak, akinél rend van otthon, és kinél nem.

– Milyen kérdéseket tettek fel az iskolákban a hőmérős játék keretében?

– Tőlük olyan válaszokat vártunk, mint „szerintük meg tudnak-e bocsátani az áldozat szülei a vádlottnak”. De játszottunk olyan játékot is, amelyben arra kértem őket, hogy ha egy SMS-ben kellené kifejezniük az érzéseiket, mit írnának. Volt egy kislány – ő előtte az ügyvédet alakította –, aki könnyes szemekkel kért elnézést, amiért nem tudta a bűnöst felmenteni, habár ez nem rajta múlt.

– A tatabányai iskolában nem sokkal a rendhagyó óra előtt tudták meg, hogy nem harminc, hanem hatvan gyerek vesz részt a foglalkozáson. Hogyan sikerült megoldani ezt a helyzetet?

– Borult az egész óramenet, kevesebb szerepkártya is volt, de nem lehetett lefújni az egészet, ezért azt találtam ki, hogy úgynevezett szakértőket hozunk be a tárgyalásra, hiszen ezt a magyar igazságszolgáltatás is megengedi. Ezért sajtósokat, minisztériumi dolgozókat és segélyvonalak munkatársait alakították a diákok. Például megbeszéljük, hogyan tudósítsanak egy tárgyalás után. Rendkívül jól sikerült riportok születtek, olyan címekkel, mint „Hol vannak ilyenkor a szülők?” vagy „Kié a felelősség?”. Ebből is kiderült, hogy hiába tanít minket az iskola, ha otthonról nem hozunk bizonyos normákat. Direkt olyan kort választottunk, hogy a vádemelés időszakára már nagykorú legyen a vádlott, így már nem gondviselő a szülő, magunkért kell vállalnunk a felelősséget.

– Feltették azt a kérdést is, hogy élhet-e morálisan ugyanolyan életet a vádlott, mint előtte. Milyen válaszok születtek?

– A diákok több mint 80%-a azt mondta, hogy egyértelműen nem. A mély depresszió, a magába zárkózás miatt egész életében terhelt lesz, nem tudja elfelejtetni tettét. Sokszor nem is vesszük észre, hogy egy-egy kimondott szóval, verbális agresszióval is mekkora sérüléseket okozhatunk másnak.

Bíróági tárgyalás a rajzteremben

A „Jogom van tudni” elnevezésű osztályfőnöki óra-program lényege, hogy megismertessék a 14-16 éves fiatalokkal az igazságszolgáltatás működését. 30 iskolában tartottak kísérleti jelleggel jogtudatosító foglalkozást, így többek között a VII. kerületi Madách Imre Gimnáziumban is. **Tátrai Tímea** tanárnő mesélt a tapasztalatokról.

Indri Dániel

– **Mi volt az első gondolata, amikor tavaly decemberben megérkezett a levél a Minisztériumtól, hogy vegyenek részt a program foglalkozásán?**

– A legelső gondolatom az volt, hogy megint itt egy program, amit a gyerekek nem is biztos, hogy fognak szeretni. Általában az a probléma, hogy idejönnek külsősök, akiket nem ismernek, nem akarnak megnyílni előttük. Ráadásul egy háromórás foglalkozás iszonyatosan hosszú lenne, amire sajnálom a kidobott időt.

– **Ez az érzés mikor változott meg Önben?**

– Az első pillanatban meglepődtem, mert már az előkészítés is nagyon pontos és precíz volt. A csapat nagyon szimpatikus fiatalokból állt. Fent a rajzteremben ültünk le, mivel az jól be van világítva, olyan, mint egy színházterem. A rávezető játék után levetítették a Zuhanás című kisfilmet, ami bemutatja az esetet, magát a gyilkosságot. A vetítés alatt még egy kicsit mozgolódtak a gyerekek, a bulijelenetnél még röhögcséltek is, én pedig reméltem, hogy nem „megy el” az egész egy erőltetett drogprevenációs előadás irányába. De a „biofálnál” – ahol a diákok körbeállják a vádlottat – már egyértelműen éreztem, hogy itt valami másról van szó.

– **Hányadikos osztályban tartották a foglalkozást?**

– A gyerekek kilencedikesek voltak, tehát 14-15 évesek. Már a legelső gyakorlatnál teljesen bele tudták élni magukat a szituációba. Én nem kaptam pontos forgatókönyvet a foglalkozásról, csak egy vázlatot, így például azt sem tudtam, hogy amikor kihúzták a szerepkártyákat az instrukcióval, mi az, ami le volt írva, és mi az, amit ők improvizáltak. Ami még említésre méltó, hogy a háromszor 45 perces órákat egyben, szünet nélkül játszották végig. A vége előtt azért volt egy rövidke szünet, amikor is lerohantam az igazgatóhoz és egy kolléganőmhöz, hogy azonnal jöjjenek fel, mert ezt nekik is látniuk kell.

– **Mi volt a véleményük?**

– Ez is érdekes, mert még az óra elején, mikor nekem próbált folyamatosan háttérinformációkat adni a projekt egyik szakértője, akkor azt vettem észre magamon, hogy nem tudok rá figyelni, muszáj nézmem a gyerekeket. Később, amikor én próbáltam magyarázni az igazgatónak, ugyanezt láttam rajta is. Ők is el voltak ámulva.

– **Kaptak egy ajándékot is a végén. Ez mi volt?**

– Egy hölgy végig jegyzetelt a foglalkozás alatt, majd összegyűjtötte a – sokszor tudatlanságból eredő – aranyköpéseket, amit

egy hét múlva megkaptunk ajándékba. Ilyen volt például, hogy „Bertalant bűnösnek nyilvánították, végül 3 év felfüggesztésre ítélték.” Ezt kinyomtattam, és azóta bekeretezve lóg az osztálytermük falán.

– **A gyerekek milyen élményekről számoltak be?**

– Nagyon hálásak voltak, többen megköszönték. Felkészíttem őket még a foglalkozás előtt, hogy ez egy nagyon jó program lesz, ami csak harminc iskolába jut el az országban, habár ekkor még én sem tudtam többet az egészről. Abszolút nyitottan álltak hozzá, látszott rajtuk, hogy szeretnének ezen részt venni.

– **Voltak olyan diákok, akik kellemes meglepetést szereztek Önnek? Vagy éppen ellenkezőleg?**

– Igen, a védőügyvéd rendkívül jól helytállt, jó védőbeszédet mondott. Nem tudok semmit az ő családi háttéréről, de bizonyára jogász szülőik gyermeke lehet. Illetve még az óra végén ugrott fel valaki a székéről, mondván, az ítélet igazságtalan, vonják vissza.

– **Volt, hogy kiderült valakiről, milyen pálya vonzza, miben tehetséges?**

– A szerephúzás alapján többen megfigyelők voltak. Nekik a végén újságcikket kellett készíteniük, amit nagyon jól megoldottak, hiszen egyeseknek tárgyilagos stílusban, míg másoknak több szempontból elfogultan kellett írniuk. Volt egy fiú például, aki annyira jó cikket írt, hogy azóta már a Honvédelmi Minisztérium honlapjára is írt.

– **Önnek, mint tanárnak is tudtak újat mondani?**

– Mivel én társadalomismeretet is tanítok, ezért tisztában vagyok a magyar igazságszolgáltatással is, de például azt, hogy egy bíróági tárgyalás hogyan zajlik, én is csak a televízióból ismerem. Azért is volt fontos ez szerintem, mert a gyerekek minden bűnesettel kapcsolatos történetést félve közelítenek meg, próbálják magukat távol tartani, de itt láthatták, hogy miként folyik ez a való életben, így talán már kevésbé tartanak tőle.

– **Összességében milyennek tartja a kezdeményezést és a programot?**

– Először is leszögezném, hogy zseniális ötletnek tartom a projektet, egy nagy dicséret a szervezőknek. Kiragadta a gyerekeket a hétköznapiokból és bevonta őket a szituációba. Semmit nem változtatnék az óra menetén, és csak ajánlani tudom, bírom benne, hogy még lesz folytatása.

Október 23.

Októberi bőröndmese

**Ötletek, javaslatok és egy forgatókönyv
iskolában rendezett október 23-i ünnepséghez**

Vági Eszter

Gyakorló drámatanárként és szabadidő-szervezőként az elmúlt években számtalan alkalommal szerveztem-rendeztem iskolai ünnepségeket. Az alábbiakban a tanév egy viszonylag korai, kiemelten fontos eseményéhez, az 1956-os forradalom történéseiről szóló megemlékezéshez igyekszem gyakorlati jellegű segítséget nyújtani. Mivel eddigi iskolai munkámban nagyobb hangsúlyt kapott a felső tagozatosokkal és középiskolásokkal végzett munka, az alábbiak is tükrözni fogják, hogy ezen a területen van nagyobb gyakorlatom. Ráadásul úgy gondolom, hogy az írásom központjába helyezett ünnep is eléggé „felnöttes” esemény – a nagyobbakhoz is nehezen hozható közel mindaz, ami és ahogy akkor történt; s általában is elmondhatjuk, hogy nem kifejezetten mesei elemek uralják a történeteket. Mindezekkel együtt is törekedni kell arra, hogy az adott iskolai ünnep a kisebbek számára is mondjon valamit, lehetőleg ők is találjanak benne olyan pillanokat, amelyekhez kapcsolódni tudnak. Bízom benne, hogy írásommal olyan kollégák számára is tudok segítséget nyújtani, akik kisebbekkel foglalkoznak.

SZEMÉLYES VISZONYULÁS AZ ÜNNEPHEZ

Már a kezdetek kezdetén fontos tisztázni az ünnephez való személyes viszonyunkat. Először az ünnepekhez, ünnepléshez úgy általában; majd magához a konkrét eseményhez.

Az a tapasztalatom, hogy a közös ünneplés nehéz, cseppet sem egyértelmű dolog: nem magától értetődő, hogy egy iskolai közösségnek miért és hogyan kell bizonyos eseményekhez viszonyulnia, ha mégoly fontos és jelentős eseményről van is szó. Az *iskola „saját” ünnepei* esetében a helyzet talán egy fokkal könnyebb, hiszen a közös intézményhez tartozás eleve megalapoz egyfajta közös identitást, ami alapja lehet minden efféle eseménynek. Az *állami, vagyis hivatalosan „elrendelt” ünnepek* esetében viszont valószínűleg sokan eleve távolibbnak érzik mindazt, amiről az adott ünnep szól.

Feltehetőleg mindannyian találkoztunk már azzal az attitűddel, amely a nagy

nemzeti ünnepekben egy-egy iskolamentes napot, az ünnep tartalmáról szóló iskolai megemlékezésben pedig egy elhagyható tanórát lát csupán. Ez a hozzáállás – elsősorban a kamaszoknál – teljesen érthető, mégis felvetődik bennem a kérdés, hogy mindenképpen így kell-e lennie. A távolságtartás számomra ugyanis arról is szól, hogy a diákoknak nincs viszonyuk az adott ünnephez – nem igazán értik, hogy a régi vagy még régebbi történetekhez nekik ma mi közük lehet. Nyilván mindannyiunknak vannak emlékei felemelő, szép, vidám vagy éppen megható ünnepi pillanatokról – valószínű, hogy ezek mindegyike személyes alapon volt valamiért fontos és emlékezetes számunkra. Úgy gondolom, nemzeti ünnepeinkkel, azok iskolai feldolgozásával sincs ez másképp: a műsorok, megemlékezések kiindulópontja kell, hogy legyen a személyesség keresése. **Fontos lenne éppen ezért beszélgetni a diákokkal arról, hogy számukra mitől lesz valami igazi ünnep**, milyen ünnepi pillanatokra emlékeznek, milyen érzések és gondolatok kapcsolódnak ezekhez az élményekhez stb. Azt hiszem, ezeknek a kérdéseknek a körüljárása minden korosztállyal, minden iskolatípusban hasznos lehet – lehetőleg fokozatosan minden diákot bevonva a közös gondolkodásba, nemcsak azokat, akik egy-egy ünnepi műsor rendezésében, előadásában érintettek.

A következő lépés a konkrét ünnepi eseményhez, történelmi pillanathoz való viszonyunk megfogalmazása. **Tanárként, ünnepi műsor rendezőjeként nem árt tudatosítanom, hogy én hogyan gondolkodom az adott ünnepről – személyesen engem mi érdekel az akkor történetekből**, milyen kérdések fogalmazódtak

meg bennem, milyen irányból tudok hozzá a legjobban közelíteni stb. Természetesen érdemes tartózkodni attól, hogy a személyes „rendezői” viszony és attitűd uralja az egész programot, de ha a műsort szervező tanár tisztában van a fentiekkel, az valószínűleg a közös munkát is segíti.

Rátérve az alábbiakban fókuszba helyezett ünnepre, **október 23-ra, elmondhatjuk, hogy** ha a személyesség felől közelítünk, **igen kényes, érzékeny témával van dolgunk, hiszen 1956 történelmi léptékkal mérve egyáltalán nincs messze;** s az akkori események, a forradalom történései a mai napig kihatással vannak politikai és közéletünkre. Az iskolában természetesen tartózkodnunk kell mindenféle direkt aktualizálástól, a politizálástól sokszorosan, azt a tényt azonban érdemes figyelembe venni – s jó értelemben élni is vele –, hogy aligha van ma Magyarországon olyan család, amelynek életében ne játszott volna ilyen vagy olyan szerepet az '56-os forradalom. Ezen az úton elindulva meg lehet találni a személyes kapcsolódási pontokat, meg lehet teremteni a „közöm, közünk van hozzá” érzetét, miközben alaposan meg kell gondolni azt is, hogy a konkrét történésekből, ma már történelminek mondott tényekből mit és hogyan érdemes és szükséges beépíteni a készülő műsorba.

Mint a fentiekből is kitűnhetett, számomra minden esetben elsődleges – bár időnként inkább csak az ideák szintjén mozgó – cél a személyes kapcsolódási pontok megtalálása; olyan program, előadás színrevitele, amely ezt az aspektust emeli ki elsősorban. Az alábbiakban ezen elv mentén igyekszem néhány konkrét gyakorlati példával szolgálni.

A műsorban szereplő diákokkal érdemes hosszabb próbafolyamatot tervezni. Már a csapat összetétele is sok mindent meghatároz, hiszen nem mindegy, hogy hány gyerekkel dolgozunk együtt, s természetesen jelentősége van annak is, hogy a résztvevők mennyire ismerik egymást. A szervezést sok szempontból egyszerűsíti, ha a szereplők egy osztályból kerülnek ki, ugyanakkor egy vegyesebb összetételű csoport számára is jelentős közösségi élmény lehet egy efféle műsor közös létrehozása. **A próbafolyamat elején mindenképpen érdemes időt és energiát fordítani ráhangoló és bemelegítő, valamint szükség esetén ismerkedő játékokra** – a tapasztalat azt mutatja, hogy ezek a közös élmények jó alapul szolgálhatnak a feszítettebb munkához is, ráadásul bizonyos tervezett munkaformákat, színpadi eszközöket már ekkor ki lehet próbálni.

Az előkészítő szakaszhoz tartozik az is, hogy a szereplőkkel – a fent részletesen leírtak értelmében – alaposan járjuk körül az ünnep témáját. Ez lesz talán a leghosszabb munkaszakasz, de ha módunkban áll, szánjunk rá időt, mert ezzel valóban megalapozható a kívánt személyes viszonyulás. Beszélni kell arról, hogy a részt vevő diákok mit tudnak az '56-os eseményekről. Fontos, hogy az ezzel kapcsolatos munkát ne „számonkérésként” éljék meg – ne a konkrétumok kikérdezése domináljon, hanem inkább a közös tudáselemek gyűjtése, az előadásba bekerülő anyagok (teljesen vagy részben) közös összegyűjtése. A magam részéről úgy gondolom, hogy ebbe a szakaszba érdemes írásbeli munkát is beiktatni: a diákok leírhatják, hogy mit tudnak/gondolnak a forradalomról, vagy készíthetnek rövid interjúkat egy-

mással, illetve ismerősökkel, családtagokkal¹. Ezek a szövegek, vagy legalábbis ezek egy része be is kerülhet a műsorba – úgy vélem, a produkció azáltal tehető igazán a közösség sajátjává, ha **minél több személyes, szubjektív vélemény, élmény megjelenik benne**. Ha élünk azzal a lehetőséggel, hogy a diákok maguk is írják, illetve „interjúznak”, ezeknek a szövegeknek a színrevitelét mindenképpen engedélyeztessük az érintettekkel – a történelmi/időbeli közelség okán erre fontos lehet külön figyelmet fordítani. Természetesen választhatjuk azt az utat is, hogy a diákok saját, személyes történeteiket csak az előkészítő szakaszban használjuk, a műsorba pedig másoktól származó visszaemlékezéseket, idézeteket építünk be. A személyes élményeket, gondolatokat és érzéseket tartalmazó szövegek mellé kerülhetnek a zenei betétek és az irodalmi jellegű szövegek – az alább közölt forgatókönyv erre mutat egy példát.

OKTÓBERI BŐRÖNDMESE

Az előadás tere, szükséges technikai feltételek és eszközök:

Mivel az iskolai ünnepségek általában nagyobb tömeg előtt kerülnek megrendezésre, szükség van színpadra, illetve megemelt játéktérre (a szükséges kiemelés mértéke attól is függ, hogy milyen nézőtérrel dolgozunk). A tér üres, esetleg 3-4 szék lehet bent. Háttérként, dekorációként kithetjük korabeli röplapok, újságok, valamint fotók kinagyított másolatait – ha a tér engedi, ezekből a nézőtérre is kerülhet. Ha van lehetőségünk vetíteni, képekkel is színesíthetjük a műsort, illetve egy (lyukas) zászlót is kithetünk; arra ugyanakkor **érdemes ügyelni, hogy a látvány ne vonja el a figyelmet a játékról és a szövegekről**. Az előadásban fontos szerepet játszik a zene is. Az alábbiakban az aláfestő zenékre is adok egy-két példát, de természetesen ezek teljesen szabadon variálhatóak.²

A műsor kb. 10 szereplővel jól előadható, de mivel vannak benne utcai, „tömegjelenetek” is, a létszám bővíthető, s természetesen a szövegek felosztásán is lehet változtatni. A szereplők lehetőleg egységes, fekete-fehér, vagy teljesen fekete alapöltözetben legyenek, erre lehet rávenni a jelzésértékű egyéb ruhadarabokat: ballonkabát, kopott kardigán, kalap, fejkendő stb.

¹ Egy 1992-ben készített szociológiai kutatásban akkori 14-18 éveseket kérdeztek a témáról. A kutatók az alábbi kérdésekre kértek választ a diákoktól: „1. Mit jelent számokra 1956? Kérjük, hogy írd le, amit tudsz róla és mondd el a véleményedet!; 2. Mit meséltek szüleid, nagyszüleid, rokonaid 1956-ról?; 3. Érintette-e családodat, rokonaidat 1956? Kérjük, meséld el, hogyan!; 4. Van-e barátaid között olyan, akiről tudod, hogy családja sorsát, életük további alakulását 1956 befolyásolta? Kérjük, meséld el, hogyan!” Ezek a kérdések a műsort előkészítő munkának is alapját képezhetik, de természetesen csak kellő felvezetéssel, átbeszéléssel, és csakis a 14 évnél idősebb diákok esetében. A kutatásról szóló beszámolóban a fenti kérdésekre adott válaszokból is találunk válogatást – anonim idézetekről lévén szó, tetszés szerint akár ezek is használhatóak a műsorban. Forrás: SZALAI Júlia – GÁBOR László: *Az én ötvenhatom, a te ötvenhatod, az ő ötvenhatjuk*, In: SZALAI Júlia: *Uram! A jogaimért jöttem!*; Új Mandátum Könyvkiadó, Budapest, 1998., 347-373. o.

² A zenék válogatásához segítséget nyújthat a www.youtube.com portál is. A műsorba beillesztett Nagy Imre-rádióbeszéd felvétele, Beethoven Egmont nyitánya, illetve Koncz Zsuzsa Zeng az ének című dala is megtalálható ezen az internetes oldalon. Fotók, korabeli röplapok, újságok, illetve további személyes visszaemlékezések kereséséhez nyújthatnak segítséget az alábbiakban felsorolt internetes gyűjtemények: www.1956.lap.hu, www.magyarforradalom1956.hu/forradalom_10401.html, www.mek.oszk.hu/kiallitas/1956/index.htm, www.xxszazadintezet.hu, www.fszek.hu/56/teljes_tematerkep.htm

Fontos, hogy a színpadra lépéskor mindenkinél legyen egy-egy kopott bőrönd vagy nagyobb méretű bőrtáska – tulajdonképpen ezekből alakítható majd minden helyszín, illetve térelem; ha nagyobb teret kell kitöltenünk, használjuk kiegészítésként a székeket.

A jelenetek sorrendje, rövid leírás:

1. Himnusz

2. Szereplők kopott bőröndökkel a kezükben, egyesével lépnek a színpadra. (Közben lassú zene szól – pl. Eric Satie vagy Chopin.) Lassan besétálnak a játéktér közepére, leteszik egy kupacba a bőröndöket. Aki ezt megtette, szabadon választott helyen megáll/leül a térben, szoborrá válik. Ezek a szobrok még lehetnek egymástól teljesen függetlenek, a szereplők ezeken keresztül fejezhetik ki egyéni viszonyukat az éppen kezdődő történethez.

3. A zene elhalkul, egy szereplő (továbbiakban Narrátor; lehetőleg fiú³) előre lép, oldalt, a nézőkkel szemben megáll, s elmondja a következőket:

*A terézvárosi fák alatt
Sok konszolidált év elszaladt
De semmit nem felejtett el az a kisfiú,
Aki akkoriban titkon hittanra járt
Mert anya szerint az sosem árt
Csak apa volt ideges és szomorú⁴.*

A szöveg elhangzása közben a többiek lassú mozgással közelednek egymáshoz, majd megformálnak egy családi fotót.⁵ A képen legyenek szülők, nagyszülők, a gyerek – ha nagyobb csoporttal dolgozunk, különböző barátok is megjelenhetnek rajta. A kép egy meghitt, hétköznapi családi vacsorát ábrázol (a tér kialakításához itt is, később is használjuk a bőröndöket). Az egyetlen gondterheltebb figura, az apa mindenképpen legyen nagyon hangsúlyos.

4. Narrátor:

*A téren, ha este lett,
Ropogtak a játékgyerekek
S az ablakokban kigyúlt a lámpafény.*

³ Természetesen lehet lány is, de akkor érdemes átgondolni, hogy a „versben” említett gyereket is lányként említjük. A Narrátor ettől kezdve végig kiemelt helyén marad, leülhet egy székre vagy állva követi az eseményeket. Ha az őt játszó gyerek kellően ügyes, folyamatosan jelezheti játékkal a viszonyát a színpadon zajló eseményekhez. Lehetőleg kerüljük a mikrofon használatát.

⁴ A „kisfiúról” szóló vers Koncz Zsuzsa Zeng az ének c. dalának a szövege, amit Bornai Tibor írt.

⁵ A némajátékban fontos szerepe van a szobroknak, fotóknak vagy más néven állóképeknek, valamint a lassú mozgásnak. A szobor és az állókép lényegében ugyanazt jelenti: kimerevített színpadi pillanat, amit hosszabban kitarunk. Esetünkben a szobrot egy ember formálja meg, a fotók/állóképek többszereplősek. A lassú mozgás jó eszköz a képek összekötésére, a pozícióváltásra, a jelenetek közötti átmenetre. Előfordulhat, hogy a próbák során a szereplők ráunnak ezekre a formákra, a gyakorlás közben nyugodtan fel lehet gyorsítani a mozgást. A műsorban viszont ajánlott ragaszkodni a lassításhoz, mert nagyon látványos, ugyanakkor a szereplők térbeli eligazodását is segíti. A narratori szövegek néhol sokkal rövidebbek, mint amit a mozgás megkíván – bátran hagyjuk a játékot kibontakozni. Ha szükségesnek érezzük, alkalmazzunk ilyenkor is összekötő zenét.

Az iménti kép átalakul, gyerekek szabadtéri lövöldözéses játékát látjuk. (A bőröndök szolgálhatnak búvóhelyül vagy fegyverként.) A két jelenet közti átmenet legyen lassú, aztán kicsit felgyorsulhat a mozgás, amit akár hanghatások is színesíthetnek. Ha kellő számú szereplővel dolgozunk, két-három „felnőtt” integethet egy ablakból.

5. Narrátor:

*Néhány rokon, ha összegyűlt.
És politikáról szó került,
Csak suttozták, ami nem volt elmondható.
A kisfiú csak hallgatott,
És a néhány szó,
Amit felfogott, hát minden volt,

Csak nem megnyugtató.*

Fentiek közben a vidám játszadozásból lassú mozgással visszatérünk a családi közegbe – a felnőttek intenzív, ideges beszélgetést folytatnak, köztük ül a megszeppent kisfiú. (Egy kiemelt szereplő játssza, nem a Narrátor és nem az iménti apa.) A mozgássor végén merevedjen meg a kép.

6. Narrátor:

*A világvevő rádión, egy őszi alkonyon
Egy recsegő hang a hazáról beszélt*

Közben az előbbi képből feláll egy szereplő, ő mondja (olvassa) fel az alábbiakat:

1. Vonják ki a szovjet csapatokat!
2. Új, alulról kiinduló választások legyenek a Magyar Dolgozók Pártjában!
3. Nagy Imre alakítson kormányt, a sztálinista-rákosista bűnösöket váltsák le!
4. Általános, egyenlő, titkos választásokat, több pártot, új nemzetgyűlést, sztrájkjogot!
5. Vizsgálják fölül a magyar–szovjet, illetve a magyar–jugoszláv kapcsolatokat a kölcsönös be nem avatkozás jegyében!
6. Szakemberek bevonásával szervezzék át a gazdasági életet, a hazai adottságok és a nép létérdekei alapján!
7. Hozzák nyilvánosságra a külkereskedelmi szerződéseket (a magyar közvélemény nem tud semmiről!), a jóvátétel tényleges adatait!
8. Vegyék teljes revízió alá az ipari normákat, vizsgálják ki a bérköveteléseket, állapítsák meg a munkás létminimumot!
9. Független bíróság vizsgálja felül az összes politikai gazdasági pert, bocsássák szabadon az ártatlanul elítélteket, szállítsák haza a Szovjetunióba hurcolt foglyokat!
10. Teljes vélemény- és szólásszabadságot, szabad rádiót!
11. Távolítsák el a Sztálin-szobrot! Helyére 1848–49-es emlékmű kerüljön!
12. Új, nemzeti jellegű címet! A katonáknak új, a magyar hagyományoknak megfelelő egyenruhát! Március 15. legyen nemzeti ünnep, október 6. nemzeti gyásznap és tanítási szünet!

13. Szolidaritást a lengyel néppel!

14. Október 27-én üljön össze egy országos diákkonferencia, ahol megvitatják a követeléseket!⁶

A többiek közben a helyükön maradván kifordulnak a képből, arcukon döbbenet, kíváncsiság.

7. Narrátor:

Apa persze kiment az utcára. Neki ott kellett lennie, ahol forrongott a levegő. Napokig kószált, mi pedig napokig rettegve vártuk. A kisfiú csak állt és az ablakon kibámulva várt...

A fenti szöveg alatt a szereplők csapata kettéválik: Az apa és még néhányan az előtérben az utcai történéseket mutatják – ismerősök kézfogása, izgatott beszélgetés, tüntetők vonulása. Közben a háttérben a család otthon maradt tagjait látjuk – a kisfiú riadtan néz ki egy ablakon (nézzen a közönség felé, az utcán lévőkre felé), a többiek kezüket tördelve fel-alá járkálnak. Egy ponton mindkét eseménysor állóképpé merevedik. Mivel ez lehet hosszabb játék, kísérheti aláfestő zene.

8. Az alábbi szöveget az utcai képben lévő szereplők mondják, mindenki egy-egy mondatot:

*Ki itt születtem, mégis ócsároltalak, ki szerettelek és mégsem ismertelek, bocsáss meg tévelygő fiadnak, dicső városom Budapest! Hogy is hihettem rólad, szülővárosomról, hogy olyan vagy mint a többi, egy város a városok között. Jártam kövemen és elhittem, hogy a kövezet közlekedésre való. Ültem a villamosokon és azt hittem, hogy a villamos utazásra szolgál. Számos házadban megfordultam és azt hittem, hogy e falak közt élni, enni, inni, lakni lehet csak... Nem tudtam, hogy ezek a falak lőrésesek, e villamosokból barikádokat lehet rakni, s ezeken az utcákon rohamra indulni, harcolni és győzni lehet!*⁷

Közben lassú mozgással barikádokat raknak a bőröndökből, elhelyezkednek mögötte, a réseken lesnek ki. Az előbbi családi kép marad – mintha az utcaiakat néznék mindannyian.

9. Narrátor:

*A téren dörögtek a valódi fegyverek
s az ablakokban kihunyta a lámpafény
A család egy délelőtt a pincébe költözött.*

A „barikádok” mögött lévő visszahozzák azt a lövöldözős mozgást, amit az elején gyerekek játékként láttunk – de itt akár már meg is sebesül/hal valaki. A színpad másik részén, a családi képben lévő pár holmit összeszedve, egészen szűkösen összekuporodva jelzik a pincei létet. Mindkét jelenet megáll a végén. A némajátékot kísérheti Beethoven Egmont nyitánya.

10. Nagy Imre rádióbeszéde (nov. 4.), felvételről. Közben minden szereplő lassan feláll ott, ahol éppen van, s leszegi a fejét.

11. Narrátor:

Apa végül hazajött. Tépett volt a ruhája, beesett az arca, s mintha éveket öregedett volna. De közben lángolt a tekintete. Riadt volt, de büszke. Szorosan magához ölelt a pincében.

Minden szereplő bekerül a pince-képbe. Lassan mozognak, elhelyezkednek – az apa érkezik utoljára. Mindenki rá figyel, őt nézi. A némajáték azzal a képpel zárul, ahogy az apa megöleli a fiát, a többiek körülöttük állnak.

12. Narrátor:

*Pár nap múlva egy hajnalon
Megszólalt a telefon
Egy ismerős hang sietve búcsúzott
Hogy ők elutaznak most messzire
Még az is lehet, hogy örökre
De amint tudnak, majd írnak képeslapot.*

A szöveg alatt a szereplők csoportja ismét kettéválik: Apa és fiú maradnak középen, velük még egy-két családtag. A többiek (min. 3 fő) bőröndöket vesznek magukhoz, lassan integetve elhagyják az ott maradó családot, kijönnek egészen előre a játéktér közepére, ahol megállnak a nézőkkel szemben.

13. A hátul, középen álló családtagok elmondják az alábbi:

*Látjátok, feleim, szem' tekkel mik vagyunk
Por és hamu vagyunk
Emlékeink szétesnek, mint a régi szövetek.*

Rögtön ezután az elől bőröndökkel állók következnek:

*Szorogasd még a bugyrodod, rongyaidat, szegény
Emlékeid: egy hajfürtöt, fényképet, költeményt –
Mert ez maradt. Zsugorin még számbaveheted
A Mikó-utca gesztenye fáit, mind a hetet,
És Jenő nem adta vissza a Shelley-kötetet
És már nincs, akinek a hóhér eladja a kötelet
És elszáradnak idegeink, elapadt vérünk, agyunk
Látjátok, feleim, szemtekkel, mik vagyunk
Íme, por és hamu vagyunk.⁸*

Marad a két kimerevített kép a záró zenéhez is.

14. Az ünnepséget a Szózat zárja. A nézők kivonulása közben felvételről elhangozhat Koncz Zsuzsa Zeng az ének című dala.

⁶ Az 1956. október 23-án kiadott 16 követelési pontból 14. A műsor időtartamának és a diákok befogadóképességének függvényében lehet húzni a szövegből.

⁷ Örkeny: Fohász Budapestért (részlet)

⁸ Márai Sándor: Halotti beszéd (részlet)



Fotó: Molnár Attila

Kimagasló a hazai matematikaoktatás

*A magyar közoktatásban az egyre csökkenő óraszámok mellett is megtartotta kitüntetett szerepét a matematika, nemzetközi összehasonlításban igen eredményes a tehetséggondozásunk, és bár viszonylag sok a pályaelhagyó pedagógus, a felvételi adatokból látszik, hogy növekszik az érdeklődés a matematikatanári pálya iránt – nyilatkozta lapunknak **Vásárhelyi Éva** egyetemi docens, az ELTE Matematikatanítási és Módszertani Központjának vezetője. Az Európai Matematikai Társaság tagja szerint nincs olyan diák, aki eleve tehetségtelen a matekhoz, a kulcs a pedagógiai módszerben rejlik.*

Csókás Adrienn

– Éveken át tanított Ausztriában, így belülről ismeri az osztrák oktatási rendszert. Hogyan került kapcsolatba nyugati szomszédainkkal?

– Geometriakutatóként kerültem kapcsolatba az osztrákokkal még a rendszerváltás előtt egy konferencia révén. Akkoriban éledezett újra ezen a szakterületen a háború előtt még élénk magyar-osztrák együttműködés. Húsz éven keresztül voltam részese az osztrák oktatási rendszernek, részt vettem kutatásokban, szerveztem tehetséggondozással foglalkozó iskoláknak kongresszust, kísértem gyakorlatra leendő tanárokat, voltam óraadó, tanítottam alsó-, közép- és felsőfokú intézményekben is. Az osztrák mellett egyébként összesen húsz ország matematikaoktatási rendszerét ismerem, azokat persze nem ilyen mélyrehatóan.

– Milyen hasonlóságokat és különbségeket tapasztalt a magyar, illetve más európai rendszerek között? Vannak kifejezetten hazai sajátosságok a matematikaoktatásban?

– Érdekes, de a különböző elnevezések dacára az osztrák és a magyar rendszer nagyon hasonló. Ami kifejezetten hazai pozitív sajátosságnak mondható, hogy nálunk a matematika kötelező érettségi tárgy, és minden iskolában szaktanár tanítja. Örömmel mondhatom továbbá, hogy osztrák, német vagy francia összehasonlításban is hagyományosan jó, eredményes a tehetséggondozásunk. A negatívumok közé pedig azt sorolnám, hogy itthon általában elég egyoldalúan tanítanak, vagyis nem esik elég szó arról, mi köze van ennek a tudománynak a mindennapi életünkhöz. Vannak elmaradásaink technikai fejlődésben, és anyagi okokból sok a pályaelhagyó tanár. Utóbbi persze nem kimondottan a matematikatanárookra vonatkozik, hanem a többi pedagógusra is. Különbség még az is, hogy Ausztriában a tanár tekintélye és a felelőssége nagyobb, erősebb, mint itthon.

– A jobb anyagi megbecsülés miatt?

– Nem csak azért. Magyarországon az iskolától eleve nem várja el annyira a diák, hogy megmutassa neki, merre kell menni, mert ez az útmutatás itthon elsősorban a szülői feladatok közé tartozik. Ezzel párhuzamosan a tanárok inkább csak a tananyag lehető legjobb átadása iránt éreznek felelősséget, a szélesebb

értelemben vett neveléssel, az otthonról hozott különbségek kiegyenlítésével már kevésbé foglalkoznak.

– Ettől a tanévtől a tanárképzésben visszatértek az egységes, osztatlan szakok. Erről mi a véleménye?

– Az egységes, osztatlan tanárképzés visszaállítását nagy pozitívumnak tartom, és meglátszik a felvételi jelentkezési adatokon is, hogy jó döntés volt a váltás. Eddig a kétlépcsős rendszerben 260 matematika alapszakos hallgató érkezett be az egyetemre, akik közül kevesen választották a tanári szakirányt, évente mindössze 60 tanárt bocsátottunk ki a mesterképzésről. Ehhez képest most 167 matek alapszakos és 129 matektanár szakos hallgatónk van, ami komoly előrelépés.

– Növekszik tehát a pálya népszerűsége?

– Igen, ráadásul nálunk még mindig működik, ami Európa-szerre már nagy luxusnak számít, hogy viszonylag kis csoportokban, 20-25 fővel tudunk dolgozni a tanárképzésben. Matematikatudást átadni persze nagyobb létszámmal is lehet, de didaktikai módszereket nem. Az ELTE nagy hangsúlyt fektet arra, hogy az oktató kimenjen a hallgatók gyakorlótanítására, megnézzze, miben kell őket segíteni. Ez a személyes mentorálás külföldön kevésbé jellemző.

– Mit szól ahhoz, hogy ettől a tanévtől visszahozták a tanárképzésben a pályaalkalmasságit?

– Az elvnek örülök, magam is hallgattam meg tanárjelölteket. Az alkalmassági végül is nem vizsga, hanem elbeszélgetés a szakemberek és a leendő tanár között, amely során megállapítjuk, hogy az illető nyitott-e, megérti-e, mire kíváncsi a másik, van-e beszélőkéje.

– Volt rá példa, hogy eltanácsoltak valakit a beszélgetést követően, úgy, hogy a felvételi pontszámai egyébként jók voltak?

– Nagyon kis számról tudok, akinél szóvá tették, hogy nem teljesített túl jól, de el nem utasítottunk senkit. Én több mint húsz jelöltet láttam, de egyet se tudok mondani közülük, akit ne látnék szívesen a tanárjelöltek között. Itt az egyetemen évente egy-egy hallgató azért akad, akire nem bíznám szívesen az unokámat. De a pedagógusi pályától az ilyen hallgatót sem kell eltántorítani,

legfeljebb azt javasolni neki, hogy írjon tankönyvet, szervezzen versenyeket, tartson szakkört, mert az átlag gyerekekben nem igazán tudná felkelteni a tárgy iránti érdeklődést.

– Mennyire jellemzőek a tanárképzésben a csereprogramok?

– Alapképzésre főleg magyar ajkú hallgatók érkeznek külföldről, a mesterképzések iránt már jelentősebb a külföldi érdeklődés. Sajnos a magyar diákok közül egyre többek mennek el az alapszak elvégzése után, hogy máshol szerezzenek mesterdiplomát, sőt sokan már eleve külföldön kezdik az egyetemet, mert olcsóbb, és az ösztöndíj-lehetőségért cserébe semmilyen szerződést nem kell aláírni. Ilyen feltételekkel nehéz versenyezni.

– Térjünk át a közoktatásra. A matematika hagyományosan a nehéz tárgyak közé tartozik, amitől sok gyerek tart. Milyen módszerekkel tehetjük igazán élvezetessé az órákat?

– Megfelelő módszerekkel minden gyermeket meg lehet szólítani, még az írásbeliséghez nem szokott, összeadni, kivonni nem tudó, évisméltó csellengőt is. Az egyik módszer az úgynevezett valóságközeli matematikatanítás, amelyre egy projekt keretében országshozta készítünk fel pedagógusokat. Lényege, hogy a gyerek saját élményeiből kell kiindulni, és abban megtalálni a matematikát.

– És ezt hogyan kell érteni? Mitől lesz valóságos a papíron előttünk fekvő, számokból és jelekből álló példa?

– Valóságközeli feladat lehet például, ha egy stadion fényképét odaadom a gyerek kezébe, és az alapján kell megtippelnie, hogy hányan férnek be, illetve hogyan lehet ezt ellenőrizni. Egy polgári szocializáció átesett gyerekeknek a fénykép sokat segít, hogy el tudja képzelni, mi az, amire kíváncsi vagyok. Ha viszont ezt a kérdést felteszem a Nyírségben egy még rongylabdával sem focizó gyerekeknek, fogalma sem lesz, hogy kell nekiindulni, mert azt sem tudja, mi az a stadion, így nem is értheti a feladatot. A megközelítés nagyon fontos. Épp ezért a matematikaórán is elő lehet venni a gyurmát és a pálcikát, lehet mesés diaszorozatot készíteni, aminek segítségével bemutatjuk, hogy lehet a legrövidebb úton eljutni egyik csúcsból a másikba. A gyerek ilyenkor élvezzi a játékot, és szinte nem is érzi, hogy tanul.

– Vagyis a kulcs, hogy ne elvont számokkal töltsük tele a fejüket, hanem kézzelfogható példákat tárjunk eléjük, lehetőleg játékos formában?

– Amikor azt mondom, fontos a játékos szemléltetés, nem azt értem ezen, hogy gügyögni kell a gyerekeknek, de mindenképp az ő realitásából kell kiindulni. Ha egy mindennapi tárgyon meg tudja számolni a saját kezével, hogy hány lapja, csúcsa, éle van, akkor utána könnyebben rájön, melyik poliéderről is van szó, mintha definíciókkal leírom neki.

– És nyilván így tartósabban meg is marad az információ, mint csupán a képletek megtanulásával.

– Ha megoldatok a gyerekekkel kétszázötven másodfokú egyenletet, a lépések sablonosan berögzülnek, és két hétig tudni fogja, de amint egy kicsit komplikáltabb feladattal kerül szembe, már nem érti. Ám ha eljátszottuk, és az elveket megértette, akkor bármelyik példán később is alkalmazni tudja. Ezért vallom, hogy inkább a mennyiség rovására, de az anyag lehető legmélyebb elsajátítására kell törekedni.

– Lehet-e eredményt elérni olyan diáknál is, akinek nincs érdeke a matematikához?

– Ilyen gyerek nincs. Mindenkinek van egy normális érdeklődése, és olyan készsége, amire lehet építeni. Legfeljebb észrevétlenül kell bevezetni a matematikai gondolkodásba. Kerüljön előtérbe a dobókocka, ne féljünk hajtogatással, festéssel húzni az időt, vagy megpróbálkozni a csoportmunkával. Valamivel minden gyereket meg lehet fogni.

– Elégedett az iskolai matematika-óraszámokkal?

– Nagy átlagban heti három kötelező óra van, de szerencsére a szabad órakeret terhére sok iskola csoportosít át negyediket is. Bajnak inkább azt érzem, hogy a szakmunkásképzőben nagyon megkurtították a közismereti anyag mértékét. Heti egy óra rendkívül kevés, pedig a szakképzésben is fontos a matematika, hisz minden mesterembernek dolgoznia kell például derékszögű háromszöggel.

– A beszélgetésünk elején említette, hogy hagyományosan jó a hazai tehetséggondozás. Ezt bizonyítja is, hogy középiskolásaink az idén három érmet is szereztek a Nemzetközi Matematikai Diákolimpián. Minek köszönhető, hogy ilyen eredmények vagyunk?

– Sok a szakmáját jól ismerő tudóstanárral, aki nagy energiát fordít arra, hogy gondoskodjon az utánpótlásról. Rengeteg a tanulmányi versenyünk, talán túl sok is. Van bőven csereprogram, gyakran jönnek vendégoktatók, elég jó a szakmai együttműködés a külföldi partnerekkel. Nemzetközi összehasonlításban minden nehézségünk és anyagi gondunk ellenére elmondható, hogy kiemelkedő a matematikaoktatásunk, és hogy a tárgynak a csökkenő óraszámok ellenére is kitüntetett szerepe van.

– Hogyan látja az új tantervi szabályozást? Tananyagban, módszerben kínál újdonságot?

– Személy szerint az 1995-ös Nemzeti alaptantervet tartottam átütő erejű, nemzetközileg követhető mintának, ma már sok országban vissza is köszönnek annak alapelvei. A korábbi években egyébként az volt a baj a tantervi szabályozással, hogy a tanárok nem voltak felkészülve arra, hogyan töltsék ki a szabad időkeretet. Most ennek az ellenkezőjét látjuk, lecsökkent a mozgástér, de sokakat megnyugtat, ha megmondják, mit kell csinálnia. Összességében szerintem az új kerettantervek jó irányba mozdultak, sokat segítenek a matematikatanítás célkitűzéseinek értelmezésében. Némileg hiányolom viszont a tankönyvírók közlékenységét. Nem segítik eléggé a tanárt olyan háttérinformációkkal, hogy az adott példa mire is jó, mire „megy ki”. Szerintem a feladatok üzenetét átláthatóvá kell tenni a tanár számára, hogy az a maga eszközeire átültethesse.

– Hogyan lehet összekapcsolni a matematikatudomány újdonságait az iskolai matektanítással?

– Jelenleg éppen szervezünk egy olyan tantárgyat, ahol autentikus forrásból, az adott témák nagy matematikus szakembereitől ismerhetik meg a matematika alkalmazásait a leendő tanárok. Elengedhetetlennek tartom a matematika és a matematika-didaktika folyamatos együttműködését, hiszen a matematikusnak kell megmondania, melyek a fő kutatási irányok az adott időszakban, melyeket aztán a pedagógus leegyszerűsített formában átadhat az órán.

100 éve született Erdős Pál professzor

Erdős Pál 1913. március 26-án született Budapesten. Négyéves korában négyjegyű számokat szorzott, és felfedezte a negatív számokat. A Pázmány Péter Tudományegyetem és a Budapesti Műszaki Egyetem között ingázva folytatta tanulmányait. Még nem volt tizenhét, amikor megoldott egy gráfelméleti problémát. Doktorálásának témája a számelmélet, a prímszámok számtani sorokban való eloszlása volt. 1934-ben Manchesterbe ment, 1938-tól nem volt állandó lakhelye. „Az utazgató Erdős az Internet kapcsolatépítő szerepét játszotta a matematika világában annak feltalálása előtt.” – írta róla Bruce Schechter. Négy kontinens nyolc akadémiájának tagja, tizenöt egyetemének díszdoktora volt. A nemzetközi matematikai élet nagyjai voltak társszerzői. Számelmélet, geometria, interpolációelmélet, polinomok, kombinatorika, sorelmélet, gráfelmélet, valószínűség-számítás, csoportelmélet – olyan fejezetei a matematikának, amelyekben dolgozatai azóta is inspirálják a matematikusokat.

Erdőt Mozarthoz hasonlították és budapesti varázslóként, a problémamegoldók hercegeként is emlegették. Problémák és eredmények ezreit fogalmazta meg vagy közvetítette leveleiben, átjárva ezzel országok és kontinensek közötti földrajzi és politikai határokat, együtt-matematizálásra készítve barátait, kollégáit. Ő volt az első magyar matematikus, aki megkapta a matematikai Nobel-díjnak tekinthető Wolf-díjat. Rendkívül színes, közvetlen, jó szándékú és jó humorú egyéniség volt, akinek mondásai, szokásai anekdotákat szültek. Maga is díjakat alapított matematikusoknak, külön összegeket ajánlott fel egy-egy probléma megoldásáért. 1996. szeptember 20-án szívrohamban hunyt el. Matematikusok szívesen büszkélkednek Erdőshöz fűződő kapcsolatukkal, amikor „Erdős-számukat” említik. Annak 1 az Erdős-száma, akinek van közös közleménye Erdőssel. Erdős-száma annak 2, akinek olyannal van közös publikációja, akinek Erdőssel van közös. Napjainkban mintegy négyezeröttszáz matematikusnak 2 az Erdős-száma.

Erdős Pál születésének századik évfordulója alkalmából ötvenhárom országból érkező, csaknem hétszáz résztvevővel nemzetközi matematikai konferenciát tartottak a Magyar Tudományos Akadémián. A rendezvény a Fields-érmes, Wolf- és Abel-díjas matematikusok, jeles tudósok körében állított méltó emléket a matematika számos ágát gazdagító világhírű tudósra. Az Erdős Centeniál megmozgatta a nemzetközi matematikusközösséget. A meghívott előadók között világhírességek szerepeltek. A konferencia fő témái azok a területek voltak, amelyekhez a legjelentősebb Erdős Pál hozzájárulása: a kombinatorika, a számelmélet, a számításelmélet, az analízis és a valószínűség-számítás.

Matematikai tehetséggondozás:

*Akkreditált kiváló tehetségpont címet kapott nemrégiben az Erdős Pál Matematikai Tehetséggondozó Iskola, amelyet a Pannon Egyetem Műszaki Informatikai Kara működtet. **Piglerné dr. Lakner Rozália** dékán nyilatkozott lapunknak a tehetséggondozó program elmúlt tizenkét évéről. Többek közt arról, hogy az iskola első diákjai közül ketten már a kar oktatói.*

Összeállította: Rimányi Zita

– **Miért fontos, hogy az egyetem ilyen formában is kinyújtsa karját a középiskolások felé?**

– Az Erdős Pál Matematikai Tehetséggondozó Iskolát 2001-ben azért alapították, hogy a matematikában tehetséges középiskolás diákok tehetségének kibontakoztatását elősegítse, hiszen nagyon fontos a műszaki és a természettudományos pályákon az utánpótlás biztosítása. A tehetséggondozó programba bekerülő fiatalok a saját iskoláikban általában már kiemelkedő eredményeket értek el matematikából. A versenyszellemet azal fokozzuk, hogy egy közösségben találkozhatnak és dolgozhatnak a legjobbak. Így még jobb eredményeket tudnak kihozni magukból.

– **Érdeklődnek az Erdős Pál iskola iránt a matematikából jó középiskolások? Honnan érkeznek sok jelentkező?**

– Évről évre egyre nagyobb az érdeklődés. Tavaly több mint kétszáznyolcvan diák vett részt a foglalkozásokon. Ez egy országos hatáskörű program, sőt, még a határon túlról is jelentkeznek diákok, például Kassáról, Érsekújvárról, Beregszászról, Zentáról. Az egyre bővülő létszám miatt 2006 óta már két központtal működik az iskola, Veszprémben és Szolnokon. Az ország minden területéről nagy az érdeklődés. A tehetséggondozó iskolába jelentkezés feltétele, hogy kiemelkedő matematikai versenyeredményei legyenek a tanulónak és az iskolája javasolja őt a tehetséggondozó programra.

– **A motiváltság mellett határozott elképzeléssel is rendelkeznek a jelentkezők arról, milyen pályát akarnak választani?**

– Sokan, mivel a matematika területén szép eredményeket érnek el, ez inspirálja őket, hogy még jobbak legyenek. A hazai és nemzetközi matematika versenyek helyezettjeinek nagy része ebből a közösségből kerül ki.

– **Az oktatókat e feladathoz hogyan választják?**

– A tehetséggondozó iskola oktatói nagy tapasztalattal rendelkező kiváló középiskolai tanárok, akik kiemelkedő eredményeket értek el a tehetséggondozás területén, számos szakmai díjjal rendelkeznek. Az évek alatt kialakult egy csaknem állandó csapat.

egy műhelyben a legjobbak

– Az oktatógárda nagyjából állandó. A tananyag változik?

– A tananyag tartalmát minden évben felülvizsgálják, megújítják, érdeklődésre számot tartó feladatokat keresnek. A diákok speciális matematika foglalkozásokon vesznek részt a tehetséggondozó iskola öt hétvégéjén péntek délutántól vasárnap délig, emellett különböző érdekes tudományos előadásokon is hasznos ismereteket szereznek. Nagynevű tudósokat hívunk meg ezek megtartására, így a diákok betekintést nyernek a matematika és a kapcsolódó tudományterületek elméletébe és gyakorlati alkalmazásába is.

– Nyomon követik a tehetséggondozásba került fiatalok pályáját?

– Igen, hiszen szinte valamennyi fiatal a felsőoktatásban tanul tovább, ahol tanulmányaik mellett tudományos diákköri konferenciákon, szakmai versenyeken vesznek részt. Például az első évfolyamból a karunkra jelentkezők közül többen PhD képzésen is részt vettek, s ketten már egyetemünk oktatói. Természetesen nem csak azokat a diákokat figyeljük, akik karunkra jelentkeznek. Például két volt Erdős iskolás diák tavaly negyedik helyezést ért el az Egyesült Államokban egy nemzetközi tudományos és innovációs versenyen. Büszkéek vagyunk rájuk is. Érdekes hír, hogy nemrég két, még jelenleg is a tehetséggondozó programunkban részt vevő diák – akik a foglalkozásainkon találkoztak, egyikük hódmezővásárhelyi, másikuk kisvárdai –, olyan közös szakmai munkát készített, amely az Ifjúsági Tudományos és Innovációs Tehetségkutató Versenyen második díjat érdemelt.

– A magyar matematikusoknak régóta jó híre van. Elegen érdeklődnek e tantárgy iránt manapság?

– A felsőoktatásban a műszaki és a természettudományos képzések iránt nincs akkora érdeklődés, amekkora igényt támaszt az ipar és a gazdaság. A mérnökutánpótlást biztosító képzéseket kevesebben választják, talán a nehézségük miatt, pedig fontos lenne a jövő nemzedéke szempontjából. Emiatt is működtetjük ezt a tehetséggondozó iskolát, hogy a fiatalok figyelmét felhívjuk e pályák fontosságára, érdekességére.

– A matematikai gondolkodás hasznát a manapság egyre inkább digitalizálódó világban kell még hangsúlyozni?

– A matematika alaptudomány, fontosságát nem lehet eléggé hangsúlyozni. Sok szakterület megértéséhez és műveléséhez elengedhetetlen, főleg a műszaki és a természettudományokban. Matematika nélkül nincs mérnöki gondolkodásmód, és szinte nincs olyan terület, ahol ne használnánk. Gyakran hangsúlyozzák a zene és a matematika kapcsolatát is.

– Mindennek a magját már kiskorban el kellene vetni? Például a sakk szerepét is egyre többször megemlítik a tehetséggondozásban, s ön is korosztályos sakkbajnok volt.

– Ezt a nézetet, a sakk fontosságát feltétlenül támogatom, hiszen tudom, nekem mennyi pluszt adott. Logikus gondolkodásmódot, rendszerszerű szemléletet, amelyet a matematikában és a gyakorlati életben is jól lehet használni.



Sokszínű matematikai programok.

A Pannon Egyetem Műszaki Informatikai Kara Veszprémben nyáron tehetséggondozó tábort szervezett. A résztvevők közül hatan kezdték meg szeptemberben tanulmányaikat a karon, nyolcan a kar által működtetett matematikai tehetséggondozó iskola diákjai. A táborban szakmai előadásokat hallgathattak és érdekes feladatokat oldhattak meg a 3D grafika és a játékfejlesztés területéről, megismerkedhettek az algoritmus-elmélettel és a Turing-gépekkel, a szenzorok lokalizációjával és a GPS működésével. Bepillantást nyerhettek a zene és az informatika kapcsolatába is. A szakmai programot csapatverseny színesítette.

A Pannon Egyetem Műszaki Informatikai Kara rendezte meg nemrégiben a Közép-európai Matematika Olimpiát. Az Erdős iskola több mint egy évtizedes sikeres működtetése miatt nyerte el a házigazda szerepét, így először került hazánkba, Veszprémbe a rendezési jog. A tíz ország versenyén hatvan középiskolás vett részt. Idén az egyéni versenyben három aranyérmes adtak ki, azt mind magyar diák kapta. A tizenhárom ezüstérmes közül kettő lett magyaré egyéniben, csapatversenyben a hazaiak másodikok lettek. Ebben az évben a kar rendezte a Hajós György Matematika Versenyt is az egyetemi hallgatók számára.

Kiváló tanárok a tehetségekért.

Augusztusban a Nemzeti Színházban rendezett ünnepségen adta át a Bonis Bona kitüntetésekét Hoffmann Rózsa köznevelésért felelős államtitkár 437 pedagógusnak. A díjat olyan tanárok kapták, akik legalább öt éven keresztül kiemelkedő teljesítményt nyújtottak és jelentős sikereket értek el a tehetséggondozásban, tanítványaik versenyfelkészítésében. Rangos elismerésben részesültek a Pannon Egyetem Műszaki Informatikai Kara által működtetett Erdős Pál Matematikai Tehetséggondozó Iskola tanárai közül heten. „Kiváló versenyfelkészítő” kategóriában dr. Pintér Ferenc, az Erdős Pál iskola igazgatója, aki tizenkét éve áll a tehetséggondozó program élén. Ábrahám Gábor József, Bíró Bálint, Katz Sándor, Róka Sándor „kiváló versenyfelkészítő”, Erdős Gábor, Kiss Sándor „kiváló tehetségsegítő” kategóriában kapott díjat. Elhivatottságuk példaként állítható tanártársaik elé. Bonis bona discere, vagyis jótól jól tanulni – a latin közmondásról kapta nevét a díj, amit az Emberi Erőforrások Minisztériuma alapított.

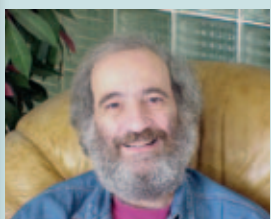
Számolni kell velük

Kuslits Szonja



Esterházy Péter (1950–) Kossuth-díjas, nemzetközileg is elismert író, publicista, a Digitális Irodalmi Akadémia alapító tagja. A budapesti piarista gimnáziumban érettségizett 1968-ban, a tanári pálya akkoriban nem állt nyitva előtte, ezért pedagógusi nyomás hatására a számok világa mellett döntött. 1974-ben diplomázott az ELTE matematika szakán, de önmagát inkább matematikushallgatóként, semmit matematikusként jellemzi. 1978-ig a Kohó- és Gépipari minisztérium Számítástechnikai Intézetének alkalmazottja, azóta szabadfoglalkozású író. Bár a matematika háttérbe szorult, gondolkodásmódjában továbbra is fontos szerepe van. Esterházyt a magyar posztmodern irodalom egyik legjelentősebb alakjának tartják, számos irodalmi díj tulajdonosa, műveit több tucat idegen nyelvre fordították, többek között japán, török és finn kiadás is elérhető.

Kacsóh Pongrác (1873–1923) elismert matematikus és híres zeneszerző, aki egész életében leginkább tanárnak vallotta magát. Szigorú és következetes pedagógus volt, 1898-tól budapesti matematika-fizika szakos gimnáziumi tanár. Szenvedélyes előadó, aki gyakorlatias példáival szinte elbűvölte hallgatóit. Leginkább matematikai cikkeket publikált, majd zeneelmélettel foglalkozott és komponált. Két évig szerkesztette a Zenevilág című szaklapot, melyben Bartók Béla jelentőségéről is cikkezett. 1909-ben a kecskeméti főreáliskola igazgatójává választották. Legismertebb dalművei a János vitéz, a Csipkerózsika és a Rákóczi.

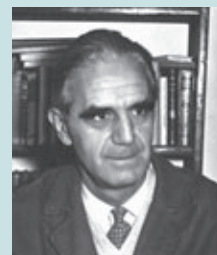


Méző László (1949–) 1974-ben az ELTE matematika szakán szerzett diplomát, majd 1979-ben megszerezte a műszaki tudományok kandidátusa fokozatot. Heurisztikus keresőeljárásokkal kapcsolatos tudományos eredményei nemzetközi szaklapokban jelentek meg. Az MTA SzTAKI munkatársaként több alkalommal tartott speciálkollégiumokat a BME, illetve az ELTE programozó matematikus hallgatói számára is. 1984-től 2005-ig az ELTE Kísérleti Pszichológia Tanszékén tanított, majd 2000-ben habilitált a pszichológia tudományágban, 2005 óta pedig az ELTE Gazdaságpszichológiai szakcsoportjának egyetemi tanára. A szélesebb intellektuális közönség számára írt könyvei – Észjárások, Mindenki másképp egyforma, A pénz evolúciója, Az érzelmek logikája – világszerte elismert olvasmányok. Egy diákja így jellemezte: „Az egyik legjobb érzés olyan emberrel találkozni, akinek a mondandójára igazán érdemes figyelni.”



Obádovics J. Gyula (1927–) a magyar számítástechnikai oktatás megteremtője, Matematika című könyvéből nemzedékek készültek fel az érettségire. A könyv Magyarországon tizenkilenc kiadásban jelent meg, s a német nyelvű kiadásokkal együtt több mint félmillió példányban kelt el. Obádovics a Pázmány Péter Tudományegyetemen szerzett matematika-fizika szakos tanári oklevelet 1950-ben. Pályája kezdetén oktatott a Budapesti Műszaki Egyetemen, majd a Miskolci Egyetemen adjunktusa, később docense lett. De docensként megfordult az ELTE TTK Numerikus és Gépi Matematikai Tanszékén, és tanított a Kodolányi János Főiskolán is. 2006-tól professor emeritus és még nyolcvanéves korában sem hagyta el a katedrát. 55 év alatt tanárjelöltet és mérnökjelöltet ezreit tanította. 24 szakkönyvet és 30 egyetemi jegyzetet írt, valamint 56 tudományos publikációja jelent meg. Megkapta a Neumann János Emlékérmét, a MTESZ-díjat, 2003-ban pedig a Magyar Köztársasági Érdemrend Lovagkeresztjét vehette át.

Ottlik Géza (1912–1990) Magyar-francia-matematika szakra készült, de a tanárképzőben figyelmeztették, hogy ez együtt nem lehetséges. Javasolták, hogy a matematikát húzza ki, válaszul Ottlik egy tollvonással megszabadult a magyartól és a franciától. A világhírű Fejér Lipót tanítványa volt, aki nagy hatással volt rá, évek múlva is gyakran emlegette. Tanári állás híján újságíróként dolgozott, 1939-ben már a Nyugatban publikált. A cikkírást a háború alatt sem hagyta abba. A Rákosi-rendszer éveiben kiszorult az irodalmi életből, fordításokból tartotta el magát. Kényszerű hallgatása 1957-ben ért véget, mikor megjelent Hajnali háztetők című kisregénye. 1981-ben József Attila-díjat, 1985-ben Kossuth-díjat, 1988-ban Szép Ernő-jutalmat, 1990-ben Örkény István-díjat kapott.



Szemerédi Endre (1940–) Abel- és Széchenyi-díjas matematikus, egyetemi tanár, a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja. Nemzetközi tudományos ismertségre tett szert kombinatorikai, számelméleti és algoritmuselméleti kutatásaival. Harmincöt évesen vált világhírűvé, mikor rájött egy évtizedek óta megoldatlan matematikai probléma megoldására.

Erdős Pál és Turán Pál sejtését bizonyította, miszerint minden pozitív felső sűrűségű sorozat tartalmaz tetszőleges hosszú szám-tani sorozatot. Több mint 200 tudományos cikket publikált, kivételes bizonyítóerővel rendelkező matematikusként jellemzik, aki számos alaprobléma megoldásával és eredeti technikák alkalmazásával forradalmasította a diszkrét matematikát.

Világító baktériumok – Aranyérem a DNS-laborban

Bényei Éva Bernadett a Debreceni Egyetem Kossuth Lajos Gyakorló Gimnáziumának végzős tanulója, aki úgy rendezte át a baktériumok DNS-ét, mint más a könyvespolcát. Nemrég aranyéremmel tért haza a Baliban rendezett Ifjú Kutatók Nemzetközi Konferenciájáról. A Debreceni Egyetem kutatólaborjában PhD hallgatókkal dolgozik együtt, szórakozásként pedig bioinformatikával és biostatistikával mulatja az időt.

Kuslits Szonja

– **Kezdetben a matematika és a fizika iránt érdeklődtél. Ezek a tárgyak mára háttérbe szorultak?**

– Nem mondanám, az érdeklődés továbbra is megmaradt, de komolyabban már a kémiával és a biológiával foglalkozom. Versenyezni harmadikos koromban kezdtem, már akkor nagyon szerettem a matekos példákat, főleg a logikai feladatokat. Ötödikben indultam a Jedlik Ányos fizikaversenyen, ahol bejutottam a döntőbe is. A feladatok többsége fizikán alapult, de matekos megoldással lehetett eljutni a jó eredményig. Később egyre inkább a fizika felé tolódt az érdeklődésem, majd nyolcadikban a kémia kezdett foglalkoztatni.

– **Ezek szerint már egészen fiatalon is vonzottak a tanulmányi versenyek. Mi ösztönzött a folyamatos megmérettetésre?**

– Egy versenyen nem pontosan azt kell csinálni, amit a mindennapokban az iskolában megszoktam. Minden alkalommal olyan problémát kell megoldani, amivel korábban nem találkoztam, ezért igazi kihívást jelent. Aktívan kell gondolkodni és koncentrálni, ami persze adrenalin is jár. Jelenleg a szeptember 26-i TALENTn Konferenciára készülök, ahol előadást tartok arról, miért érdemes a tudományokkal foglalkozni.

– **Nem ez lesz az első ilyen jellegű megjelenésed, áprilisban Balira utazhattál, ahol részt vettél az Ifjú Kutatók Nemzetközi Versenyén. Hogy érezted magad a távoli országban?**

– Az, hogy egy nemzetközi zsűri figyelte az előadásom, hatalmas élmény volt, és nagyon büszke vagyok rá, hogy aranyérmet nyertem. Külföldön, főleg ilyen távol az otthonomtól teljesen más a közeg, de valahol mégis hasonló. A kultúrák találkozása nagyon izgalmas, mert ilyenkor lehetőség van nyitni a világ felé és kicsit kiszélesíteni a látásmódunkat. Balin is azt tapasztaltam, hogy a diákok egy része hasonló problémák iránt érdeklődött, de attól függően, hogy ki honnan érkezett, különböztek a megoldási javaslatok, hiszen mindenkinek más volt a gondolkodásmódja. Sok diákot megismertem, a magyarokkal azóta is tartjuk a kapcsolatot.

– **Min dolgozol, amikor nem versenyre készülsz?**

– A világító E.coli baktériumokkal kapcsolatos kísérletek során tavaly bejuttattam egy DNS-szakaszt a baktériumokba, amiről olyan fehérjék szintetizálódtak, amik reakciójában fény keletkezett. Tavaly megváltoztattam a baktériumok biológiai rendszerét, és össze tudtam állítani egy hosszú távú tervet is, aminek célja, hogy kiszűrjem az eddigi hibákat, például a reakciók esetlegességét. Idén szeretném átalakítani azt a DNS-szálat, amit eddig használtam, hogy a fehérjék reakciója ne véletlenszerű legyen, hanem pontosan megtervezett. Ez nagyon izgalmas folyamat, próbálok rájönni a korábbi pontatlanságokra. A Debreceni Egyetem kutatólaborjában dolgozom, ahol egy mentor, **Dr. Bálint Bálint László** felügyeli a munkám és PhD-hallgatók is segítenek.

– **Debrecenben szeretnéd folytatni a felsőfokú tanulmányaidat is?**

– Még nem szeretnék elköteleződni egy konkrét irány vagy intézmény mellett, de orvosi pályára készülök. Az emberi szervezet működése foglalkoztat, a két terület, ami leginkább lenyűgöz, az a genetika és a neurobiológia. Itt szinte összefutnak a természettudományok: a fizika, a matematika és az informatika is szerepet kap.

– **Ha bárkivel lehetőséged volna együtt dolgozni egy laborban a magyar tudósok közül, kit választanál?**

– Valószínűleg **Somogyi Péter** neurobiológus mellett döntenék, aki a központi idegrendszer és az agy szerkezetét tanulmányozza. Az emberi viselkedés, a magasabb szintű gondolkodás, a memória nagyon izgalmas kutatási irányok.

– **A La femme magazin 50 tehetséges fiatal programjában is részt vehettél. Mik az eddigi tapasztalatok, miben fejlődöttél a program által?**

– Olyan pozitív megerősítést, önbizalmat kaptam, ami nagyban hozzájárult a tavalyi sikereimhez. A mentorom **Horváth Magyary Nóra**, a K&H Csoport kommunikációs ügyvezető igazgatója volt, akivel, bár más a szakterülete, nagyon hamar megtaláltuk a közös hangot. Sokat tanultam tőle a tudatos kommunikációról, hogy tudományos eredményeket hogyan érdemes egy laikusnak, illetve egy szakmabelinek előadni. A vezetéssel kapcsolatos tanácsait is kiemelném, mert azt hiszem, nagyon fontos volt megtanulni, hogyan lehet jól koordinálni egy csapatot.

– **Melyik az a díj, amire eddigi pályád során a legbüszkébb vagy?**

– Természetesen a Balin nyert aranyérem az egyik, aztán tavaly szintén az Ifjú Kutatók Nemzetközi Konferenciáján Hollandiában második helyezést értem el, ami azért is fantasztikus érzés, mert akkor még csak tizedikes voltam, és az volt az első nemzetközi versenyem. Aztán 2013-ban a Nemzeti Tehetségsegítő Tanács Felfedezettjeink fődíját vehettem át, mint kutatóbiológus. Illetve, ami nem díj, de nagyon fontos elismerés volt számomra: idén megválasztottak a Kutató Diákok Országos Szövetsége alelnökévé.





Fotó: Marton József

A tanár szakos hallgató kapjon számtanpéldákat!

Beszélgetés *Dr. Szalay Istvánnal a matematika oktatásáról, a tanárképzésről és arról, hogy a matematika készségtárgy*

Marton Árpád

– Noha a nemzetközi szakma elméleti, kutató matematikusként ismer, életed nagy részét a tanárképzésben töltötted. Főigazgatója is voltál a Juhász Gyula Tanárképző Főiskolának, amely akkor még két gyakorlóiskola fölött bábáskodott.

– Ahová a középiskolai tanárképzésből érkeztem. És tíz évem a tanítóképzésben is összegyűlt. Ez azt is mutatja, mennyire hektikusan változott a magyar közoktatási rendszer. Amely a rendszerváltás óta nem képes eldönteni végre, milyen is legyen a struktúrája. 4+4+4 osztály? 4+8? 8+4? Netán 6+6? Nem is szólva az egykor remekül működő technikai, szakiskolai, szakközépiskolai és szakmunkásképző iskolai rendszerről, amely jócskán devalválódott. Az nem lett volna baj, hogy engedték a 6+6 bevezetését, de egy komoly tantervi reformhoz meg kellett volna várni a kifutást. Vagy ragaszkodni a négy év alsó-, illetve négy év felső tagozathoz, és a középiskolai rendszerre bízni a divergenciát. A koncepciótlanság oda vezetett, hogy a tanárképzést úgy alakították át, mintha a 6+6 rendszer dominált volna. Voltaképpen megszüntették a középiskolai tanárképzést is és az általános iskolai tanárképzést is. Szegeden mindkettő kiválóan működött. Lett

helyettük Bologna. Eredmény: a közoktatás föllazult, a tanárképzés pedig tönkrement. A részletek közismertek. Három év matematikaképzés után eldönthette valaki, hogy matematikus vagy tanár szeretne lenni. Esetleg matematika-angol tanár. Fordított esetben: miután megtanult egy csomó olyan dolgot, amire egy angoltanárnak nincs szüksége, eldönthette, hogy ötödév végére angol-matematika szakos tanár lesz. Akármelyiket nézem: legjobb esetben is másfél szakos tanár lett az illetőből. Az, hogy általános iskolai vagy középiskolai tanár, még szóba sem került. Nem csoda, hogy az idén újra beindított két szakos tanár-

képzésre alig harminc matekos, ha jelentkezett a Szegedi Tudományegyetemen. Ők is csak harmadév végén dönthetik el, hogy általános vagy középiskolai tanárok szeretnének lenni, ami egy sor nehézséget továbbgörget a bolognai örökségből. Még mindig a gombhoz varrjuk a kabátot: a tanárképzés továbbra sem tudja, milyen feladatra képezi a tanárokat. Hogyan lenne így a pályának presztízse?

De a rossz döntésekből a szakma is kivette a részét. A kilencvenes évek óta zajló szakmai vitákra célok, amelyek során a pedagógium dominanciára tört a szakmák fölött. Magam és a szakma többsége kitartunk amellett, hogy a matematikatanárt egyben kell képezni. Abból, hogy a matematikát leöntjük pedagógiával, nem lesz matematikatanár, ahogy közgazdász vagy mérnök sem így válik valakiből. A feladatok, a példák, a gyakorlatok eleve el kell, hogy térjenek, ha egy leendő közgazdásznak, és ha egy leendő tanárnak adjuk föl őket. A tanár szakos hallgató kapjon számtanpéldákat. Neki nem annyira fontos a funkcionál-analízis, a sztochasztikus matematikai elemzések vagy a diszkrét matematika, mint egy leendő matematikusnak. Ilyesmik helyett olyan matematikát kellene tanítanunk a számukra, ami a matematikatanításhoz kell.

Persze nem osztom a régi elvet, hogy a tanítónak-tanárnak azt kell tanítanunk, amit ő fog majd tanítani. Negyven éve vallom viszont, hogy a tanárjelöltnek egyfajta kettős szemléletet kell elsajátítania. Arra kell rávezetnünk, hogy azt a többletet, amit tud, miként hasznosítsa a tanításban. *Ars poeticája legyen, hogy az osztályban legalább egy gyerek biztosan tehetségesebb, mint ő. Ő viszont többet tud! Ez fegyverzi föl annak a gyerekek a tanítására. Arra, hogy képes legyen fölfogni, mire gondol a gyerekek.* Egy apró példa: gondoltam két számot. Az összegük éppen húsz, a különbségük meg kettő. A többség apró lépésekben eljut a 9-hez és a 11-hez. A furmányosabb gyerekek esetleg elgondolkozik, hogy ha a különbség ilyen csekély, akkor a keresett két szám közel lehet a 10-hez. Ilyenkor a tanárnak már látnia kell, melyik gyerek gondolkodása milyen. De mi van, ha akad egy, aki azt mondja: vegyük le az összegből a két szám különbségét, és felezéssel megkapjuk a kisebbik szám dupláját? Annak a gyerekek a fejében szikra van. Ilyenkor kell a tanárnak előre fölírnia, hogy $x + y = 20$, $x - y = 2$, azaz $2y = 18$, tehát $y = 9$, minek folytán $x = 11$.

Ez bizony egy egyenletrendszer. Ilyet egy elsős kisgyerekeknek nem mondhatunk! A tanár ne is akarja, hogy a gyerek egyenle-

„A tanárjelöltnek egyfajta kettős szemléletet kell elsajátítania. Arra kell rávezetnünk, hogy azt a többletet, amit tud, miként hasznosítsa a tanításban. *Ars poeticája legyen, hogy az osztályban legalább egy gyerek biztosan tehetségesebb, mint ő. Ő viszont többet tud! Ez fegyverzi föl annak a gyerekek a tanítására. Arra, hogy képes legyen fölfogni, mire gondol a gyerekek.*”

helyettük Bologna. Eredmény: a közoktatás föllazult, a tanárképzés pedig tönkrement. A részletek közismertek. Három év matematikaképzés után eldönthette valaki, hogy matematikus vagy tanár szeretne lenni. Esetleg matematika-angol tanár. Fordított esetben: miután megtanult egy csomó olyan dolgot, amire egy angoltanárnak nincs szüksége, eldönthette, hogy ötödév végére angol-matematika szakos tanár lesz. Akármelyiket nézem: legjobb esetben is másfél szakos tanár lett az illetőből. Az, hogy általános iskolai vagy középiskolai tanár, még szóba sem került. Nem csoda, hogy az idén újra beindított két szakos tanár-

tet írjon le, de neki le kell tudnia írni, hogy megértse, mi zajlik le a gyerek fejében. Középiskolai szinten: $x + y = 20$. Mely esetben kapjuk a legmagasabb szorzatot? Ha tetszik, mikor a legnagyobb az x és y által határolt terület? A teljes négyzetté való kiegészítés módszere a megoldás. Középiskolai tananyag, de a feladat főső tagozatban enélkül is megoldható. A tanárnak viszont tudnia kell a másodfokú megoldást. Differenciálszámítással még könnyebb, de azt meg egy középiskolásnak nem mondhatjuk el. Ha így épülne föl a matematikaoktatás, nem kérdeznék a hallgatók, minek tanulunk olyasmit, amire tanárként nem lesz szükségünk? Ha az egyetemi tétel mellé odaállítanánk az általános vagy középiskolai példát, amihez biztos tudást nyújt, ez nem volna kérdés. Ha egy feladatot meg tudok oldani differenciálgeometriával, hamarabb megértem a gyerek saját megoldását.

– Az idézett két példa sem egy matematikusnak, sem egy pedagógiai nagydoktornak eszébe nem jutna. Az egyiknek túl köznap, a másiknak teljesen idegen. Ha pedig így van: a tanárképzésből mindkét oldalon – a szakma és a módszertan térfelelén is – kiesett a tanár képzése. Meglehetősen bizarr abban a világban, amely a holisztikus gondolkodást szorgalmazza.

– És a szakma meg a pedagógiai tudományok közt őrlődik a szakmódszertan, mai szóval tantárgypedagógia. Állítom, hogy a pedagógium afféle elvei, mint szorgalom, hogy ne add fel, próbálkozz, a matematikán keresztül jobban taníthatóak, mint Makarenkó vagy Piaget elméleti munkásságának átadásával. Az én matematika-tanárnőm, Autheried Éva aligha hallgatott ilyesfélétet, mégis neki köszönhetek mindent. Ösztönösen tudta, hogyan kell tanítani. Amikor szembesültem vele, mit erőltetnek matematika címén tanítóképzősökre, nem láttam más kiutat, mint írni nekik egy könyvet. Egy lebutított felsőoktatási matematikától senki sem lesz jó tanító. Amikor például a szorzást bevezetjük, jelentsük csak ki bátran, hogy a szorzás: ismételt összeadás. Kinek segít, ha a tanító fejében úgy él, hogy „a szorzást a természetes számok halmazának önmagával alkotott Descartes-szorzata alapján vezetjük be?”

Szegény tanítójelöltek is csak forgatták a szemüket. Igaz, a mai középiskola más tudásszinttel enged a felsőoktatásba, mint az egykori. Mi sem tudtunk többet, de a kevesebből többet tudtunk. A probléma ismét az, hogy mi az, amit tudni kell. Mondok egy példát. A magam részéről egyáltalán nem bánom, ha valaki nem tud tizedes törtet tizedes törttel szorozni. Tanulta, de rég elfelejtette. Nem baj. Előveszi a telefonját, beüti, hogy $3,14 \times 2,71$. De mi az, amit meg kell tanítanunk? Hogy eszébe jusson azt is bepötyögni a gépébe, hogy $2,71 \times 3,14$! Azaz tanítjuk meg, hogy a szorzás kommutatív, a szorzók fölcserélhetők. Ezt úgy tudom legjobban szemléltetni, ha egy harmincfős osztályt fölállítok hatfős sorokba. Aztán így szólok: balra át! Senki sem fog kételkedni többé, hogy a 6×5 ugyanannyi, mint az 5×6 . Addig, amíg a módszertanászok külön kasztot képeznek, a matematikusok meg arisztokratikusan tekintenek rájuk, nem leszünk képesek életszerű módon megújítani a szakoktatást. Gondoljunk Pólya Györgyre, aki matematikusként vette a fáradságot, hogy a módszertannal is foglalkozzon. Gyönyörű könyveket publikált a matematikai gondolkodásról. A módszertanosok se számítsanak a nyugatihoz hasonló tekintélyre, amíg távol

tartják maguktól a szaktudományokat. Az tarthatatlan, hogy bejön a sok mindenről felszínes tudással rendelkező hallgató, és az első három hónapban rádöbben, hogy semmit sem ért, vagy mindent ért, de akkor meg minek legyen tanár. Ahogyan egy lézerkutató is képes közérthetően beszámolni a tudományáról, úgy kell a tudományt átadnunk a tanárjelölteknek. Valahol a komplex függvényeknél látom a határt, amit egy középiskolai tanárnak tudnia kell. Bölcsész szakokon az ellentét nyilván nem ennyire kiáltó, noha föltételezem, hogy egy magyartanárnak sincs szüksége mondjuk fél éves Mikszáth-kollégiumra. Félek, hogy a tanárképzés felsorolt, óriási bajait a bolognai rendszer kiiktatása önmagában nem teszi rendbe.

– Miért támad folyton az az érzésem, mintha egy úgynevezett készségtárgy oktatásáról beszélgetnénk?

– Mert a matematika készségtárgy! Nem abban az értelemben, mint a testnevelés vagy az ének-zene, de készségfüggő, tehát fejleszhető. Éppúgy, ahogyan a tanári készség is. Lehetsz a világ legnagyobb matematikusa, mégsem biztos, hogy alkalmas vagy arra például, hogy elfogadd, ha valaki a jó eredményt másként hozza ki. Tipikus matektanári hiba. Ezért a tanár szakosoknak például sokkal több matematikatörténetet oktatnék, mint a matematikusoknak. Ha megtanítom nekik, hogy a helyiérték ismerete híján miként számolták ki az egyiptomiak, hogy mennyi 12×12 – duplázással –, vagy hogy az indusok hogyan szorozták össze a 25-öt 25-tel – aminek megvan az algebrai bizonyítása is, de szempontunkból ez másodrendű –, akkor a tanár sokkal érdekesebb tudományként képes bemutatni a matematikát.

– A tanárképzésnek is egy készségtárgy oktatására kell tehát fölkészítenie. A tanár születik vagy képezik?

– Ez is, az is. Gimnáziumban, amikor a tanárnőnk megbetegedett, nem valamelyik kollégája, hanem én „helyettesítettem”. Az is megesett, hogy beült a hátulsó padba. Egyetemi gyakorlóidőm során a fizikaórákra már sokkal alaposabban készülöm kellett. Nem volt hozzá annyi érzékem. A matematika szakvezetőm viszont még óravázlatokat sem követelt tőlem. Azt mondta: ez az anyag, csináljon, amit akar. Matematikatanárnak, az az érzésem, születtem...

„A matematika készségtárgy! Nem abban az értelemben, mint a testnevelés vagy az ének-zene, de készségfüggő, tehát fejleszhető. Éppúgy, ahogyan a tanári készség is. Lehetsz a világ legnagyobb matematikusa, mégsem biztos, hogy alkalmas vagy arra például, hogy elfogadd, ha valaki a jó eredményt másként hozza ki. Tipikus matektanári hiba. Ezért a tanár szakosoknak például sokkal több matematikatörténetet oktatnék, mint a matematikusoknak.”



„Annak tanul a gyerek, akit szeret és elfogad”

Megosztó kérdés a pedagóguspályára való alkalmasság és alkalmatlanság mérése. Egyáltalán, lehetséges? Dr. Bagdy Emőke és műhelye hosszú éveken keresztül kereste többek között erre a kérdésre a választ kutatásukban és pályaszocializációs kísérleteikben. Kiderült, valójában nem az alkalmasságot kell mérni...

Gósi Lilla

Bagdy Emőke: Arra az alaptételre építettünk, hogy a pedagóguspályához a személyiségnek bizonyos pszichometrikusan nehezen mérhető, ámde mégis megragadható vonásokkal kell rendelkeznie. *Karácsony Sándor* mondta, az a fontos, hogy az ember a pubertásban az önmegvalósító gögön túl eljusson az odaadás állapotába. Aki ezt a fejlődési fokot az adás-kapás egyensúlyában meglépi, az, amit tud, azt boldogan adja át. *Németh László* ugyanezt fogalmazta meg, amikor azt mondta, pedagógusnak lenni: a világra nyíló ablakokat szüntelenül nyitogatni. Az ismeret persze önmagában rideg tény, de, ha a pedagógust lelkesedés fűti át, sikerül elérnie a tanítvány lelkét, és innentől az ismeret ketős kötelékkel ragad a tudatba. Egyrészt a tudatos tudatba, amely megőrzi a tényeket, másrészt az érzelmi tudatba, amely segít, hogy az életben cselekvő módon alkalmazza. Mivel kapcsolatdinamikáról beszélek, a másikra irányuló odaadás csak úgy valósulhat meg, ha a személyiségek illeszkednek, mint zárba a kulcs. Ha a pedagógus fontosnak tartja azt, akinek átad, megteremtődik köztük egy szeretet-kapcsolat. Öröm és kölcsönviszony, amely nélkül akár egy hegycsúcsra is kiállhatnék szónokolni.

Ha egy tanórába maga a pedagógus is belefeledkezik, kapcsolatba kerül, megmozgat és mindent belead, nem fárad el. A kiegészítő vizsgálatok bizonyítják, hogy csak az értelmetlen munkába fásulunk bele, viszont a visszatükröződő lelkesedés feltölt.

Mi minden szükséges egy ilyen különleges kapcsolathoz?

Elsősorban az empátia, a másikra irányulás, amely fontos, hogy kölcsönös legyen. Kutatásunk középpontjában is az állt, hogy ez a sajátos légkör hogyan jöhet létre, és, ha hiányzik, létrehozható-e. Sajnos nincs olyan megbízható tesztelési módszer, amivel a pedagóguspályára kerülőknél az alkalmasságot ki tudnánk szűrni. A követelménypedagógia szellemében léteznek ugyan óriási tulajdonságlisták, amelyek leírják, hogy a pedagógus milyen legyen, de az a probléma, hogy a személyiség nem állandó, a vonások a dinamika tüzeiben képesek fellángolni vagy kiégni.

A szóbeli meghallgatás megoldás lehet?

Kísérletünkben tanárjelöltekkel, pszichológusjelöltekkel és orvostanhallgatókkal, azaz segítő foglalkozásúakkal foglalkoztunk. Hiába a karizmatikus tanár tipológiája, a konkrét, egyedi embert nem lehet ebbe beszuszakolni, így csak élő helyzetben mérhetem. Egy pedagógus lehet sok vonásában inkább karizmatikus, inkább autokratikus, inkább szabályozó, de a valós helyzetben az kell, hogy szeresse, elfogadja a tanítványt, és meg tudja teremteni a sajátos légkört. Mesterem, *Mérei Ferenc* vallotta, hogy a pedagógia, mint hivatás, és ezen belül a nevelés hatékonysága atmoszféra dolga.

A kulcs az adás és az odaadás?

Allport értelmezésében az önkiterjesztés azt jelenti, hogy amim van, nem zárom le a határaimmal, hanem a másinak adom, kapok visszajelzést, és így tudok én is fejlődni. *Viktor Frankl* pedig így fogalmazta meg: „A látó szem önmagán túl néz.” Úgy kell belefeledkezni valamibe, hogy a másik kerüljön figyelmem és érdeklődésem középpontjába.

Karácsony Sándor szerint ez maga a szolgálat. Nem azt érzem, hogy adnom kell, hanem birtoklom az átadni tudás képességét, és képes vagyok bevonni, mentálisan „elcsábítani” a másikat.

Hogyan talál rá valaki a tanítói hivatásra?

Előnyös, ha nem csak azért megy tanárnak, mert pedagógusdinasztiából származik, hanem, mert nagyon szeretne az lenni. Tizenöt-tizenhat éves korban jelentkeznek a kérdések: Merre tartsak? Mit tanuljak? Mi lesz belőlem? *Kant* szerint a serdülőkor legnagyobb feladata, hogy választ adjak arra, mit akarok kezdeni az életemmel, kivé-mivé legyek. És azt, hogy mi felé van hajlama, nekünk kell kimunkálni. De mi is a hajlam? Bizonyos dolgok engem jobban érdekelnek, annyira, hogy fogom magam, utána megyek. Például ismerek egy kiemelkedően tehetséges fiatal fiút, aki a nyáron unatkozott, és kezébe akadt egy kémiakönyv. Elolvasta, hihetetlenül izgalmasnak találta, és mire befejezte, már tudta, hogy ezen a területen van keresnivalója. Valóban, kémiai tehetség az illető. Valami megszólít, hív, a hajlamom hajt – a kettő pedig illeszkedik. Így találunk rá a hivatáson és elhíváson keresztül a küldetésre.

Hogyan tanítunk jól?

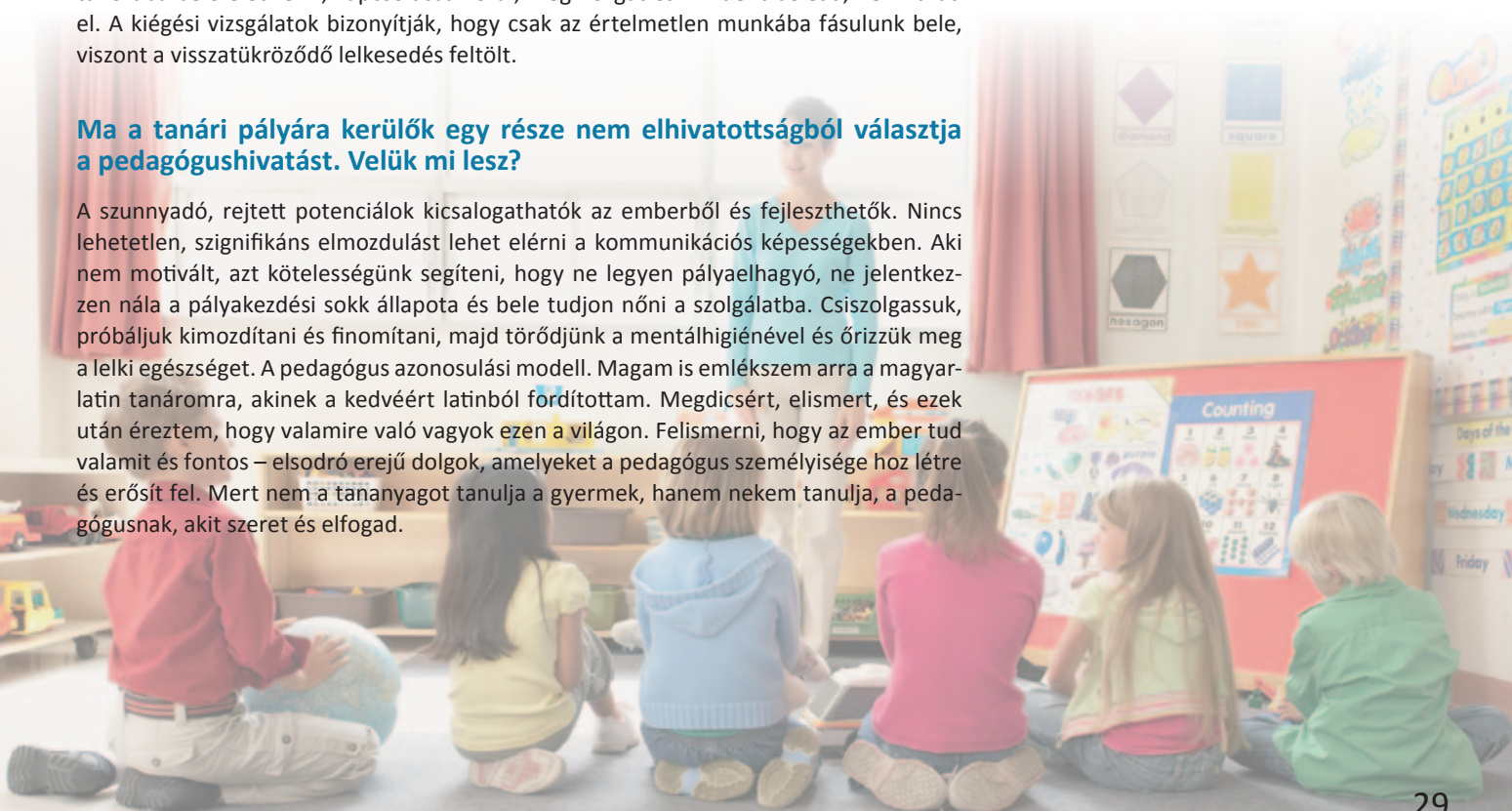
Zulliger svájci pszichológus szerint jó pedagógus az, aki úgy tud gyermeknyelven, hogy ő maga is képes gyermekké válni, leguggolni az óvoda mellé, és ezt nem érzi méltatlannak a felnőtt énjéhez. Nem a fejembe tömött ismeretek tesznek jó pedagógussá, hanem az élővé váló vonások, amelyekről egy modellezett helyzetben könnyen kideríthető, hogy megvannak-e. Például, ha a jelentkező elolvast egy szöveget, és utána meg tud győzni arról, hogy az érdekes; ha elhiszem neki, hogy nekem akarja mondani; ha a szemét, az arcát, a mozdulatait ki tudja nyitni – akkor jó lesz. Amikor egy kedves tanítónkra emlékezünk, nem az jut eszünkbe, mit tanított, hanem, hogy milyen volt. Deák Ferenc, aki Eötvös József gyermekének házitanítója volt, nehezen haladt a gyermekkel. Miért? Deák azt felelte: „Nem tudom megtanítani dolgokra, mert nem szeret engem.” Nem az a fontos, hogy kémiát vagy biológiát taníts. Szeretni kell és bízni a gyermekekben, az úgynevezett butában is, hiszen nincsen gyenge képességű – a bátorító-pedagógiával szorongásmentesen mindenkit meg lehet nyitni. Ha pedig a pedagógus bele tud kerülni ebbe a Csíkszentmihályi Mihály által *flow*nak nevezett állapotba, maga is épül. Ha egy tanóraba belefeledkezik, kapcsolatba kerül, megmozgat és mindent belead, nem fárad el. A kiegészítő vizsgálatok bizonyítják, hogy csak az értelmetlen munkába fásulunk bele, viszont a visszatükröződő lelkesedés feltölt.

Ma a tanári pályára kerülők egy része nem elhivatottságból választja a pedagógushivatást. Velük mi lesz?

A szunnyadó, rejtett potenciálok kicsalogathatók az emberből és fejleszthetők. Nincs lehetetlen, szignifikáns elmozdulást lehet elérni a kommunikációs képességekben. Aki nem motivált, azt kötelességünk segíteni, hogy ne legyen pályaelhagyó, ne jelentkezzen nála a pályakezdési sokk állapota és bele tudjon nőni a szolgálatba. Csiszolgassuk, próbáljuk kimozdítani és finomítani, majd törődjünk a mentálhigiéniával és őrizzük meg a lelki egészséget. A pedagógus azonosulási modell. Magam is emlékszem arra a magyarlatin tanáromra, akinek a kedvéért latinból fordítottam. Megdicsért, elismert, és ezek után éreztem, hogy valamire való vagyok ezen a világon. Felismerni, hogy az ember tud valamit és fontos – elsodrő erejű dolgok, amelyeket a pedagógus személyisége hoz létre és erősít fel. Mert nem a tananyagot tanulja a gyermek, hanem nekem tanulja, a pedagógusnak, akit szeret és elfogad.

A pedagógus azonosulási modell. Magam is emlékszem arra a magyarlatin tanáromra, akinek a kedvéért latinból fordítottam. Megdicsért, elismert, és ezek után éreztem, hogy valamire való vagyok ezen a világon.

Felismerni, hogy az ember tud valamit és fontos – elsodrő erejű dolgok, amelyeket a pedagógus személyisége hoz létre és erősít fel.





Fotó: Molnár Attila

Kiből lesz jó pedagógus?

*Az ember pedagógussá nem válik, azzá születik. A régi rómaiak a poétákra formálták a közmondást („Poeta non fit, sed nascitur”), de úgy gondolom, megállja a helyét a tanárok esetében is. **Kóbor Zoltán**, a Gundel Károly Vendéglátóipari és Idegenforgalmi Szakképző Iskola igazgatója is hasonlóan vélekedik. Az intézményvezető második ciklusát kezdte el idén a nagy múltú iskolában, ahol a vezető feladatok mellett a szakiskolásoknak tanít anyanyelvet és kommunikációt. Mint mondja, jelenleg mindennapos feladat náluk a pedagógusfelvétel.*

Tóth András

Szülei középiskolai tanárok voltak, tulajdonképpen a tanári szobában, a tanteremben nőtt fel – mesélte Kóbor Zoltán, aki – ha lehet így fogalmazni – belenevelkedett a pedagógushivatásba.

– Hogyan kezdődött a pályája?

– Nyolc évet töltöttem el magyar-történelem szakos tanárként Budapesten. Nagyon korán, 1993-ban igazgatóhelyettes lettem a Vas utcában, a Széchenyi István Kereskedelmi Középiskolában, ahol a délutáni iskola megtervezésében és elindításában tevékenykedtem. 1996-ban egy akkor alakult magániskola, a Vendéglátó Idegenforgalmi és Kereskedelmi Középiskola és Szakiskola igazgatója lettem. Kilenc évig irányítottam a Hernád utcai intézményt, itt kezdődött a vendéglátóipari pályafutásom. Ezután következett egy rövid kihagyás, három évig az egyik első TISZK-es projekt szakmai vezetője voltam, de nagyon hiányzott az iskola, visszavágytam a pedagóguspályára.

– És itt kerül a képbe a Gundel Károly iskola...

– Igen. 2008 elején Czubor János akkori igazgató felhívott, hogy nyugdíjba vonul, és szeretné, ha jelentkeznék a megüresedett pozícióra. Ennél nagyobb megtiszteltetést még nem kaptam a pályán. Én pályáztam egyedül. János 23 évig vezette az iskolát, elismert pedagógus és vezető. Mind a mai napig itt dolgozik, 10 órában tanít, mellette pedig szakmai tanácsadó. Rendszeresen találkozunk, nem fogadom meg az összes tanácsát, ezt ő is tudja, de meghallgatom és figyelembe veszem a véleményét. Eltérő személyiségek vagyunk.

– Milyen vezetőnek tartja saját magát?

– A főnökeim mindig nagyon gyorsan bevontak az oktatásirányításba, szakszervezeti bizalmi, munkaközösség-vezető, igazgatóhelyettes voltam. Konzultatív típusú vezető vagyok, nálam hetente van vezetői értekezlet, kiterjedt az iskolai irányítás, több igazgatóhelyettesrel dolgozom, számos kolléga véleményét begyűjtöm.

– Most is aktuális önöknél a pedagógusfelvétel, olvastam az iskola honlapján, hogy több tanári pozícióra is lehet pályázni.

– Jelenleg még mindig üres 4 hely. Folyamatosak az interjúk. A beszélgetésünk után találkozik a nevelési igazgatóhelyettes két testnevelő tanárral. Hiányzik egy angoltanárunk, valamint két cukrászoktatónk.

Amikor átvettem az iskolát, alapvetően egy idősebb tantestület dolgozott itt. Július elsejével közel 20 nyugdíjas korú kolléga ment el, jelenleg 4 olyan tanár van, aki lemondott a nyugdíjról, hogy itt maradjon. 105 pedagógus dolgozik nálunk, 52 osztályunk van. Ez egy hatalmas intézmény, bár volt korábban ennél nagyobb tantestület és gyereklétszám is.

– Avasson be a részletekbe! Hogyan kezdődik a tervezés, a pályázat egy megüresedett állásra?

– Az első nagy kérdés, hogy milyen pozícióra hirdetünk állást, milyen szakpárokat keresünk. Nem szeretem azt meghirdetni, hogy pl. matematika-bármilyen szakos tanárt keresünk. Konkrétan megtervezzük, mire van igény, milyen területet kell lefedni. Az igazgatóhelyettesekkel megbeszéljük az elképzeléseket, majd meghirdetjük az állást.

A magyar-történelem szakosok kivételével pedagógushiány van hazánkban. A többi szakból nagyon nehéz tanárt kapni. Nincs kémia, nincs fizika, kevés a testnevelő tanár. Szerencsére a jelentkezők többsége arra törekszik, hogy szerezzen egy másik szakot is. Jelentkezett egy olyan tanár, aki matematika-földrajz szakos, ez igen ritka. Örültünk a lehetőségnek.

– Másképpen kell kezelni a szakoktatók kérdését?

– A törvény nem engedi meg, hogy a szakoktatóknak ne legyen pedagógiai végzettségük, így ez nálunk is elvárás. Jelentős részük középfokú végzettséggel, mestervizsgával és nagy gyakorlattal rendelkezik, azonban a pedagógus-életpályamodellben ők háttérbe szorulnak. A felvételnél mérlegelni kell a végzettség kérdését, mert feszültséget teremthet a tantestületben. Minden olyan kollégánk, akinek nincs egyetemi végzettsége, továbbtanulhat, a továbbképzési forrást közösen használjuk fel. Élnek is a lehetőséggel az érintett kollégák.

– Ki dönt a felvételinél?

– Az igazgatóhelyettesekhez munkaközösségek vannak hozzárendelve, az adott munkaközösség vezetője és az igazgatóhelyettes dönt a pedagógusfelvételtől, ők tartják meg az előválogatást is. Én nem szólok bele a folyamatba, mert a fő szempont, hogy nekik kell közvetlenül dolgozniuk a kiválasztott tanárral. – Amennyiben nincs egyértelmű döntés, közösen megbeszéljük, és segítünk, ha szükséges. Volt rá eset, hogy egy ilyen helyzetben

a háromfős team minden tagja hasonló eredményre jutott, mindenki ugyanazt a sorrendet állította fel az önéletrajzoknál, így tulajdonképpen konszenzus született.

– Mi alapján dönt?

– Az önéletrajz esetében fontos a szakmai tapasztalat és a végzettség, ezután a munkahelyek számát és az ott eltöltött időt nézem meg. A kitartó emberekre van szükségünk. Ez az objektív vonal.

Szeretem olvasgatni a motivációs leveleket, az érdekel, mennyire őszinte a jelentkező. Kérdés, hogy vajon álarcot vesz fel, és próbál megfelelni egy általa elképzelt elvárásnak, vagy őszintén leírja az érveit, az elképzeléseit. Nagyon örülök, ha ír a jelentkező személyes dolgokat is, ami kapcsolódási pont lehet, például mit szeret csinálni a szabadidejében, mit sportol, mit tart fontosnak. Azt külön értékelem, ha a jelentkező megfogalmazza elképzeléseit, elvárásait, ha van szakmai célkitűzése. Ezek már főként szubjektív mércék, de valljuk be, a pedagógia nem egy objektív tudomány.

– Tapasztalt vagy pályakezdő kollégát választ szívesebben?

– A legnagyobb kérdés mindig az szokott lenni, hogy az új tanár tapasztalt, bejáratott kolléga legyen, akinek van kiforrott koncepciója, vagy fiatal, tapasztalatlan. Nem tudatos, nem szándékos döntés, de ebben az esetben rendszeresen a fiatal mellett teszem le a voksomat. A fiatal kolléga még formálható, könnyebb az „iskola képére” alakítani.

Konzervatív intézmény vagyunk. Elvárások vannak ugyanúgy a diákkal és a tanárral szemben is. Például, ha egy tanár nem javítja ki a dolgozatot két héten belül, a gyerekeknek van igaza, ha ezért reklamál.

– A közösségi oldalakon megnézi a jelentkező adatlapját?

– Soha, nem érdekel, miként él a virtuális világban.

– Ön mikor találkozik az új kollégával?

– Általában a nyitóértekezleten találkozom az újakkal, ott mutatják őket be nekem. Megbízom a vezető kollégákban, eddig mindig jól választottak.

– Milyen segítséget kapnak a belépő tanárok?

– Nagyon sokan figyelik és segítik a belépőket. Minden új tanár kap egy mentort, aki egy évig segíti az adott kolléga munkáját. Ez egy munkaközösségi vállalás a régi tanárok között. Jön most egy orosz anyanyelvű angolszakos kollégánő, van egy tapasztalt tanárunk, aki beszéli mindkét nyelvet, így ő lesz a mentora.

– Mikor derül ki, hogy ki a megfelelő tanár?

– Korábban próbatanítást kértem az új kollégától, de nagyon nehéz eldönteni néhány óra alapján, ki a megfelelő. El kell telnie legalább 30 órának, közel két hónapnak, hogy kiderüljön, meg tudta-e teremteni azt a kapcsolatot a diákokkal, amely a következetességen, az elvárásokon, az egymás tiszteletén alapul, mert akkor tudunk továbblépni. Az új kollégákat november előtt nem zavarom, hagyom, hogy beilleszkedjenek. Emlékszem, amikor kezdő tanár voltam, az első tanfelügyelő már szeptember 18-án megjelent, alig telt el két hét. Nem volt sok időm beilleszkedni, felkészülni sem.

– 2005 óta nagyon jól működik az iskolánkban egy házi értékelési rendszer, 3 évente értékeljük az adott pedagógust. A kollégák, a munkaközösség és a vezetőség, valamint a diákság egy 20 szempontból álló kérdőívet tölt ki az adott tanárról, aki a folyamat végén önértékelést végez. A beérkezett anonim válaszokat kiértékeljük egy számítógépes program segítségével, a pedagógus pedig minden folyamat végén megismeri az eredményeit, nem a legvégén szembesül a kritikákkal, ez nagyon fontos. Olyan szempontok vannak, mint például az órakezdés pontossága, az órai munka hatékonysága, a diákokkal, a tantestülettel való viszony. Egészen váratlanul szoktam kiosztani a kérdőívet, hogy ne lehessen megbeszélni előtte a válaszokat, ne legyenek prekoncepciók.

– Mi lesz a sorsa annak a tanárnak, aki az értékeléskor rossz eredményeket kapott?

– Mindösszesen két olyan eset volt az elmúlt öt évben, hogy le kellett ülni az adott pedagógussal, de meg tudtuk beszélni a problémát. Az egyik kolléga átment egy másik iskolába, ott folytatta a pályafutását, a másik tanár változtatott a hozzáállásán. Ez egy nagyon jó értékelés, komolyan veszik a résztvevők, a véleményeket építő kritikaként fogadják.

Évekkel ezelőtt egy felmérés kapcsán megkérdezték, hogy az akkori tantestület hány százalékával dolgoznék együtt egy másik intézményben. Én akkor azt mondtam, hogy a tantestület 60 százalékát bármikor elfogadnám.

– És most?

– Ez a kérdés most nem aktuális, ugyanis több mint 20 új kollégánk van, róluk most még nem mondanék véleményt. Várjuk meg azt a bizonyos két évet. De hozzáteszem, hogy jelenleg nincs olyan kolléga, akivel elégedetlen lennék.

– Akkor két év múlva visszatérünk ehhez a kérdéshez.

– Rendben, visszavárom.

Múlt és jelen

Az iskola 1952 szeptemberében nyitotta meg kapuit Középtanítási Technikum néven. Az 1958/59-es tanévtől új nevet kapott: Vendéglátóipari Technikum lett, országos beiskolázási funkcióval. 1967-től Vendéglátóipari Szakközépiskola lett. Megszűnt egyeduralmódása a vendéglátóipari középzetőkészítésben, több azonos típusú iskola jött létre az országban. A Belkereskedelmi Minisztérium építtette fel jelenlegi üvegpalotájukat, így önálló épületben folytathatták munkájukat az Ecseri út 5-7. szám alatt.

1990-ben a Gundel család hozzájárulásával felvették Gundel Károly nevét. Tavaly ünnepelte az iskola fennállásának 60. évfordulóját.

Az iskola ma is a vendéglátóipari és idegenforgalmi szakképzés egyik legnagyobb intézménye. Tizenháromszoros a túljelentkezés, nappali tagozaton közel 1400 tanuló ismerkedik meg a vendéglátó és idegenforgalmi szakmákkal. A gyakorlati képzés mellett kiemelt terület az idegen nyelvi képzés és a nemzetközi kapcsolatok szakirány. Az elméleti oktatás teljes mértékben, a gyakorlati képzés egy része az iskola falain belül folyik.



TÁMOP 3.1.6-11/4

„EGYÜTT KÖNNYEBB” – SZOLGÁLTATÁSOK FEJLESZTÉSE AZ ESÉLYTEREMTÉS ÉRDEKÉBEN

A pályázat keretében megvalósult a családközpontú, kora gyermekkori fejlesztésre irányuló szolgáltatások bővítése, a korai felismerés és beavatkozás, preventív esélyteremtés a pedagógusok és szülők bevonásával.

Sérülésspecifikus eszközkölcsönzők kialakítása, eszközkölcsönző bemutatásával, eszközbemutatók, eszközök betanításával, egyéni konzultációk szervezésével.

Teljesült a helyi szükségletekre épülő módszertanok és modellek, illetve a PORTAGE modell, a szakmai együttműködések kiterjesztése, minőségei megújítása.

Az egymástól tanulás jegyében közös szakmai napokon, konferenciákon osztottuk meg egymással és együttműködő partnereinkkel a megoldási lehetőségeket, fejlesztési eredményeinket.



A MI KÜLDETÉSÜNK, HOGY FELKÉSZÍTSÜNK KÜLDETÉSEDRE.

TANÁROKNAK TOVÁBBKÉPZÉSI LEHETŐSÉGEK A SAPIENTIA FŐISKOLÁN

MESTERFOKOZATTAL ZÁRULÓ TANÁRKÉPZÉSEK

- ▶ Etikatanár (erkölcsstanár)
- ▶ Hittanár-nevelő tanár
- ▶ Család- és gyermekvédő tanár

Szakmai bemeneti feltételek megléte esetén pedagógusoknak 2-3 félév képzési idővel megszerezhető szakképzettségek.

SZAKIRÁNYÚ TOVÁBBKÉPZÉS

- ▶ Gyakorlatvezető mentortanár
 Mentori munka ellátására hittanári és etikatanári területen 2, illetve – az ELTE-vel együttműködésben – szakvizsgára felkészítő 4 féléves formában is.

PEDAGÓGUS-TOVÁBBKÉPZÉSI PROGRAMOK

- ▶ **Erkölcstan oktatására felkészítő**
 Tanároknak 60 órás, tanítóknak 30 órás képzés. Erkölcstan oktatására és az osztályfőnöki munka segítésére.
- ▶ **Bibliai kultúra**
 Elsősorban magyartanároknak ajánljuk. A 40 órás képzés a kerettantervben szereplő bibliai ismeretek és szövegek tanításához nyújt segítséget.

KÉPZÉSEK HELYSZÍNE:
 A belvárosban, a Piarista köz 1-ben.
RÉSZLETEK:
 www.sapientia.hu

ÉRDEKLŐDNI LEHET:
 tanulmanyi.osztaly@sapientia.hu;
 tel: (+36-1) 486-4484
 cím: 1052 Budapest, Piarista köz 1.



5-6.

- Iskolai tanévnyitók
- Az elektronikus iskolai adminisztráció
- Az életút-támogató pályaorientáció
- A „katakomba-cserkészetről”
- Az iskolakerülő osztály
- Cigány diákok nyári tábora



ÚJ PEDAGÓGIAI SZEMLE



Fotó: Molnár Attila

Tanári alkalmassági vizsgálat: jövőbe tekintő felmérés

Idén az osztatlan tanárképzésre jelentkezőknek szóbeli pedagógiai pályaalkalmassági vizsgálaton kellett részt venniük a felvételi eljárás keretében, ennek időpontja intézményenként eltérő volt, május vége és július közepe között zajlott.

Tóth András

Az EMMI Közoktatásért Felelős Államtitkársága kérésére az Oktatókutató és Fejlesztő Intézet Kutatási, Elemzési és Értékelési Központja elvégezte az idén bevezetett tanári alkalmassági vizsga első tapasztalatainak felmérését. A három és fél hónapig tartó kutatás célja annak feltárása volt, miként vélekedtek a különböző intézmények pedagógusképzésért felelős szakemberei az alkalmassági vizsgával kapcsolatban. Arra voltak kíváncsiak a kutatást készítő, hogy miként zajlott a vizsga megtervezése, szervezése és lebonyolítása az egyes tanárképző intézményekben. Fontos kérdés volt az is, hogy a tapasztalatok tükrében a képzőhelyek hogyan vélekednek a vizsgában rejlő lehetőségekről és kockázatokról, milyen javaslatokkal élnek a jövőre nézve. **Kállai Gabriellát**, az Oktatókutató és Fejlesztő Intézet tudományos munkatársát kérdeztük a tapasztalatokról.

– Milyen módszerekkel dolgoztak a kutatás során?

– Interjúkat készítettünk a felsőoktatási szakemberekkel, statisztikai adatgyűjtést végeztünk minden érintett helyen, négy felsőoktatási intézmény képviselőjét pedig felkértük intézményi önértékelés elkészítésére. Online kérdőívvel kerestük meg a bizottságok tagjait, akik között volt pedagógiai, pszichológiai, szakmódszertani és nem egy esetben gyakorlóiskolai szakember. Az empirikus adatgyűjtést kiegészítette egy nemzetközi összefoglaló, valamint az online sajtó figyelése is.

– Hogyan vélekedtek az alkalmassági vizsgával kapcsolatban a bizottsági tagok?

– A válaszadók közül legtöbben úgy gondolták, szükség van valamilyen pályaalkalmassági vizsgálatra, azonban arról megoszlanak a vélemények, célszerű-e a vizsgálatot a képzés megkezdése előtt elvégezni. A válaszadók döntő többsége szerint a jelenleg bevezetett vizsgálatnál szükség lenne kisebb vagy nagyobb változtatásokra.

– Milyen eredmények születtek az alkalmassági vizsgákon? Hányan feleltek meg, hányan kaptak alkalmatlan minősítést?

– 2013-ban a felsőoktatási felvételre jelentkezők közül 1331 fő adta be jelentkezését első helyen az újonnan indult osztatlan tanárképzésre. Arról nem volt pontos adatunk a felmérés időszakában, hogy összesen hány felvételiző jelent meg az alkalmassági vizsgán, ugyanis többen nem első helyre adták be jelentkezésüket valamilyen tanár szakra, illetve volt, aki nem jelent meg az előre meghirdetett alkalmassági vizsgán. Az ösz-

szes jelentkezőből 1298-an nyertek felvételt. A becslések szerint legfeljebb húsz főre tehető az alkalmatlan minősítést kapott jelöltek száma.

– Mit jelent a jelentkező jövőjére nézve az alkalmatlan minősítés?

– Aki most nem felelt meg az alkalmassági vizsgán, idén nem vették fel osztatlan tanárképzésre. Ez azonban nem feltétlenül jelent minden esetben végleges döntést, inkább építő szándékú visszajelzés, amiből tanulhat a felvételiző, és van egy éve arra, hogy fejlessze magát. Vannak olyan hiányosságok, amelyek behozhatók egy év alatt, például nagyon jól fejleszhető a kommunikációs képesség. Mivel több felvételizőnél problémát jelentett a motivációs levél megfogalmazása, elkészítése, a formai elvárások betartása, az ezek elkészítéséhez nyújtott segítség plusz feladatot róhat a középiskolai tanárookra.

– Mi lesz a sorsa a kutatási anyagnak?

– Fontos célja lehet a felmérésnek, hogy az összegyűjtött javaslatokat az oktatásirányítással foglalkozó szakemberek lehetőség szerint beépítsék a következő tanári pályaalkalmassági vizsgálatba. Több javaslat is megfogalmazódott a kutatási anyagban erre vonatkozóan.

– Lesz folytatása a munkának?

– A közeljövőben a most elsőéves pedagógushallgatók körében is szeretnénk felmérést végezni, hogy megismerjük motivációikat, pályaelképzeléseiket. A tervek szerint követéses vizsgálatral dolgoznánk.

Miért szeretne tanár lenni?

A pedagógiai pályaalkalmassági vizsgálat egyik elemeként a legtöbb intézmény a jelentkező által előzetesen megküldött motivációs levelet alapul véve beszélgetett a felvételizővel, annak pályaelképzeléseiről, karrierterveiről, arról, hogy miért kíván tanár lenni. Volt, ahol ezenkívül egy-egy konkrét nevelési helyzetet kellett értelmezni, véleményezni. Helyenként a jelölt által szabadon választott pedagógiai jellegű olvasmányról folyt a beszélgetés.

Szubjektív mérőeszközök

Leginkább a jelentkező motivációját és pszichológiai állapotát, kommunikációs képességét, mentális állapotát, viselkedését, valamint pályaképét és pedagógiai elképzeléseit figyelték a bizottsági tagok. A felvételiző esetleges betegségeit, fogyatékoságait azonban csak kis mértékben vették figyelembe a vizsgálat során.

Lovász László

Matematika – a világ új nyelve



Mondják, a nagy tudású emberek mind szerények. A Bolyai, Neumann, Erdős Pál nyomdokán haladó Lovász László professzorra ez sokszorosan igaz. Az ELTE TTK campusán nyüzsgő élet zajai nem jutnak el csendes dolgozószobájához, melynek ajtaján kilépve fogad. Ideje szűkre szabott, így azonnal a tárgyra térünk. Higgadtan, csöndes szóval, derűs nyugalommal magyaráz, igyekeztén közérthetővé és szerethetővé tenni a matematika sajátos világát. Szerinte a matematika ereje abban rejlik, hogy egyszerre királynő és szolgálóleány: a saját feje után megy, de közben figyel arra, milyen szolgálatot tehet más tudományágaknak.

Csűrös Csilla

– A család, az iskola vagy egyszerűen csak a matematika szeretete indította el ezen a pályán?

– Sebész édesapám, falusi tanító anyai nagyapám talán csak a tanulás, a tudás fontosságát örökítették rám, a matematika iránt magam kezdtem el érdeklődni. Nagyon jó matekszak-kör működött az általános iskolámban, vezetője, Bellay László igazgató beszélte rá szüleimet, hogy a fővárosi Fazekas Mihály Gimnázium akkor induló matektagozatára irassanak. Azonnal megtetszett az iskola légköre, hangulata, osztályfőnökömet, Komlós Gyulát nem lehetett nem szeretni, Rábai Imre matematikatanáromtól pedig nagyon alapos, jó képzést kaptam.

Az én példám is azt bizonyítja: valakinek észre kell vennie, hogy egy gyerek tehetséges, az igazi pedagógus pedig ott kezdődik, aki aztán igazgatja is felfedezett tanítványa útját. Gimnazistaként fontos élményem volt, hogy a szívesen forgatott Középiskolai Matematikai Lapok egyik számában egyszer elolvastam Erdős Pál cikkét egy megoldatlan – geometriai jellegű – problémáról, és MEGÉRTETTEM! Erdős Pál, aki nagyon szerette a fiatalokat, később el is jött a gimnáziumunkba.

Ő aztán sok értelemben volt jelen az életemben, hiszen az egész életemet végigkísérő fő kutatási témámmal az ő inspirációjára kezdtem el foglalkozni, sok közös dolgozatot írtunk, konferenciákon vettünk részt, sőt, néha nálunk is lakott, ha úgy alakult a programja. Erdős Pálnak a teljes nyíltság volt az elve, mert

szerinte úgy fejlődik a tudomány, ha mind a problémák, mind az eredmények mielőbb nyilvánosságra kerülnek, nem őrizgeti ki-ki önmagának! Ezt vallom én is. A közös munka aránya egyébként is növekszik napjainkban az egész tudományág tudásanyagának szélesedésével. Az alapokat pedig mindig közösen kell kimunkálni, a '80-as években például holland és német barátaimmal a konvex halmazok algoritmusának elméletét dolgoztuk ki éveken át együtt ülve, vitatkozva. Alapkönyv lett belőle.

– Harmincévesen egyetemi tanárrá, harmincegy évesen akadémikussá válni nem mindennapos teljesítmény!

– Komoly alapokat kaptam az egyetemen elméleti matematikából, ráadásul Magyarországon akkor még gyerekcipőben járt a számítástechnika, amelynek matematikai megalapozása érdekelt engem a legjobban. Izgatott a sok kidolgozatlan, megoldatlan probléma a gráfelmélet, a diszkrét matematika, a kombinatorika – ezek mind rokon nevek – területén. A számítástechnikában ugyanis épp ezek a fontosak, a digitalizálás a matematika ezen területére vezet, és engem a feladatok bonyolultsága, nehézsége, a sok alapkérdés kidolgozatlansága megragadott.

A gráfok, a hálózatok elmélete kapcsán – amivel most foglalkozom, és még sok-sok munka van hátra – nagyon jó együttműködés alakult ki fizikusokkal, de bizony, szükség lenne szociológusok, agykutatók bevonására is! Hiszen a laikusok számára is felfogható hatalmas hálózatok, mint például az emberi agy, az internet vagy az emberi kapcsolatok bonyolult rendszerének felderítése igényelné a társtudományok részvételét is, miután az elmúlt évtizedben leraktuk az elméleti alapokat.

Ez egy új nyelv, amellyel megpróbáljuk a világot megérteni. Azt a világot, amelyre a korábban kidolgozott fogalmak már nem alkalmasak. Fél éve jelent meg egy könyvem Amerikában e kérdéskör matematikai megalapozásáról, ez nemzetközi együttműködést is jelent. Éppen Erdős Pálnak köszönhetően egyébként e témának Magyarországon is erős bázisa van, a kutatás korai szakaszában elért eredmények révén – talán nem véletlenül kiemelkedően jók a magyar fizikusok és a magyar agykutatók is.

– Amerika, ahol többször, több éven át kutatott, oktatott, ahol a Nemzeti Akadémia tagjává választották, bizonyosan sok új inspirációt jelentett...

– Így igaz! Különösen a Yale Egyetemen vendégprofesszorként eltöltött hat év, majd a Microsoftnál végzett munka adott sokat. Épp hazakészülödtünk, amikor a Microsoft akkor alakuló matematikai kutatócsoportjába hívtak – hét év lett belőle! Jó feltételek között, kiváló emberekkel dolgozhattam, ott kezdtünk a mai nagy témámmal, a hálózatokkal foglalkozni. A társkutatóim mindmáig ottani szakemberek.

– Nem bánta meg, hogy hazajött, a körülményeket tekintve bizonyosan sokkal mostohább viszonyok közé?

– Egyáltalán nem bántam meg, bár igaz, békésebb feltételekre számítottam mind emberi, mind infrastrukturális értelemben. Rengeteg a feszültség a magyar társadalomban. A szakmában nincs baj: kiváló diákokkal, együttműködő fiatal kutatókkal dolgozom, nem olyan rosszak a viszonyok sem, jóllehet, az anyagi feltételeket illetően azért nagy a különbség! Meglehetősen lerobbant például a számítógéppark itt, az ELTE TTK-n, menzánk sincs, de a legnagyobb baj a borzalmas, bénító bürokrácia! Nap

mint nap értelmetlen adminisztráció rabolja az időt, miközben azt tapasztaltam, külföldön sokkal racionálisabb a munkavégzés, és az a magyar hozzáállás sem jellemző, hogy „jaj, azt nem lehet, mert...”

„Az én véleményem szerint a matektanítás lényege egy gondolkodásmód megtanítása, például elemi logikai kérdések megértetése, az általánosítás, a specializálás, a becslések, közelítések értelmezése.”

– Az MTA Lendület programja sok fiatal magyar kutatót tudott hazatérésre buzdítani. Ehhez képest, hogy tapasztalja, nagy az elvándorlási kedv a mai diákokban, ifjú kutatókban?

– Mondok egy példát. Végignézttem a minap egy nagy nemzetközi konferencia előadói névsorát. Hat magyar szerepelt benne – ez nagyon szép szám. Ám közülük öt nem Magyarországon él! Ez nem szerencsés. Ugyanakkor itthon még mindig jelentős a kutatási potenciál, sok helyen folyik színvonalas munka. A fiatalok esetében az az aggasztó, hogy egyre korábban mennek külföldre. Külhonban doktorálni, ez szerintem természetes, és fontos is kapcsolatokat építeni, megismerkedni új témákkal, amelyeket aztán itthon el lehet terjeszteni. Én is így mentem ki '73-ban. Mostanában azonban már mesterképzésre, sőt teljes egyetemi képzésre is kimennek a diákok, és sajnos, minél fiatalabb korában hagyja itt az országot valaki, annál kevesebb lesz a kötődése. Bizonyos, hogy a jelenleginél jobb anyagi és kutatási lehetőségeket kellene nekik biztosítani, nagyobb erőfeszítésre van szükség az egyetemek részéről, és a bürokratikus akadályok sürgős leküzdésére! Teljesen fölösleges, pénz- és energiapocsékoló például a külföldi PhD honosítása, de a habilitációval is ez a helyzet: lehet Nobel-díjas is az illető, ha nem itthon habilitált, akkor nem lehet belőle professzor idehaza. Erre hadd mondjam el az én Yale-sztorimat! Az alapító végakarata szerint csak az lehet az egyetem professzora, aki ott végzett. A rektor e dilemmát úgy oldotta meg, hogy kinevezésem átadásával egyidőben a kezembe nyomott egy Yale-diplomát...

Az 1948-ban született Lovász László az ELTE TTK professzora, Matematikai Intézetének volt vezetője, a Magyar Tudományos Akadémia és az Amerikai Nemzeti Tudományos Akadémia rendes tagja, a Nemzetközi Matematikai Unió volt elnöke, számos kitüntetés birtokosa. Tanított a Princeton, a Yale, a Vanderbilt és a Bonni Egyetemen. Szakterülete elsősorban a kombinatorika, a gráfelmélet és a számítógéptudomány. Munkásságát Magyarországon Corvin-lánccal (2001), Bolyai-díjjal (2007) és Széchenyi-nagydíjjal (2008) is elismerték. A matematikában nincs Nobel-díj, ezért több nemzetközi elismerést is szokás „matematikai Nobel-díjnak” tekinteni. Ezek közül Lovász László kettőt is megkapott: az izraeli Wolf-díjat (1999) és a japán Kyoto-díjat (2010). A díjat odaítélő bizottság hangsúlyozta, hogy Lovász László kiemelkedő mértékben járult hozzá a matematikai tudományokhoz, és kapcsolatot teremtett a matematika különböző területei között.

A kutatás világában a mobilitás egyébként természetes, a lényeg, hogy ne szakadjon meg a kapcsolat az otthoniakkal. Jó lenne, ha alakulhatna egy nemzetközi kutatóközpont Magyarországon, ami, persze, pénzkérdés. A liszaboni szerződésben előírt 3%-os, K+F-re fordítandó költségvetési forrástól mi is, mint Európa számos országa, elég messze vagyunk, de az már például szemléleti kérdés, hogy sokan azt mondják, miért külföldi diákok itteni tanulását támogatjuk, mikor a magyar diákoknak is szükségük lenne rá. Ez rövidlátó gondolkodás, hiszen nagyon fontos, hogy a tudomány ne szakadjon ki a nemzetközi vérkeringésből! Látok jó irányú jeleket, sokat segítenek az európai kutatási támogatások is a magyar kutatók mobilitása szempontjából.

„...az emberek félnek az egzakt tudományoktól, hiszen egyre több a bonyolult szerkezet, s ők egyre kevésbé értik a működésüket. Az oktatásban kellene ezt feloldani, annak bemutatásával, hogy mi rejtőzik a hihetetlen technológiai eredmények mögött.”

– Nyilván Ön is érzel egy lassú lepusztulási folyamatot a közoktatásban, elég csak a fizika- és a matematikatanári utánpótlás kétségbeejtő helyzetére gondolni. Legkisebb lányom matematikára köröztetett egy viccet a szülői értekezleten, amely a különböző századokban élők matematikatudásának színvonaláról szólt. A 21. századi történet szerint a gyorsétterem pénztáros kislánya először zavarba jön, majd sírva elszalad, amikor a vevő azt mondja: adok ennyit, és akkor úgy tud visszaadni belőle, hogy...

– Bizony, az plusz tudást és plusz képzést is igényel, hogy valaki jó tanár is legyen, ne csak jó matematikus, jó kutató! Ezt mind anyagilag, mind erkölcsileg el kellene ismerni, és ami még szomorúbb: visszaszorult a szakdidaktikai kutatás Magyarországon. A magyar oktatók régen világszerte elismertek voltak, most sok-

kal kevesebb itthon a támogatás. Ráadásul a matematika tanítása nem lezárt dolog sem a mit, sem a hogyan kérdéséről. Folyamatosan születnek az új gépek, új felfedezések, új eredmények, el kell dönteni, mit kell ebből megtanítani. Ma is az euklideszi axiómákkal kezdődik a matektanítás, erre épülnek újabb és újabb emeletetek. Kérdés, hogyan lehet egy százeleteres épületet minél jobban bemutatni, hiszen végigjárni bizonyosan nem lehetséges. Örök dilemmája az oktatásnak az állítások-bizonyítások kérdése is. Mindkettőt oktatni nem fér bele az időbe, egyik a másik nélkül viszont nehezen érthető.

A hetvenes években indult egy modernizálási hullám az oktatásban New Maths néven Franciaországban és Amerikában, ami eléggé szerencsétlen módon a matematikai formalizmust vezetete be tartalom nélkül. Meg is bukott ez az elképzelés, és az ellenkezőjébe csapott át, miszerint a számítási képesség gyakorlására kell koncentrálni. Az én véleményem szerint a matektanítás lényege egy gondolkodásmód megtanítása, például elemi logikai kérdések megértése, az általánosítás, a specializálás, a becslések, közelítések értelmezése. Ezek közös ismereti hiányosságok, a szorzás-osztás csak egy kis része annak a képességcsoportnak, amit meg kellene tanítani, és akkor még a geometriáról, mondjuk a térszemlélet kialakításáról nem is szóltam...

Magyarországon egyébként az Új Matek bevezetése elég jól sikerült, mert komoly szakdidaktikai kutatások álltak mögötte. Ennek köszönhetően egy mai hatodikos tankönyv még mindig sokkal jobb, mint az amerikai! Sok az érdekes próbálkozás mostanában a világban. Magyarországon a matek megszerettetése a matematika szépségén alapul érdekes feladatokkal, meglepő bizonyításokkal. Németországban a matematika alkalmazásain keresztül igyekeznek megragadni sokakat, akiket a szépség nem érdekel. Érdekes megérteni például egy CD-lejátszó működését.

– Ön melyik utat tartja jobbnak?

– Is-is a válaszom. Mindegyik gyereket meg kell ragadni, kit így, kit úgy. Mert a matematika tényleg egyre fokozottabban kerül bele az életünkbe. Matematikai egzaktsággal kell gondolkodni az informatika, a statisztika, a közgazdaságtan, a mérnöki és a természettudományok területén egyaránt. Nem kell mindenkinek kutatónak lennie, de legalább ne legyen ellenséges, ne idegenkedjék, ne legyen sikk azt mondani, hogy „én a matekhoz mindig hülye voltam!” A zenéből véve a példát: Mozart csak egy születik egy évszázadban, jó előadó, zeneszerző több is, de ahhoz, hogy a közember énekeljen, szívesen hallgasson zenét – nem kell különleges képesség és képesítés.

– Feloldható-e vajon az az ellentmondás, hogy miközben a matematika mind több területen van jelen a mindennapjainkban, az utca embere egyre idegenkedőbb, ellenállóbb e tudománnyal szemben?

– Való igaz, az igazi tudomány nagyon előreszaladt, s ez az emberek számára félelmetes. Világjelenség, hogy az emberek félnek az egzakt tudományoktól, hiszen egyre több a bonyolult szerkezet, s ők egyre kevésbé értik a működésüket. Az oktatásban kellene ezt feloldani, annak bemutatásával, hogy mi rejtőzik a hihetetlen technológiai eredmények mögött. Milyen jelentős emberi kutatási tevékenység tette lehetővé például a mobiltelefonok működtetését! Ehhez nekem is közöm van,



„Az én példám is azt bizonyítja: valakinek észre kell vennie, hogy egy gyerek tehetséges, az igazi pedagógus pedig ott kezdődik, aki aztán igazgatja is felfedezett tanítványa útját.”



azáltal, hogy használom. Fontos, hogy a civil életben felismerve egy problémát, az illető tudja, hogy matektudás szükséges hozzá. Az oktatás lényege pedig, hogy olyanl foglalkozzék a gyerek, ami érdekli. Ne húsz szorzás legyen egy papíron, hanem olyan feladatok, amelyeket élvezettel old meg, mert kíváncsi az eredményre. E tekintetben is jók a magyar tankönyvek. Nyilván sok a tennivalónk e téren nekünk, matematikusoknak, és az is jó lenne, ha kevesebb lenne a kifacsart, elkedvetlenedett tanár az iskolákban... Nagyon fontos, hogy a szakdidaktikai kutatásban erősödjék a nemzetközi együttműködés, hiszen az oktatás ugyan természetesen függ a nemzeti kultúrától, a nyelvtől, a hagyományoktól, de a jó dolgokat azért érdemes átvenni!

– Az Ön nemzetközi elismertsége, tekintélye, rangos díjai hogyan kamatoztathatók a magyar tudományos élet, a közoktatás támogatása érdekében?

– Ezek a kitüntetések engem rendre megleptek, nem számítottam rájuk. Túl azon, hogy nyilvánvalóan jólesik, és örömet szerez a társadalom részéről megnyilvánuló szeretet, ez egy közösség és a magyar matematikatudomány elismerése is. A díjak bátorítást adnak a további munkához, no, és kétségtelen, hogy számos ajtó könnyebben megnyílik általuk, könnyebb kutatási pénzhez jutni, miközben a saját személyes életem is könnyebbé válik.

– Három lánya és egy fia közül ki folytatja az apai életpályát?

– Fiam PhD-s matematikából a Massachusetts Institute of Technology, két Pesten élő lányom közül az egyik aktuárius,

azaz biztosítási matematikával foglalkozik, és három gyermeke van, a másik a Közgázon és az ELTE-n tanít. Itt oktatott nyugdíjba vonulásáig a feleségem is. A harmadik lányom összehasonlító irodalomtudományból doktorált. Ő Amerikában neveli két unokánkat, s közben a magyar népi hímzés elterjesztésével, tanfolyamok szervezésével, ruhatervezéssel foglalkozik.

– Derülátó a matematikatudomány és -oktatás jövőjét illetően? És mit tartalmaz a személyes jövőképe?

– Látok biztató jeleket, jó folyamatokat. Jó, hogy a néhány évtizeddel korábban létező valós veszély ellenére a matematika nem esett szét részterületekre, hanem e területek összefonódtak, kibővültek. Jó, hogy az alkalmazások közelebb kerültek az elméleti kutatásokhoz, hogy a nagy cégek mindinkább olyan vezetőket keresnek, akik mindkét területen jártasak. Vannak már törekvések arra a sürgető igényre is válaszul, hogy a matematikát a szélesebb közvélemény jobban megértse, támogassa. A Mindentudás Egyetemét említhetem, de fontos a KÖMÁL és az iskolai matekversenyek szerepe is. Csak egy példa: Brazíliában nemrégiben 20 millió gyerek vett részt egy országos matematikaversenyen! Németországban pedig meghirdették a Matematika Évét több ezer rendezvénnyel, érdekes, tartalmas programokkal, játékokkal. Nálunk is érdemes lenne ilyen irányban erőfeszítéseket tenni! Ami pedig engem illet: itthon maradok, igyekszem erőm szerint segíteni a tudomány fejlődését, a tudományszervezést, hangsúlyosan a tanításra koncentrálok, és persze, folytatom saját kutatásaimat is. Így kerek az életem.



Fotó: Nagy Gábor

Könnyű és nehéz...

Aczél Petra

Ötvenhét éve biztosan nem készült ilyen átfogó és mindenre kiterjedő felmérés. Akkor más esemény „világította át” a magyar ifjúságot. Az eredmény pedig nem papíron, hanem sorsokban, emlékezetben, történelemben mérhető.

Ma viszont eltöprenghetünk azon, amit a Magyar Ifjúság 2012 kutatási jelentés elénk tár. Kortársainkról és tanítványainkról szól, 15-től 29 évesig. A kiegyensúlyozott konformitás nemzedékéről, amely keveset ad fel kényelméből és keveset vár azért, amit felad. Nem lázad és nem panaszkodik. Jövőképe bizonytalan, reménye józan, mérlegelése óvatos. Elfogadó és tudatos. Szabadidejét leginkább otthon, internetezéssel tölti, fogyasztói magatartása aktív, és a jó állampolgárról az jut elsőként eszébe, hogy adóját befizeti, és a törvényeket betartja. Hazáját szereti, de ez a legutolsó ok, ami visszatartja abban, hogy elhagyja.

Különös, békés, csendes ezredfordulás nemzedék ez. Nem elveszett, mint ahogyan a 80-as években születettekről gondolták és nem is lázadó, amint a hatvanasokat megénekeltek. Ők az Y-ok az ábécé végéről, akik tudják, hogy már mindenki az Alfa generációra vár. A felmérésben nincs semmi megrázó, ahogy azokat sem könnyű felrázni már, akikről szól. Kortársainkat és

tanítványainkat. Akik ott ülnek a padokban, és megtanultak a megélhetésről álmodozni a szabadság helyett.

Számolnak esélyeikkel és leszámoltak illúzióikkal – bár erről már nem szól a felmérés, ezt már csak én érzem, amikor tanítványaimmal beszélgetek. Érdeklí őket a közélet, de nem hiszik, hogy alakíthatják: derűs kiábrándultságuk egyszerre elbűvölő és elszomorító. Nem mondhatják, hogy nagyon nehéz nekik. És ez sem könnyű.

Tudom, hiba volna párhuzamot vonni köztük és az 57 évvel előtteiek között. Más kor, más rendszer, más világ. És mégis. Nem hagy nyugodni a gondolat, hogy a maiak belátó kényelmességében az akkoriak reményeit keressem. Vagy, hogy a maiak nemzeti öntudatában az akkoriakra való eleven emlékezést. Valamiféle természetes folytonosságot, amelyben nem hálával, hanem áldozatra kész életünkkel felelünk azoknak, akiknek jólétünket, sokszor kritizált szabadságunkat köszönhetjük.

Október-november a vértanúság, a szabadság és az elmúlás ünnepeit hozza. Az iskolákban már szervezzük az ünnepeket, a szavaló bele-belesül a versbe, sokakat szorít az ünneplő cipő és sokat esik az eső. Nehéz ilyenkor friss lélekkel igazodni a szokásoshoz. De a ma ifjúsága leginkább ezt kaphatja tőlünk. Lendületet, hitet, önbizalmat és erőt ahhoz, ami a feladatuk és a jövőjük. A múlt ifjúsága pedig a maiak örömét abban, amit számukra kivívtak.

„Mit elvesztek, ötven vagy száz év múltán az ifjúságtól mind visszkapom (...)”

(Faludy György: 1956, te csillag)

Kányádi Sándor: Jön az ősz

*Jön immár az ismerős
Szél lábú deres ősz.
Sepreget, kőtorász,
Meg-megáll, lombot ráz.*

*Lombot ráz, diót ver,
Krumplít ás, szüretel.
Sóhajtoz nagyokat,
S harapja, kurtítja a hosszú napokat.*

*Árnyas erdők ösvényein
látták jönni már az ősz.
Lomb hajlongott, levél rezdült
fenn, a tölgyek ága közt.*

*Szeptemberi napsütésben
vándorolt, míg este lett,
aranyszínt szórt völgyre, dombra,
halat, vadat meglesett.*



Fotó: Nagy Gábor

Októberi képzettársítások

Balázs Géza

Hogy érdekessé, egyúttal elgondolkodtatóvá tegyem egyik szemináriumomat, az év elején egy asszociációs feladatot adok a hallgatóknak. A feladat egyszerű: szavakat diktálok, és le kell írni egy velük kapcsolatos asszociációt, magyarul: képzettársítást. A

képzettársítás természetesen bármi lehet. A hallgatók persze sejtik, hogy lehetnek bizonyos elvárásaim, de ezt csak a feladat elvégzése után, a megbeszélés során mondatom ki velük. Lássuk az egyik ilyen tanévkezdő szósort: Párizs – vérvád-per – Tisza – csengőfrász – Pozsony – Balatonszárszó – web2 – A walesi bárdok – holokausz – Rákosi Mátyás – 1844 – taxisbloká – Arad – privatizáció – Abda – MTA – banánköztársaság – rendszerváltás – Klebelsberg Kunó – 1948.

A hallgatók a hívószók (hívószámok) kapcsán különféle szavakat, mondatokat írnak le. A válaszokat közösen megbeszéljük, értékeljük, s így egy-egy hívószónál sokáig elidőzünk. A közös megbeszélés azért érdekes, mert kiderül belőle, hogy kinek-kinek a képzettársításai milyen szinten mozognak. Nincs helyes és helytelen válasz, de mutat valamit, hogy valaki Párizs kapcsán mit ír le: szerelem, Ady, Louvre, Eiffel-torony, esetleg Bakony (Páris, az én Bakonyom). Párizs természetesen könnyű eset, ezért is szerepel a sor elején. Ám a továbbiakban olyan összetett, történelmi fogalmak is szerepelnek, amelyek már általános műveltséget (történelmi, irodalomtörténeti, esetleg nyelvi mű-

veltséget) feltételeznek. Például: vérvád-per, csengőfrász, taxisbloká, banánköztársaság. Rendszerint kiderül, hogy ezekhez egyszerűen nem tudnak értelmes (releváns) asszociációt rendelni. Nem tudják korhoz, eseményhez kötni őket. Rákosi Mátyás nevét mindenki ismeri, de legutóbb egy 17 fős szemináriumon senki sem mert jelentkezni, hogy mikor is élt. Balatonszárszóról egy-két hallgatónak eszébe jutott József Attila, a többieknek csak a Balaton, nyaralás. A szárszói konferencia senkinek. Akad ellenpélda is. Míg öt évvel ezelőtt szinte bizonyosan senki nem tudta volna, hogy ki volt Klebelsberg Kunó, ma azért néhányan meg tudják mondani.

Az óra végén megkérdem hallgatóimat, hogy szerintük mire jó ez a feladat. Általában azt vágják rá, hogy műveltségi feladat, s azt lehet vele bizonyítani, hogy keveset tudnak a világról. Megnyugtatom őket, hogy nem ez a fő cél. Azt is szokták mondani, hogy „megrázó” feladat, mert arra figyelmezteti őket, hogy sokat kell tanulni. Nem rossz hatás. Vannak, akik megértik a célot: ha a szavak mögötti fogalmak, tudás nem elégséges, és nem közös, akkor hogyan beszélhetünk megértésről.

Legutóbb az egyik hallgató ezt a következtetést vont le: a feladatban szinte minden szó borús, tragikus asszociációkat kelt. Erre én nem is gondoltam. Jó meglátás! Talán az október kicsit tragikus szellője hatott át. Történelmi lecke fiúknak (meg lányoknak)...

*Leszüretelt, krumplit szedett,
diót vert a határba',
hol az almát, körtét, szilvát
teljes díszben találta.*

*Októberben kosárba tett
sok-sok ízes gyümölcsöt,
s izgatottan leste-várta,
sárguljon a süttőtök.*

*Tölgyek díszes üstökei
rázogatta, borzolva,
somot, bicskét, kőkényt
érelt rét ölén, a bokrokba'.*

*Novemberben avarpléddel
erdőt, mezőt úgy takart,
hogy a dermedt, fagyos tájon
biztonságban tudja majd*

*mindazt, kinek apró testén
nem nőtt vaskos, nagy bunda,
elbújna a cudar téltől,
s tavaszig csak aludna.*

*Mikor a tél hó-csipkéjét
borította a tájra,
tarka gúnyás őszünknek csak
rőt subáját találta.*

Az egészségtudatos nemzedék felnövekedése fejlődést eredményezne

„Az egészségtudatos nemzedék felnövekedése sok változást és fejlődést eredményezne minden területen, mert a társadalom tagjai tudatosabbak lennének, jobban tudnának gondolkodni a közösség iránti teendőikről, arról, merre kell haladniuk nekik személyesen és a társadalomnak közösen nemzetünk érdekében; és mi az ő felelősségük ebben” – vallja **dr. Somhegyi Annamária**, az Országos Gerincgyógyászati Központ prevenció igazgatója.

Sallai Éva

– **Hogyan kapcsolódott be a teljes körű egészségfejlesztés kidolgozásába?**

– Tudományos munkám során láttam, hogy sok gyerek gerince tér el a tökéletestől, amellyel, ha nem foglalkozunk, sok lesz közülük felnőtt korára porckopásos beteg. Tudtam, hogy szükség lenne speciális, gerincet fejlesztő mozgásanyagra, és arra, hogy a gyerekek többet mozogjanak, mert a mozgásszegény életmód az egész problémákör gyökere. Annyira dühített, hogy mindig csak beszéltünk erről az orvoskongresszusokon, meg leírtuk a saját lapjainkban, de nem történt változás, hogy addig buzgólkodtam, amíg megkaptam a hivatalos felhatalmazást a szakmai köröktől, kezdjem el a munkát a gerincproblémák csökkentése érdekében. Így indult el a Magyar Gerincgyógyászati Társaság prevenció programja 1995-ben, két céllal: az egyik a mindennapi testnevelés elérése, a másik a speciális tartásjavító torna minden gyerek részére a mindennapi testnevelés részeként.

– **Mi okozza a gerincproblémákat, a csontszerkezet romlását? Csak a mozgáshiány, avagy táplálkozással kapcsolatos összetevői is vannak?**

– A gyerekeken látható gyakori gerinceltérés a tartáshiba, melynek lényege az izmok nem megfelelő működése, a gerincet alkotó csontok elváltozása nélkül. Ezért a tartáshibák megelőzését a rendszeres mozgás jelenti, javítását pedig a speciális tartásjavító mozgásanyag rendszeres végzése a testnevelés részeként. A csontok kellő mérsz tartalma kialakulásának ideje a gyermekkorra esik, s ennek három előfeltétele van: naponkénti kellő mozgás, a táplálkozással elfogyasztandó kalcium, valamint a D-vitamin-szükséglet fedezése. Ha gyermekkorban nem alakul ki a megfelelő mérsz tartalma a csontozatban, akkor az később már nem pótolható, így felnőttkorra szinte biztosan megjelenik a csontok mérsz hiánya (osteoporosis). A gyermekorvosok álláspontja szerint ma a gyermek- és fiatalkorban végig helyes

a D-vitamin gyógyszer-formában történő bevétele, mivel a mai táplálékaink már nem tartalmaznak eleget belőle. Emellett a tavaszi hónapokban érdemes napozni (nyáron viszont csak 10-15 percet, azt is 11 óra előtt és 15 óra után).

– **Milyen mozgásra van szükség a mérsz hiány megelőzésére?**

– A felnőttkori mérsz hiány megelőzésére minden olyan mozgás megfelelő, amely a gravitáció ellenében történik, ugyanis ez az ingere a kalcium csontba épülésének. Az úszás – ahol nem érvényesül a teljes gravitáció – erre nem, viszont az izmok karbantartására nagyon jó.

– **Miért tartja fontosnak a teljes körű egészségfejlesztés országos megvalósítását, illetve mitől „teljes körű” az Önök által kidolgozott program?**

– A népegészségügyi program elindításakor, 2001-ben, az Egészségügyi Minisztérium munkatársa lettem, és a népegészségügyi program szerzői közé is bekerülhettem. 2003-ban azt a feladatot kaptuk, hogy mindent tervezzünk meg, ami az iskolában a gyerekek egészségéhez szükséges, hiszen az iskolában 8-12 évig napi 8-10 órát, tehát nagyon sok időt töltenek el a gyerekek, és nem mindegy, hogy ez idő alatt az egészségüket javító vagy az egészségüket károsan befolyásoló hatások érik őket. Azért „teljes körű iskolai egészségfejlesztés” a neve az elkészült tervnek, mert ahhoz, hogy hatékony legyen, az egészség mindegyik kockázati tényezőjére ki kell terjednie, minden gyerekre vonatkozni kell, a szülőket is be kell vonnia, és minden pedagógus számára feladatot kell jelentenie. Ezt a nemzetközi szakirodalomban „holisztikus”, azaz teljes körű megközelítésnek nevezik.

– **Melyek a teljes körű iskolai egészségfejlesztés legfontosabb alapelemei?**

– A négy elem, amely az egészséget meghatározó mindegyik tényezőre hat, a következő:



1. Az egészséges táplálkozás. Itt a szabályozáson múlik leginkább a dolog, olyan rendeleteken, hogy az egészséges táplálkozás elemei elvárású legyenek a közétkeztetésben. Tehát nem lehet túl sós az étel, nem lehet túl zsíros, nem lehet benne fölöslegesen túl sok szénhidrát, tészta, kell benne lennie megfelelő mértékben zöldségnek, gyümölcsnek stb. Ezek óriási változások, hiszen már az óvodásoknál is elképesztő módon túlsózott ételeket adnak a gyerekeknek, s ez a magas vérnyomás előidézője. Itt is van a szülőnek és a pedagógusnak tennivalója, mert a szülő otthonról sokat segíthet abban, hogy a megváltozott büfé vagy a megváltozott közétkeztetés kínálatát a gyerekeivel, a családjával megszerettesse. Szerintem éppen ezért a szülőkkel is sokat kellene foglalkozni ahhoz, hogy értsék, mitől lesz egészségesebb a táplálkozás. A pedagógusoknak pedig biztosan vannak módszertani ötleteik arra, hogyan szeretessék meg a gyerekekkel az egészségesebb ételeket.

2. A mindennapos testmozgás, testnevelés. Ez kifejezetten iskolai és oktatásszervezési feladat. A mindennapos testnevelés bevezetése, az, hogy a köznevelési törvény ezt előírta, óriási dolog, de attól, hogy előírtuk a heti öt testnevelés órát, még nem biztos, hogy hatékonyan megvalósul. A mindennapos testnevelés, a mozgás szinte mindegyik mai civilizációs népbetegségünk megelőzésének az egyik leghatékonyabb eszköze. Arról nem is szólva, hogy a gyerekek tanulási eredményességét és a lelki egészségét is javítja. Tehát minden problémának az egyik legjobb megoldási módja a mindennapi testnevelés, ha jól csinálják, mert akkor a gyerekek egészségének a javítását szolgálja. Különböző orvosi szakterületekről összeállítottuk, hogy melyek a legfontosabb orvosi elvárások a mindennapos testnevelés iránt. Úgy vélem, fontos, hogy a szülők is tudjanak arról, melyek ezek az elvárások. Van mit fejleszteni a testnevelés tárgyi feltételein, azaz legyen tornaterem és abban megfelelő eszközök, és nagyon fontos a testnevelők kreativitása is, hiszen ahol van tornaterem, ott sem lesz elég, hogy minden osztály minden testnevelés órára bejusson. Fontos lenne e területen a pedagógusok alkotókész gondolkodása a környezeti adottságok (uszo-da, tenispálya, korcsolyapálya) kihasználására, és minél több sportág megismertetésére, hiszen mindent meg tudunk oldani, ha akarjuk. Egyébként még az iskolai kiskert művelése is kiváló testmozgás, amellett, hogy még az egészséges táplálkozásra és környezettudatosságra is kitűnően nevel.

3. A gyerekek lelki egészsége, tehát a személyiségfejlesztés oly módon, hogy az a lelki egészséget segítse elő. Ennek érdekében a pedagógusoknak a személyiségközpontú és más hasonlóan hatékony pedagógiai módszereket lenne jó alkalmazniuk, és nagyon fontos lenne a művészetek alkalmazása a gyerekek mindennapi életében, így az iskolai életben is.

4. Az egészségismeretek hatékony, bensővé válást eredményező átadása, az egészségtan oktatása. Ez az, ami a leghalványabban változott, pedig az ember egészségi állapota korunkban nagyon veszélyeztetett – talán a gyerekeké leginkább –, így fontos lenne a gyerekeket mielőbb felvértezni a veszélyek ellen. Hogy csak néhányat említsek a veszélyek közül: a családi kapcsolatok fellazulása, a gyerekek elmagányosodása, az internet, a televíziós csatornák adta veszélyek stb. Andrásovszky Barna főorvos úr és Víz E. Szilveszter akadémiai elnökként megpró-



Fotó: Nagy Gábor

Dr. Somhegyi Annamária reumatológus, az Országos Gerincgyógyászati Központ prevenciók igazgatója, a Magyar Gerincgyógyászati Társaság 1995-ben elkezdett prevenciók programjának kezdeményezője, vezetője. A népegészségügyi tennivalók tervezésében és kivitelezésében vesz részt, különösen az iskolában végzendő egészségfejlesztés terén dolgozott sokat. A mindennapi testnevelés egyik élharcosa, most a valóban hatékony megvalósítás érdekében szükséges tennivalókkal foglalkozik. A Magyar Gerincgyógyászati Társaság 2012 decemberében elnökévé választotta, ebben a minőségében a gerincbeteg gyermekek jobb, hatékonyabb gyógykezelésének kialakításán dolgozik. Kutatásait 41 tudományos közleményben, 1 könyvben és 16 könyvrészletben tette közzé. Egészségfejlesztő, prevenciók tevékenységét számos egyéb publikáció fémjelte (pedagógiai és önkormányzati kiadványok, számtalan tudományos és egészségnevelő előadás, testnevelők oktatása).

bálta elérni az egészségtan oktatásának főtantárgyként történő bevezetését, és több szakember vágyálma is ez volt, de sajnos most sem sikerült. Szerintem, ha nem főtantárgy, akkor más módokon, más pedagógiai eszközökkel, de meg kell oldani, hogy az egészségismeretek a gyerekek ismeretanyagába hatékonyan bekerüljenek. Lehet, hogy a gyerekek öntevékenységét bevonva például a mobiltelefonjaik lehetnének a hatékony oktatási eszközök (pl. készíthetnének olyan mobiltelefonos alkalmazást, amivel egyik dohányzó társukat segítenék a leszokásban).

Legfontosabb elvárások a mindennapos testneveléssel kapcsolatban:

1. A gyerek legyen ott – e tekintetben fontos a szülő szerepe.
2. Legyen úgy szervezve a testnevelés óra, hogy minden gyerek kellő terhelést kapjon, ami keringési és légzési rendszerét kellőképpen mozgósítja: ezt az jelzi, hogy megizzad és kipirul. Ez a kellő terhelés persze lehet labdajáték, néptánc, bármi más is a körbefutás helyett.
3. A gimnasztikának vissza kell kerülnie a tanórai foglalkozásokba, és ezen belül kell elhelyezni azt a speciális tartásjavító tornát, amelyre mérhetetlen szükség van, mert a mozgásszegény életmód miatt a gyerekek gerince veszélyeztetett.
4. A relaxáció bevezetése, tanítása - hiszen ez a stresszkezelés kitűnő eszköze.
5. A néptánc rendszeres tanítása már az első osztálytól, mert túl azon, hogy nagyszerű mozgás, tehát jól meghajtja a keringést és a légzést, az izomzatot is kellőképpen megdolgoztatja, a tartásjavítást is segíti - mert görbén nem szokás táncolni -, és óriási hatása a lelki egészségre az, hogy a fiúnak-lánynak különböző szerep jut, valamint, a gyerek a saját hagyományaihoz kötődik.
6. Nem mindegy, hogy a testnevelő hogyan értékeli, hogyan osztályozza a gyerekeket. Fontos lenne, hogy ezzel is a részvételben erősítse meg. A gyereket a saját teljesítményéhez, a saját adottságaihoz mérten kellene értékelnie, hogy megszeresse a testnevelést. Azért kell megszeretnie, mert annak hosszú távú hatása az, hogy felnőttként is mozogni fog. Aki utálta a testnevelést, az nem fog felnőtt korában mozogni, de ha már megszerette, akkor igen, mert mozogni egy életen át kell.
7. Minél több sportág megismertetése, megtanítása gyermekeink számára, amelyek között bizonyára talál olyat, amelyet a későbbiekben is rendszeresen, jó kedvvel végez.

Minden tekintetben fontosnak tartom, hogy az iskola és a szülői ház „egy irányba húzzon”, mert így a legjobb és a leghatékonyabb a nevelő hatás, a pedagógiai ráhatás. A szülő és a pedagógus célja közös: a gyermekek jóra és szépre nevelése, a helyes irányban történő, folyamatos továbbfejlesztése. Szükség lenne tehát szülői fórumok tartására, „rendhagyó” szülői értekezletekre a teljes körű egészségfejlesztésről, és bizony sokkal nagyobb szerep kellene, hogy jusson a médiában, illetve a rádió hullámhosszán az egészséges életmódra neveléssel, valamint az egészségmegőrzéssel kapcsolatos műsoroknak.

– **Szükség van-e az új köznevelési törvény kapcsán a testnevelők képzésének módosítására, vagy elegendők a továbbképzések?**

– Továbbképzésre biztosan szükség lesz, de szerintem ezeknek a dolgoknak már a testnevelők képzése során a megfelelő helyre kéne kerülniük. Ezek nem új elemek, hiszen a tartásjavító torna már nagyon régen elvárás lenne, de amennyire iskolaorvosi ellenőrzésekből én tudom, nem mindenhol végzik, tehát még mindig újszerűnek hat. A másik a relaxáció. Ez is talán már 1997 óta bent van az alaptantervben, de még mindig nem terjedt el, pedig nagyon fontos lenne, mivel a gyerekek életében nagyon sok a stressz, ráadásul a gátló stressz, amivel tudniuk kéne bánni, és a relaxáció egy egyszerűen megtanulható és megtanítható stresszkezelési módszer. A harmadik ilyen újdonságnak mondható elem a néptánc, bár több iskolában jó testnevelőkkel vagy néptáncosok bevonásával már eddig is táncoltak. Mi azt szeretnénk, orvosi elvárásaink egyike az, hogy minden gyermek számára legyen iskolai keretben néptánc, mert kiváló népegészségügyi hatása van. Mindezeket a testnevelők a kollégáiknak vagy akár a szülőknek is nyújthatnák a saját iskolájukban délutáni foglalkozások keretében.

– **Miért tartják orvosi szempontból hasznosnak a néptánc iskolai bevezetését, rendszeres oktatását?**

– A néptánc nagyon jó mozgás, tehát a mozgás összes hatását kiváltja és a lelki egészségre különlegesen jól hat. A néptáncban egyrészt a fiúnak és a lánynak más-más szerepe van, tehát már picit korábban megszokja, hogy a fiúnak így, a lánynak meg amúgy kell viselkednie; ebből következik, hogy más szerepkör jut számukra az életben is – tehát ezt megtanulják anélkül, hogy egyetlen szót is szólni kellene. A néptánc minden magyarázat nélkül segíti a hazaszeretetre nevelést, a nemzeti érzés erősödését és erősítését, hiszen a saját hazájának a néptáncait táncolja, énekl, ezáltal egyre erősebben kötődik saját hagyományaihoz, ami a lelki egészségnek az egyik nagyon fontos eleme. A néptánc oktatását tehát nagyon fontosnak tartjuk.

– **Felmerül a kérdés, mi a helyzet az óvodásokkal, hiszen a gyerekek onnét kerülnek át az iskolába, sokszor már rossz testtartással.**

– Megdöbbentő dolog, de az óvodások között is a gyerekek kétharmadát érinti a tartáshiba. Tehát egyszerűen az izomzatuk nincsen úgy kifejlődve, ahogyan kellene, és ennek az oka a mi civilizált, motorizált világunk. Sajnos már az óvodás gyerek sem mozog annyit, amennyire az egészséges fejlődéshez szükség lenne, így a mozgásfejlődése nem tud úgy kibontakozni, mint kellene. Már az óvodákban is nagyon fontos lenne tudatosan odafigyelni arra, hogy mindennap megtartsák a testnevelés foglalkozásokat, és ezen belül a tartásjavítással is foglalkozzanak. Az óvónők közül a legjobbak már megtanulták nemcsak a tartásjavító, hanem a relaxációs gyakorlatokat is. Az óvodapedagógusok nagyon felkészültek, odafigyelnek ezekre a dolgokra, és az óvodákban még nincs órarendi nehézség sem, hogy jaj, hogy tegyem be ezeket a dolgokat. Szerintem az óvodákban a helyes irányba továbbfejlődni semmilyen nehézséget nem jelenthet, és az óvodáskorú gyerekek szülei még nagyon odafigyelnek a gyerekekkel kapcsolatos dolgokra, tehát ott sokkal könnyebb a helyzet. Persze mindennek fontos előfeltétele, hogy az óvodában se csábuljanak el az óvónők a villanypásztor alkalmazására: a gyerekek ne nézzenek képernyőt!

– Előadásában Ön mindig kiemeli a művészetek szerepét a személyiségfejlesztésben.

– Zeneszerető ember vagyok, ezért van bennem különös érzékenység a téma iránt. Már a régi görögök is ismerték és felhasználták a művészetek szerepét a személyiségfejlesztésben. Sajnálatos, hogy az oktatásügyünk irányítói és szereplői számára eddig csak az volt a fontos, hogy a tantárgyak ismeretanyagát a gyerekek fejébe töltsék egy tölcséren keresztül. Ennél többit áll az oktatás és a nevelés! Ha az oktatás során külön időt szánnak az iskolákban a művészetekkel való foglalkozásra, úgy, hogy a gyerekek élményszerűen, alkotóan részt tudjanak benne venni, akkor könnyebben tanulják a tantárgyi tudnivalókat. Az agy ugyanis egy furcsa szerkezet, a két agyfélteke harmonikus fejlesztése azt szolgálja, hogy eredményesebben tud tanulni, a memória jobban működik, jobban vésődnek be a memórianyomok, és jobban elő is tudja hívni a gyerek, ha a jobb agyféltekét is fejlesztjük. Sőt még olyat is elő tud hívni, amit nem mondtak és nem tanítottak neki; ez az alkotókész gondolkodás. Ezt mind a művészetek alkalmazása eredményezi. Tehát a művészetek a jobb agyféltekét fejlesztik, amikor tantárgyat tanítunk, az meg a bal agyféltekét, és a kettőt együtt érdemes fejleszteni, akkor jön ki a legtöbb, legjobb eredmény az agyból. Tehát az a tanár, aki matematikát akar tanítani és minden szabadidőt arra fordít, mert még mindig nem tudja a sok gyerek, amit kéne, jobban tenné, ha kicsit mással foglalkoznának, rajzolnának, énekelnének (a néptáncot már emlegettük a testnevelés részeként), mert akkor könnyebben tudná azokat a tudnivalókat megtanítani diákjai számára, amelyeket eredetileg szeretett volna.

Kodály Zoltán egész népéből szeretett volna embert faragni, és erre ajánlotta azt a módszert, amely szerint az éneklést-zenélést tanították az iskolákban. Minden nap volt énekóra, az öt énekórából az egyik néptánc volt, és az énekórákon az alapot a magyar népzene megismerése, a népdalok éneklése jelentette. Ezen kívül, akik ilyen iskolába jártak, közösen énekeltek és furulyáztak – mondhatom, furulyáztunk meg énekelünk, mert

„Az idegsejtek hálózatának vizsgálata megmutatja tehát, hogy érzelmeink, motiváltságunk, aktuális fizikai állapotunk miért befolyásolja tanulási képességünket, memóriánk tartósságát. Belső világunk „szuper-szinkronizálóként” dönti el, hogy lesz-e az agykéregben szinkronizáció és az milyen lesz. Vagyis belső világunk így befolyásolja képességünket az információ hatékony és szelektált tárolására (vagyis úgy, hogy azt agyunk a szükséges időben elő is tudja hívni). Még egyszerűbben fogalmazva: az érzelmvilág gazdagsága jelentősen befolyásolja tanulási képességünket, kreativitásunkat. Ezért kell az oktatási rendszerben az érzelmvilág gazdagítását szolgáló művészeti nevelésre nagyobb hangsúlyt helyezni.” (Freund Tamás: Hullámtörés. A kannabisz (marihuána) hatása az agyhullámokra – memóriazavar és szorongás. A Mindentudás Egyetemén 2004. november 22-én elhangzott előadás)

én is ilyenbe jártam. Tudományos kutatások többször is bebizonyították, hogy a Kodály módszere szerinti mindennapi éneklés, zenélés fejleszti a gyerekek lelki egészségét, másrészt a tanulási eredményességét, sőt az a megdöbbentő, hogy még a társadalmi, otthonról hozott hátrányokat is megszünteti. Ki gondolná, hogy a lelki egészségre is hat, ha énekelünk? Pedig így van! Mert akik közösen zenélnek, együtt énekelnek, egymásra figyelnek, baráti közösséggé válnak, nincsenek klikkek, nincs kiközösítés – ez az egyik legszebb hatása. De a Kodály-módszer segített az otthonról hozott hátrányok leküzdésében, elősegítette az integrációt, így a társadalmi felzárkóztatásnak egy bizonyítottan hatékony eszköze; nem szólva arról, hogy a többi tantárgyat is könnyebben tanulják meg azok a gyerekek, akik rendszeresen közösen énekelnek. Mindannyiunknak sok tennivalónk és nagy felelősségünk van abban, hogy gyermekeink életrevaló, boldogulni képes, egészséges felnőtté váljanak.



Program

**ŐSZI MATEKTÁBOR – MERT
A MATEMATIKA GYÖNYÖRŰ!**

Október 9–12., Berzsényi Dániel Gimnázium

2009-ben a Berzsényi Dániel Gimnázium két tanára matektábor szervezésére adta a fejét. Részlet az alapítók hitvallásából: „Miért kell nekünk matektábor? Mert néhány őriült szeretné. Mert különböző évfolyamok diákjai ismerhetnék meg egymást és tanulhatnának egymástól (és tanáraiktól). (Nemcsak a saját tanáraiktól.) A matematika gyönyörű. A táborban közreműködő tanárok szellemileg/szakmailag megújulhatnak. Teret adhat a kötetlen, önmagáért való matematikai tevékenységnek. A táborban tartott foglalkozások segíthetik a versenyekekre való felkészülést. Kialakulhat diákok és tanárok alkotó, együttműködésre képes közössége. Három csoportban (7–8., 9–10., 11–12. évfolyam) elmélkednek diákjaink matematikai kérdésekről. A csoportokban három délelőtt, kb. kétszer másfél órában, egy-egy téma részletes feldolgozására kerül sor. A délutánok és esték programja kötetlenebb.” A táborba 9–12. évfolyamos diákokat várnak.

Info: matektabor.berzsényi.hu

A DIÁKOK ÉS A MÉDIA

Október 18–19., Budapest

A diákok és a média viszonyának aktív és passzív aspektusát, a diákújságírók működését és a média mindennapi befolyását segítenek értelmezni a Diákújságírók Egyesületének őszi programjai. Október 18–19-én Helyi érték címen tartanak tanár-diák workshopot Budapesten. A diákújságírók, diákrádiósok, pedagógusok, kommunikáció szakos hallgatók fórumának témája a táji értékek és a kulturális hagyományok megőrzése. A worksoppal egyidőben kerül sor az Értsd, ne csak nézd! – A média és ami mögötte van című médianapra. Témák: a médiumok és fejlődésük története, a 20. századi médiafordulatok, ezen belül is kiemelten a modern, a crossmédia-jelenség befogadóra gyakorolt hatása, eszközei és hatásmechanizmusa. Ekkor rendezik a DUE őszi médiatalálkozóját is, ahol a diákújságírók a szakma nagyjaival is találkozhatnak. Október 25–26-án végül az ökoújságírási alapjaiba kaphatnak bepillantást az érdeklődők, akik Székesfehérvárott ellátogatnak egy ökológiai gazdaságba.

Info: www.due.hu

TALÁLKOZÁS A NÉPHAGYOMÁNNYAL

Október 1., 8; november 5., 7., 12., 14., 28., december 3., Budapest

A Hagyományok Háza ismeretterjesztő foglalkozásai 7–14 éveseknek

A délelőtti foglalkozás első részében a Magyar Állami Népi Együttes műsorát láthatják a gyerekek, akik így képzeletbeli utazást tesznek a Kárpát-medence magyar lakta vidékein. Ezt követően a bukovinai székely származású énekes és mesemondó, Fábán Éva mesél szebbnél szebb tündérmeséinkből. A nap hátralevő részében alkotómunka vár a gyerekekre: kézműveskednek (nemezelenek, gyöngyöt fűznek vagy rongybabát készítenek), táncművészeti foglalkozáson vesznek részt, és népi hangszerekkel ismerkednek a Magyar Állami Népi Együttes zenekarának bemutatóján.

Iskolai csoportok jelentkezését várják. Az egy alkalomra ajánlott csoportlétszám: 95-100 fő. Jegyár: 1100 Ft/fő, kísérőknek ingyenes. A 2013-as őszi foglalkozások időpontjai: Október 1., 8; november 5., 7., 12., 14., 28., december 3.

Info: www.hagyomanyokhaza.hu/oldal/744/

Ugyanitt széles képzési kínálatot találunk a népi kultúra, illetve a népi kézműves mesterségek körében. Nyári táborok során sajátíthatjuk el a kosárfonó, népi bőrműves, csipkekészítő, fazekas, gyékényes szakmák és a magyar néptánc – népzene – népi ének és mesemondás fortélyait is.

INGYENES KORREPETÁLÁS

Október 1-től, Budapest

A Studium Generale Zuglói Egyesület pedagógusai (1143 Budapest, Ilka u. 32. fszt. 7.) 1990 óta nyújtanak segítséget rászoruló családok gyermekeinek korrepetálással, tehetséggondozással, 3–12. osztályig. A nyári szünetben 7 pedagógus foglalkozott 5 héten át összesen 15 tanulóval, pótvizsgásokkal is. Soraikban valamikori iskolaigazgató éppen úgy szerepel, mint friss nyugdíjas angoltanár. Október 1-től ismét megkezdődik a korrepetálás, hogy a gyerekek felkészültebben, hátrányait valamelyest leküzdve, eredményesebben tudjanak teljesíteni, és ne kelljen nyáron tanulnia senkinek. Várják a segítséget kérő tanulókat és az önzetlen segítségre kész pedagógusokat, illetve tanításra vágyó értelmiségieket a XIV. kerület Ilka utca 32-ben, tel: 251-7769, 273-0258.

E-mail cím: studium.generale@upcmail.hu

ŐSZI SZÜNET A VULKÁNNÁL

Október 28–31., Celldömölki Vulkanpark

A 8-15 évesek számára, 10.000 Ft költséget biztosítanak alkotó programokat vulkanikus környezetben, napi egyszeri meleg étkezéssel. A túrázás mellett előkerülnek az őszi természet adta alapanyagai: lesz tökfaragás és makkszobrászat, de arcfestés és maszkkészítés is. Mindeközben a résztvevők megismerhetik a Ság-hegy botanikáját és a vulkánok lenyűgöző világát.

Info: www.kemenesvulkanpark.hu

Összeállította: Marton Árpád

Az őszi szünetre, osztálykirándulásokra alkalmas és a tél előtti feltöltődést elősegítő programokból ajánljuk

PROGRAMOK AZ 1956-OS FORRADALOM MEGISMERTETÉSÉRE

Gérecz Attila, „56 Petőfijének” emléktáblájánál

A Budapest, VII., Klauzál-tér 9. sz. ház előtt november 10-én (vasárnap) 11 órakor tartanak koszorúzást és megemlékezést. Gérecz Attila a váci börtönben írta meg egyetlen, vékony kötetet (Gérecz Attila: Így bocskorosan. Második, bővített kiadás. Kráter Kiadó, Pomáz 2006) kitevő verseit. A Radnóti, József Attilát idéző kezdeteket azonban nem követte kibontakozás: az október 31-én kiszabadult költő november 7-én egy szovjet tank áldozataként omlott a Klauzál téri kövezetre. Az egyre idősödő, hajdani katonai bajtársak, rokonok, barátok, valamint a Magyar Írószövetség és a Magyar Öttusa Szövetség képviselői számítanak a fiatalabb nemzedékek és a tanártársadalom figyelmére. Hogy Gérecz méltó a fölfedezésre, bizonyítja az Örök arcunk kozmikus látomása: „A felhő, mintha hegykeresztben függne / (ember nincs is, csak szenvedése itt) / sebet tajtékos oldalába ütve / az esti fény megváltó kése nyit. / Majd szétcsorog a vér, vádnál sötétebben, / s én megmosom arcom s kezeim a sebben.”

Akik diákjaikkal további 1956-os emlékhelyeket kívánnak fölkeresni, azok számára javasoljuk a www.geocaching.hu weboldalt, a Magyar Geocaching Közhasznú Egyesület hivatalos honlapját. Az itt található adatok egyéni kutatómunka alapjaként is kiválóak. Ugyancsak haszonnal böngészhetünk az alábbi webhelyen: http://kitekinto.hu/galeria/1956-os_emlekhelyek_a_nagyvilagbol

A LÁMPÁS ÉN VAGYOK

Október 11.

A lámpás én vagyok – hirdeti a Múzeumok Őszi Éjszakájának tanárok számára kínált programterve. A szeptember 30. és október 27. között megrendező Múzeumok Őszi Fesztiválja kiemelt hangsúlyt helyez a tanárok megszólítására. Október 11-én Magyarország számos településének múzeumában rendeznek beszélgetéseket könnyed formában, komoly témákban, éjszakába nyúló időben. A program lehetőséget biztosít arra, hogy a pedagógusok a múzeumi kiállításokat kicsit másként is megismerhessék, betekintsenek a színpalak mögé. A programok célja, hogy a múzeumi kiállítások, a muzeológusi tevékenység, a múzeumi programok és műhelytitkok megismerése inspiráló legyen az oktatási szakemberek számára, hogy közülük mind többen térjenek vissza diákjaikkal együtt.

Info: www.oszifesztival.hu

Október

Összeállította: Indri Gyula



Október 15. FÁBRI ZOLTÁN

1988-ban felkérték a kritikusokat, hogy szavazzák meg az elmúlt 40 év 40 legjobb magyar filmjét. A listán szerepelt a Körhinta, a Hannibál tanár úr, a Húsz óra és a Két félidő a pokolban című film is, melyek rendezője, Fábri Zoltán ma lenne 96 éves. Bár elsősorban filmrendezőként ismerjük, azt hiszem, nyugodtan nevezhetjük általában művésznek, hiszen számos alkalommal bizonyította, hogy kitűnő színész, zenész, díszlettervező, grafikus és színházi rendező is egy személyben.

Tehetségére már a gimnáziumban felfigyeltek, amikor színpadra állította Shakespeare Julius Caesar-ját, sőt még az egyik főszerepet is eljátszotta. Állítólag sokkal jobb Antonius volt, mint az a színész, aki a Nemzeti Színházban alakította akkoriban ezt a szerepet.

Érettségi után elvégezte a Képzőművészeti Főiskolát, majd tanárként is ott maradt egy ideig. A színház utáni vágy azonban nem hagyta nyugodni, és jelentkezett az akadémiára. Mivel rendezői szak éppen nem indult, színésznek iratkozott be. 1941-ben, friss diplomásként rögtön a Nemzeti Színházba került, ahol aztán mindennel foglalkozhatott, amit szeretett. Díszleteket tervezett, rendezett és játszott, sokszor mások helyett is; egyszer például Jávor Pál szerepébe ugrott be Ibsen Nórájában. A háború után több színháznál megfordult, mígnem 1950-ben a Hunnia Filmgyárhoz hívták. A Déryné és az Erkel című film díszlettervezőjeként mutatkozott be, de néhány évvel később már a legkiválóbb rendezők között tartották számon. Az 50-es években készítette el a Körhintát, a Hannibál tanár urat, az Édes Annát és a Dúvadot; a 60-as években következett a Két félidő a pokolban, a Nappali sötétség, a Húsz óra, a Pál utcai fiúk és az Isten hozta, őrnagy úr, kikapcsolódásként pedig eljátszott egy szerepet Bacsó Péter sokáig betiltott filmjében, A tanúban. A 70-es években tovább aratta sikereit: ekkor mutatták be a Hangyaboly, a 141 perc a Befejezetlen mondatból és Az ötödik pecsét című alkotását. A felsorolásból is kitűnik, hogy mennyire vonzódik az értékes irodalomhoz, ezen belül is azokhoz a regényekhez, melyek a kisember és a hatalom konfliktusát ábrázolják.

Október 26. RABINDRANÁTH TAGORE

Az indiai irodalom világszerte népszerű és Nobel-díjjal is elismert alakja volt Rabindranáth Tagore. Számunkra is emlékezetes az alakja, hiszen európai felolvasóköri útja alkalmával Magyarországra is ellátogatott. 1926. október 26-án érkezett meg Budapestre. Egy szemtanú, Kun Imre így emlékezett rá Harminc év művészek között című könyvében:

„Az október 27-i előadásra előkelő művésztársasággal telt meg a Zeneakadémia. Körülbelül fél órát tartott az előadás, utána Tagore egyik költeményét szavalta, úgyszólván dalolta bengáli nyelven, amely annak ellenére, hogy a szöveget senki sem értette, óriási hatást váltott ki.

Tagore másnap délelőtt városnézésre indult. A mester kijelentette, hogy Budapestet a világ legszebb városának tartja; szeretné a magyar vidéket, a magyar népet is megismerni, de a rossz időjárás és betegsége megakadályozza abban, hogy hosszabb időt töltsön Magyarországon. Este felkereste Korányi Frigyes professzort, aki megvizsgálta és azt ajánlotta, hogy töltsön néhány hetet a balatonfüredi szívszanatóriumban. Tagore megfogadta a tanácsot, és Füreden remekül érezte magát. Kedvenc sétahelyén, a tóparton emlékül kis fát ültetett, amelynek ma már terebélyes lombjai alatt Tagore Indiából küldött mellszobra áll.

VILÁGNAPOK ÜNNEPNAPOK

Oktober 25. 223 ÉVES A SZÍNJÁTSZÁS

Megszületése egyszerre volt keserves és felemelő. Akkoriban, a 18. század végén nehéz volt Magyarországon magyarnak lenni, különösen azután, hogy megjelent II. József hírhedt nyelvrendelete. Amikor azonban a „kalapos király” 1790-ben meghalt, néhányan harcba kezdtek: az országgyűlés napirendre tűzte a nyelv ügyét, Kazinczy Ferenc mecénásokat keresett és a sajtóban agitált, Kelemen László ügyész pedig, állását és menyasszonyát elhagyva, társulatot szervezett. Szeptember 21-ére 11 lelkes hazafi és 4 bátor honleány gyűlt össze, hogy a világot jelentő deszkákra lépjen. Ekkor Kelemen László a következő beadvánnyal fordult a vármegyéhez:

„A Theátrum nemcsak a nyelv pallérozását, de egyúttal elterjedését is előmozdítja, sőt szelídíti és maradandóvá teszi a nemzeti karaktert. S miközben a német nyelv hathatósan terjed, a magyar nyelv ellenben míveletlen, és megvetve marad úgy, hogy végtére a nemzeti karakter is elváltozik, s mikor észre sem vesszük, a Magyar a Magyarban föl sem találhatik.”

A folyamodvány végén a helytartótanács engedélyét kérte „mindenütt az országban magyar nyelven víg és szomorú játékokat játszani, és arra való játékszíneket fölállítani, de kiváltképpen a pesti és budai theátrumon magyar játékművelkedni a magyar közönségnek.”

Oktober 12. LAJTA BÉLA

A Szervita téren áll egy ház, ahol naponta rengetegen megfordulnak, hogy hanglemezt, CD-t, kottát, könyvet vásároljanak. Belülről mindnyájan jól ismerjük, de nem hiszem, hogy sokan fel tudnák idézni külső képét. Pedig a Rózsavölgyi Zeneműbolt épülete, amikor 1912-ben elkészült, nagy feltűnést keltett, hiszen a modern magyar építészet úttörő alkotása volt. Tervezője, Lajta Béla 93 éve, október 12-én halt meg.

Rövid művészi pályafutását két nagy korszakra oszthatjuk. A Műegyetem elvégzése után Rómában tanulmányozta a festészet és a szobrászat évszázadait, majd Berlinbe költözött, hogy a híres Wertheim áruház tervezőjénél, Messelnél tökéletesítse tudását.

Németországból aztán Londonba vezetett az útja, ott az angol szecesszió nagy mesterénél, Richard Shaw-nál dolgozott olyan eredményesen, hogy hazatérése után Lechner Ödön munkatársa lehetett. Együtt tervezték pl. a Miskolc melletti szirmáni kastélyt, a pozsonyi postaigazgatóság székházát, de önálló munkáin is sokáig érződött Lechner Ödön hatása.

Ebből a korszakából kiemelkedik a Kossuth Lajos utcai zenemű-kereskedés üzletberendezése, az Amerikai úti Szeretetház, valamint a Vakok Intézete. A század elejére azonban egyre inkább eltávolodott a szecessziótól, és mind jobban izgatták a letisztult formák és a mértéktartó díszítések.

A Vas utcai kereskedelmi iskola, a Rózsavölgyi-ház és az Erzsébetvárosi Bank megtervezése egy csapásra a modern magyar építészet előfutárává avatta.

Díjat nyert pl. egy zsinagóga, a Kossuth-mauzóleum és a Nemzeti Színház tervével, s bizonyára még sok szép épületet megálmodott volna, ha az élet engedte.

A hatóságokban megvolt a jóindulat, de a német színházak még egy-egy alkalomra sem voltak hajlandók átadni épületeiket. Kelemen azonban addig járt a nyakukra, míg gróf Unwerth Manó, a Várszínház bérlője – megunva az állandó zaklatást – engedélyt adott 6 előadásra. A Magyar Teátrumi Társaság tagjai eredetileg Kazinczy Hamlet-fordításával szettek volna bemutatkozni, de a próbák során rádöbbenek, hogy ez még túl nagy feladat a számukra. Így történt tehát, hogy ma egy olyan műre emlékezhetünk, mely egyébként már rég feledésbe merült volna. 1790. október 25-én ugyanis Simai Kristóf Igazházi, egy kegyes jó atya című ötfelvonásos mulatságos játéka került színre, olyan tüntető siker közepette, hogy a féltékeny német igazgató rögtön vissza is vonta a további előadásokra tett ígéretét. Bár két előadás a pesti Rondellában rendben lezajlott, másfél évre bezárultak a kapuk a magyar színészek előtt.

VILÁGNAPOK, ÜNNEPNAPOK

Október

Balatoni Kinga

Október 1. Idősek Világnapja • Ha átadjuk a helyünket a buszon, nemcsak egy idős embernek szerzünk örömet, de „állótréning” címén sportolunk is.

Október 1. Zenei Világnap • Miért hallgatjuk épp azt a zenét, amit hallgatunk? A ritmusért, a dallamért, vagy mert tetszik a hangszín, a dalszöveg. Mindegy. De zenét hallgatni jó.

Október 2. Az Erőszakmentesség Világnapja • Vajon az agresszív filmajánlók sokkal többek, vagy a Kék Fény?

Október 6. Aradi Vértanúk Napja – Nemzeti Gyásznap • Mindig papírlapot és tollat kellett elővenni ezen a napon... emlékezendő, hogy sajnos sosem fogjuk tudni megjegyezni mind a 14 vértanú nevét.

Október 6. Építészek Világnapja • Melyik a kedvenc épületünk a környékünkön? Fogjunk egy fényképezőgépet, s turista szemmel próbáljuk nézni a környező házak homlokzatát.

Október 9. Postai Világnap • Milyen megható, ha kezünkbe kerül egy képeslap a régmúltból. Kicsit gyűrött a sarka, de még látszik a postabélyegző, van valami különös papírszaga, viszont az írásból egyértelműen tudjuk, ha kicsit olvashatatlan is, csakis Marika küldhette.

Október 10. Lelki Egészség Világnapja • Néha menjünk ki a parkba könyv, mobil, mp3 lejátszó és óra nélkül. De jó ez a végtelen nyugalom és csend! Kész lelki feltöltődés!

Október 15. A Fehér Bot Napja • Látogassuk meg a LÁTHATATLAN kiállítást a Millenárison. Háromnegyed óra teljes sötétség után tényleg más színben látjuk a világot. Arról nem beszélve, hogy ha legközelebb segítünk majd egy látássérült embernek a közlekedésben, már nemcsak annyit mondunk, hogy „lépcső”, hanem „három lépés után lépcső jön lefelé”.

Október 15. Nemzetközi Gyalogló Nap • Ma igazán mehetnénk egy megállót gyalog.

Október 16. Élelmiszer Világnap • Hallottunk a Magyar Élelmiszerbank Egyesületről? Összegyűjtik a hipermarketekben, gyárakban és feldolgozóüzemekben fölöslegessé vált és megsemmisítés előtt álló élelmiszereket, amelyek kereskedelmi forgalomba nem hozhatók, de minőségileg fogyaszthatók, majd adomány formájában a karitatív szervezeteken és önkormányzati intézményeken keresztül eljuttatják a rászoruló emberekhez.

Október 16. A Kenyér Világnapja • Nincs jobb, mint a frissen kisült fehér kenyér ropogós héja a hideg sült zsírával megkenve. Az egészséges táplálkozás híveinek: Nincs jobb, mint egy szelet teljes kiőrlésű tönkölybúzakenyér libazsírral.

Október 18. A Magyar Festészet Napja • Hullámos lett-e a rajzlap, amikor festeni tanultunk rajzórán? Nekem igen.

Október 20. A Csontritkulás Világnapja • Nyáron sokat napoztunk, most pedig a tél közeledtével ne feledkezzünk meg a kellő kalcium és D vitamin beviteléről.

Október 22. A Dadogás Elfogadásának Nemzetközi Világnapja • A dadogók példaképe lehet Őze Áron színművész, rendező, aki egykoron dadogott, de kitartással és akarattal mára elérte, hogy ez már egyáltalán nem vehető észre a beszédén.

Október negyedik hétfője Az Iskolai Könyvtárak Világnapja • Van olyan diák, aki a kikölcsonözhető maximumot veszi ki?

Október 23. A Magyar Köztársaság Nemzeti Ünnepe • Mi jut előbb eszünkbe: 1956 vagy 2006?

Október 24. Magyar Operett Napja • Egykor Honthy Hanna és Feleki Kamill. Ma Siménfalvy Ágota és Szabó P. Szilveszter.

Október 24. Az Origami Világnapja • Igazi kihívás egyetlen papírból „dobozból kiugró bohócot” hajtogatni, de megéri.

Október utolsó munkanapja Takarékosági Világnap • Hol vannak a régi iskolabélyegegek? Mi is volt a fődíj? Egy bicikli...

Óravázlatíró pályázat: *A dinamótól Harry Potterig*

Hányféleképpen van jelen életünkben a kreatív munka eredménye, a szellemi tulajdon?
Hogyan mutatható be a diákoknak a szerzői jog, a szabadalmak és a védjegyek fontossága, vagy a termékhamisítás és a plagizálás problémája?

Írjon óravázlatot tanórájára!

Nyerjen 100.000, 80.000 vagy 60.000 Ft-ot vagy értékes könyvcsomagot, vásárlási utalványt, ajándékcsoomagot!

Részletek: www.sztnh.gov.hu/hivatalrol/IP_oktatas/pedagoguspalyazat.html

történelem
fizika
informatika
óra
környezet
kémia nyelv
magyar médiaismeretek művészetek
erkölcstan irodalom
osztályfőnöki technika életvitel
énekkör zene
mozgókultúra



Néptanítók Lapja

SZERKESZTI ÉS KIADJA A M. KIR. VALLÁS- ÉS KÖZOKTATÁSÜGYI MINISZTERIUM.

Szerkesztőség: Vall. és Közokt. Minisztérium, V. Báthory-u. 12.
Telefonszám: 09-18.

Kiadóhivatal: IV. Egyetem-utca 4, Franklin-Társulat.
Telefonszám: 72-42.

Megjelenik e lap minden csütörtökön.

Előfizetési ár: Egy évre 10 kor., (2-
évre 5 kor., negyedévre 2 kor. 50 fill. —
Egy negyed évvel korábban előre elő-
fizetést nem fogadunk el. — Az előfizetési
pénzek a kiadóhivatalba küldendők.

Kéziratokat nem adunk vissza.

TARTALOM. — Tanító és tanítvány. — A középiskola
reformja. — *Ötvenöt György Hona*: Az angol
lőr. — *Dr. K. Ö.*: Iskolaiügyi kérdések. — Munka-
lecke. (Természetrész.) — A hazai tanügyi lapok-
ból. — A külföldi tanügyi lapokból. — Hírek. —
Tanítók tanácsadója. — Hivatatos rész.

A hirdetések árszabása: A *hivatalos*
*pályázati hirdetések*nél minden egyes
szóért 6 fill., *magánhirdetések*nél 12 fill.
fizetendő. (Rövidített szavak és számok egy-
egy szóhoz számítandók.) *Üzleti hirdetések*
egy-egy soros (— 40 milliméter)
széles és egy-egy milliméter magas terület
érték 20 fill. számítatik. A hirdetések ottak
előre fizetendők a kiadóhivatalnak. Onn
küldendő a hirdetések szövege is.

Tanító és tanítvány.

Újabban gyakran hallszik, kivált a fővárosban, a *tanítvány* helyett a *tanuló*: «hatvan tanulóm van egy osztályban» s más ilyen kapcsolatokban. Ez is a német pedagógiai irodalom hatása lehet; mindenesetre hiányos nyelvérzéket mutat s akaratlanul is kifejez bizonyos állapotot. Azt, hogy tanító és tanuló között igen sokszor hiányzik az a személyes viszony, amelynek a mi *tanítvány* szavunk olyan szép kifejezője. Nem azt mondom, hogy aki e szót nem használja, nem érzi a vágyat, hogy tanítványai legyenek; még kevésbé mondom, hogy tudatos volna a két elnevezés felelőssége. Csak éppen a figyelmet hívom fel arra, hogy ez az elharapózó nyelv szokás mintha teljesen megegyeznék a helyzettel.

Annyi minden ad okot a tanítónak az elgondolkodásra. Sokfelé kell szóródnia figyelmének, de nagyon jó volna, ha mindenki fel-felvetné magában azt a kérdést is: ugyan milyen is az a viszony, melyben ő növendékeivel van, tanítványai-e azok vagy csak tanulók? A különbséget abban látom, hogy tanítványomnak csak azt nevezem, aki követ is, nemcsak meghallgat; aki folytatja a munkát, melybe bele indítottam; aki nemesak befogadja, hanem fel is dol-

gozza, amit tőlem kapott. Minél kisebbek a tanulók, annál könnyebb tanítvánnyá tennem őket. Az elemi iskolai tanulók kezdetben mind tanítványok. Ismereteiket tőlem nyerik; még amit nélkülem szereztek, világossá azt is én teszem bennök s így tudják, hogy ma ezt tanulták, amit tegnap még nem tudtak. Ez a nyilvánvaló gyarapodás, az elemi ismereteknek ez a szaporodása okozza, hogy vágnak a többire s az értelmesekek szemében ott ül a jele annak, hogy csakugyan tanítványaim. S még

Aki az ifjúságot megnyerni
törekszik, tartós sikert ebben nem fog
látni. Annak magától, tehát benső szük-
ségérzetéből kell fakadnia! Azonban, hogy
tanítványunkká váljunk lehetően minden
növendékünk, azt a vágyat lehetetlen nem
érezniünk az elemi iskolában csakúgy,
mint a középiskola hosszú tanfolyamának
S mindenik osztályában, még az egyetem
y katedráján is. Miért élünk mint tanítók,
h nevelők, ha nem óhajtjuk, hogy gyer-
mekeknek, ifjaknak adni tudjunk vala-
mit? Nem értjük egész hivatásunkat, ha
nem tudjuk, hogy ez csak személyről
személyre való hatás útján lehetséges!
Ez a személyi viszony a növendékkel,
gy mindenféle iskolában, mindenik fokon,
csak ez teszi nemessé és tartalmassá a
tanító életét.

Neveljünk egészségre!



EGÉSZSÉGFEJLESZTŐ OKTATÁSI SEGÉDANYAG PEDAGÓGUSOK RÉSZÉRE A TÉT PLATFORMTÓL



Bővebb információ:

www.tetplatform.hu

Az aktív életmód és a helyes táplálkozás témái köré épülő program:

- három különálló anyagból áll: alsó és felső tagozatos gyermekek, illetve szülők részére;
- hiteles, a mai tudomány nézeteinek megfelelő információt tartalmaz;
- ingyenes letölthető a TÉT Platform honlapjáról, alkalmazása nem jár költségekkel;
- az anyagok prezentáció formátumúak, alkalmazásuk egyszerű;
- a tanárok számára óravázlatot is tartalmaz.